

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
GÜZEL SANATLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SANAT EĞİTİMİNDE MÜZELERİN ROLÜ:
ANKARA DEVLET RESİM ve HEYKEL MÜZESİ ÖRNEĞİ

UZMANLIK TEZİ

Berrak AYDEMİR

EYLÜL - 2010

ANKARA

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
GÜZEL SANATLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SANAT EĞİTİMİNDE MÜZELERİN ROLÜ:
ANKARA DEVLET RESİM ve HEYKEL MÜZESİ ÖRNEĞİ

UZMANLIK TEZİ

Berrak AYDEMİR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

EYLÜL - 2010

ANKARA

Berrak AYDEMİR tarafından hazırlanan “SANAT EĞİTİMİNDE MÜZELERİN ROLÜ: ANKARA DEVLET RESİM ve HEYKEL MÜZESİ ÖRNEĞİ” adlı bu tezin Uzmanlık Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

(Danışman)

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Kültür ve Turizm Uzmanı Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı ve Soyadı

İmzası

Başkan : _____

.....

Üye : _____

.....

Üye : _____

.....

Üye : _____

.....

Üye : _____

.....

Tarih :/...../.....

Bu tez, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Turizm Uzman Yardımcılarının Uzmanlık Tezlerini Hazırlarken Uyacakları Yazım Kuralları Yönergesiyle belirlenen tez yazım kurallarına uygundur.

**KÜLTÜR VE TURİZM UZMANLIK TEZİNİN ÇOĞALTILMASI
VE YAYIMI İÇİN İZİN BELGESİ**

Tezi Hazırlayanın Adı Soyadı : Berrak AYDEMİR
Tez Konusu : Sanat Eğitiminde Müzelerin Rolü: Ankara
Devlet Resim ve Heykel Müzesi Örneği
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

Kültür ve Turizm Uzmanlık Tez çalışmamın, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanarak Milli Kütüphane ve İhtisas Kütüphanesinde her türlü elektronik formatta arşivlenmesini ve kullanıma sunulmasını kabul ediyorum.

.../.../2010

**SINAV YETERLİK KOMİSYONUNA
BEYAN**

Bu belge ile bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

..../...../2010

Berrak AYDEMİR

Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı

ÖNSÖZ

Müzeler ve galeriler yoluyla sanat eğitimi; Batı'da 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bugün gelişmiş ülkelerde okullara yönelik reform hareketlerinde öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden ve sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir.

Sanatsal yaratıcılık, sanatsal ürünler ile bağdaştırılmadan öğretilemez. Okuldaki sanat eğitimi programları, öğrencinin içinde var olan yaratıcılığı geliştirme gücünü şekle sokarak inşa eder. Müze ve sanat galerilerinden edinilecek izlenimler ile kişi yeni fikirler ve yaratımlar geliştirecek, kendi sınırlarını zorlayarak sanatsal farkındalık ortaya koyacaktır. Görsel yolla yapılan sanat eğitimi, duygusal ve zihinsel alanları kapsamakta, katılımcı olmakta, kendine güvenli, üretici ve yaratıcı bireylerin gelişmesini sağlamaktadır.

Bu çalışmada sanat eğitiminde müzelerin rolü, yurtiçi ve yurtdışından örnek müzeler incelenerek belirlenmeye çalışılmış ve bu amaçla Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde nasıl bir eğitim uygulaması yapılabileceğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın hazırlanmasında desteğini hep hissettiğim Kültür ve Turizm Uzmanı eşim Bülent AYDEMİR'e, bana huzurlu ve güvenli bir çalışma ortamı sağlayan mesai arkadaşlarım Sayın Asuman OLTAN, Serdar GÜVEN, Semih YILMAZ ve Pınar COŞKUN'a, uzak ülkelerden desteğini ve yardımını esirgemeyen sevgili ağabeyim Adil Mert DİKMEN'e, maddi ve manevi desteklerini hissetmekten büyük huzur ve mutluluk duyduğum sevgili Annem ve Babam'a, ihtiyaç duyduğum her konuda yakın ilgi ve desteklerini gördüğüm Daire Başkanı Sayın Nihat DEĞİRMENCİ ve Genel Müdür Yardımcısı Sayın Gamze AYRIM'a, Güzel Sanatlar

Genel Müdürü Sayın Doç. Dr. Ayşenur İSLAM'a ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Berrak AYDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SANAT EĞİTİMİ.....	3
1.1. Sanat Eğitimi Kavramı.....	3
1.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği.....	7
1.3. Sanat Eğitiminin Türkiye’deki Gelişimi.....	11
1.4. Örgün ve Yaygın Sanat Eğitimi.....	17
1.4.1. Örgün Sanat Eğitimi.....	19
1.4.2. Yaygın Sanat Eğitimi.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

2. MÜZE EĞİTİMİ.....	43
2.1. Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	45
2.2. Müze Eğitiminin Temel İlkeleri.....	51

2.3. Müze Eğitimi Politikaları.....	54
2.4. Müze Eğitimi - Sanat Eğitimi İlişkisi.....	59
2.5. Dünya’da Müze Eğitimi.....	65
2.5.1. New York Modern Sanat Müzesi (MOMA).....	67
2.6. Türkiye’de Müze Eğitimi.....	75
2.6.1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi.....	79
2.6.2. Sakıp Sabancı Müzesi.....	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ (ARHM).....	94
3.1. Müze’nin Tarihçesi.....	95
3.2. Koleksiyon.....	97
3.3. ARHM İçin Eğitim Planlaması.....	99
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	103
KAYNAKÇA.....	108
ÖZET.....	121
ABSTRACT.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	125

KISALTMALAR CETVELİ

AAM	: Amerikan Müzeler Birliği
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ARHM	: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi
CECA	: Eğitim ve Kültürel Eylem Komitesi
ICOM	: Milletlerarası Müzeler Konseyi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MOMA	: New York Modern Sanat Müzesi
NAEA	: Ulusal Sanat Eğitimi Birliği
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
SSM	: Sakıp Sabancı Müzesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UV	: Ultraviyole
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Kişinin bilgisel, bilişsel, duyuşsal ve duyuşsal eğitim ihtiyaçlarını karşılarırken algı birikimini ve hayal gücünü geliştiren ve bu birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisi kazandıran sanat eğitiminin hedef kitlesi her yaştan insandır. Sanat eğitimi hem okul öncesi dönemden üniversite düzeyine kadar uygulanan örgün eğitimde, hem de boş zamanları değerlendiren bir hobi olarak yaşam boyu devam edebilecek niteliğı ile en önemli eğitim alanlarından biridir.

Sanat eğitimcileri, müze ve galerilerdeki sanat eserlerinin incelenmesinin sanatsal gelişime kaynak olduğı düşüncesini öne sürmektedirler. Çocuğun görsel algılarını geliştirmede sanat yapıtlarını görmenin çok önemli bir basamak olduğı bilinen bir gerçektir Bireyin yeni bir değer yaratabilmesi için, daha önce yapılan değerlerden haberdar olması gereklidir. Müze ve galerilerde edinilen sanatsal izlenimler, eski aşamaların tecrübelerini de kapsayan bir yeniden yaratma bilincinin de kaynağıdır.

Sanatsal yaratma olayı irdelenirken ya da yaratılmış ürün okunur, seyredilir ve dinlenirken insan zihni o eserin ortaya çıkışındaki yaratıcılık sürecindeki benzer süreçler geçirir. Dolayısıyla birey yaratıcı bir sürece girer. Bu süreçte müzeler, yaşantıları sunan, insanları bu tür çalışmalarını yapmaya yönlendiren ve onların yaşayarak öğrenmelerini sağlayan en uygun mekanlardır.

Bu çalışmanın amacı, sanat eğitiminde müzelerin önemli bir role sahip olduğunun vurgulanmasıdır.

Birinci bölümde; sanat eğitimi kavramı, sanat eğitiminin önemi ve gerekliliğı, Türkiye'deki gelişimi ile örgün ve yaygın eğitimdeki mevcut durumu incelenecektir.

İkinci bölümde; müze eğitiminin tarihsel gelişimi, temel ilkeleri, müze eğitimi politikaları, müze eğitimi-sanat eğitimi ilişkisi, dünyada ve Türkiye’de müze eğitime yönelik uygulamalar örnekleriyle incelenecektir.

Üçüncü bölümde ise, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi bünyesinde müze eğitimi adına yapılabilecek çeşitli düzenlemelerden bahsedilecektir.

BÖLÜM I

1. SANAT EĞİTİMİ

Sanat olgusu farklı zamanlarda ve farklı kültürlerde değişik anlamlar taşımıştır. Tüm zamanlar için geçerli, değişmeyen bir sanat kavramından bahsetmek olanaksızdır. Sanat kavramının değişkenliği sanat eğitimi kavramını da etkilemiş ve türlü şekillerde anlaşılmasına ve kullanılmasına sebep olmuştur (San, 1992).

1.1. Sanat Eğitimi Kavramı

Sanat eğitiminin; kuram olmaktan çıkıp, topluca konuşulması, uygulamaya geçiş yönünde adımlar atılması 1890'larda Almanya'da başlamıştır. 1901'de Dresden'de, 1903'de Weimar'da ve 1905'de Hamburg'da "Sanat Eğitimi Kongreleri" düzenlenmiştir. Başlangıçta sanatı ve sanat eserini eğitimin aracı olarak gören birtakım görüşlerden sonra; 1928'lerde, sanat eğitimi akılcı ve nesnel eğitimin yanında yer alarak öğretime girmesi ve okullarda buna ilişkin dersler okutulması biçiminde anlaşılmaya başlanmıştır. Çocuğun sanatsal yaratıcılığı üzerinde önemle durulması, resim, müzik, beden eğitimi, edebiyat ve çocuğun tüm uğraşlarında sanatsal yöne değer verilmesi, hatta bunların daha da ağırlıklı olması gerekliliği benimsenmiştir (San; naklen, İlhan, 1985).

Bu kavram kargaşası içinde genel olarak iki görüş hâkimdir. Bunlardan biri insan eğitiminin ağırlık kazandığı "sanat yolu ile eğitim" diğeri ise sanatın ağırlık kazandığı, sanatın kendisi için, sanatın anlatılması ve anlaşılması için uygulanan "sanat için eğitim"dir (San, 1982).

“Sanat yolu ile eğitim”de önemli olan sanatsal yaratıcı uğraşların genel eğitim sistemi içinde insanı yetiştirici süreçler olarak yer almasıdır. Özgür yaratıcılık, çocuğun işine karışmamak, onu kendi haline bırakmak, az yönlendirmek bu anlayışın getirdiği düşüncelerdir. Sanat yolu ile eğitim, çocuk ve ergende akıldan, akıl denetiminden çok duylara, duyguya, heyecana yer vererek, eğitim sistemlerindeki aşırı ussallaşmaya karşı çıkmayı, bu olguyu dengelemeyi amaçlamaktadır. Önemli olan duygusal yaşantıdır (San, 1982).

“Sanat için eğitim”de önem verilen ise karmaşık ve çok yönlü sanat olgusunun kendisidir. Çocuk, ergen ve yetişkinin çağını anlaması bakımından özellikle çağdaş sanat biçimlemelerinin üzerinde didaktik olarak durulur. Burada çocuğun kendiliğinden ne yapacağı değil, öğrencinin neye gereksindiği ve neler öğrenmesi gerektiği önem kazanmıştır. Bu anlayış bilimsel ve teknolojik bir çağda olduğumuza dayanarak sanat eğitimini de ussal temellere oturtur. Yaratıcı, yapıcı, üretken süreçler kadar, sanatın öğretilebilirliği üzerinde durur, duygusallığın yanı sıra tüm yetileri ile zihinsel olanı ön plana alır; sanat uğraşlarında çocuğun da, ergenin de yaptığını sözelleştirerek, söze dökerek kavramlaştırmasını, üzerinde düşünerek yargılamasını, eleştiri ve değerlendirmelerini ussal temellere dayandırmasını ister (San, 1982).

Tüm bunlar göz önüne alındığında çok genel olarak, sanat yoluyla eğitim anlayışının okul öncesi ve ilköğretim için, sanat için eğitim anlayışının da ortaöğretim ve yükseköğretim için uygunluğu ileri sürülebilir.

Kırıçoğlu (1991) ise eğitim ve sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği sanat eğitiminin; çevreyle ilk tanışma ve okul düzeyi olarak ayrı ayrı değerlendirilebileceğini ileri sürmüştür. O’na göre sanat eğitimi; çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlamakta, ürün verme ve üründen tat alma olarak gelişmektedir. Okul düzeyinde ise sanatsal bilgi ve deneyimin çocuğa, gence, yetişkine belirli bir düzen içinde kazandırdığı bir disiplin alanı haline gelmektedir.

20. yüzyılın başından itibaren genel anlamda sanat eğitimi kavramı, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi ifade etmektedir (Artut, 2007).

Katıracı (2003), sanat eğitimi “bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitim bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabası” olarak tanımlamıştır.

Uçan (2002)’a göre sanat eğitimi, “bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma” ya da “bireyin sanatsal davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma çabası”dır.

Kurtuluş (2006), çağdaş anlamıyla sanat eğitimi; kuramsal ve uygulamalı çalışmaların bir arada yürütüldüğü estetik eğitim olarak, sanat biliminden kaynaklanan bilgiyle yaratıcı sanatsal etkinliğin birlikte varlık gösterdiği, planlı bir kültürlenme süreci olarak düşünmüştür.

Türkiye’de sanat eğitiminin şekillenmesinde önemli payı olan Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü’nün kurucusu İsmail Hakkı Tonguç sanat eğitiminin okul içinde bütün derslere ve ders dışı zamanlara yayılmasını öngörmüştür. Tonguç’a göre 20. yüzyılın başında çocuk resmini sanat ürünü sayma yanlışlığına düşülmüştür ancak yapılan araştırmalar ışığında sanatçı niteliğinde bulunulmadan, eğitsel amaçlarla çocuğun sanatsal etkinlik içinde bulundurulması gerekmektedir (Kurtuluş, 2006).

Tonguç’un fikirleri ile benzer olarak;1982 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın “Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi” konulu çalışma raporunda; sanat eğitiminin çocuk ve genci sanatçı yapmayı amaçlamadığı, çağdaşlaşma süreci içinde toplumda yetişmekte olan kuşakları her alanda yaratıcılığa yönelten bir ders içi ve ders dışı etkinlikler bütünü olduğu vurgulanmıştır (İlhan, 1985).

Çağdaş sanat eğitimi özü itibariyle, bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye yeterince duyarlı olabilmelerini, çevreyle çok yönlü, kapsamlı ve yararlı iletişim ve etkileşimde bulunabilmelerini, estetik gereksinimlerini giderebilmelerini, estetik beğenilerini geliştirebilmelerini, artistik yaratma ve yorumlama güdülerini doyurabilmelerini, kendilerini ifade etmelerini, yaşamlarını daha anlamlı ve yetkin duruma getirebilme ve bu yolda sanattan en iyi biçimde yararlanabilmelerini esas alır. Bu çerçevede sanat eğitimi; bilimin ve tekniğin kolaylaştırıcı, destekleyici, çeşitlendirici ve bütünleyici işlevlerinden yararlanır (Uçan, 1992).

Sanat eğitimi çocuk ve ergenin; izlenim, algılama, gözlem, araştırma, bellek, biliş, buluş, düşünme, usavurma, değerlendirme gibi duyu ve duyumlardan başlayarak tüm duygusal ve düşünsel süreçlerini çalıştırarak görsel alanlarda, madde ile yapıcı-kuramcı iletişim ilişkilerine girmesi, yeni düzenlemeler, biçimlendirmelerle birtakım formlara ulaşması süreçlerinden oluşmaktadır. Yaşama, tanıma ve değerlendirme bu karmaşık etkinlikler sürecinin ağırlıklı bileşenleridir. Temel sanat eğitimi süreçleri olan gözlem, araştırma, uygulama, deneme ve sonuçlandırma bilimsel araştırmaların süreçleriyle hemen hemen aynı olmaları bakımından çocuk ve genci çağımızın bilim ve teknoloji dünyasına hazırlamakta, kişisel yeteneklerini geliştirme olanağı sağlamaktadır (San; naklen, İlhan, 1985).

Sanat eğitimi çok boyutlu ve çok yönlü bir disiplin olarak, pek çok yan bilim dalı ve alanlardan yararlanma, gereç, malzeme ve bilgi alma durumundadır. Doğrudan ilgi alanları sanat bilimi, sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat kuramları ve sanat pedagojisidir. Dolaylı olarak da felsefe, psikoloji, tarih ve sosyolojiden yararlanır. Bunlara eklenebilecek diğer dal ve alanlarsa sanat felsefesi, sanat psikolojisi, ikonografi, halk sanatları, el sanatları, sanat coğrafyası ve estetik tarihidir (San; naklen, İlhan, 1985).

1.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği

Bireyin yaşamında işlevsel bir rol oynayan sanat aynı zamanda; biçim, renk gibi diğer özellikleri ile insanın estetik yönünün bir yansımasıdır (Alakuş ve Mercin, 2007).

Sanat ve buna bağlı olarak sanat eseri, bireyin yaşamındaki belli zaman dilimlerini sembolleştirek bireyin yaşamının o anki kesitinin kayıt altına alınmasını ve etrafında olup bitenlere daha farklı bakmasını sağlar, düş gücünü zenginleştirmesine yardım eder, duylara ve duygulara hitap ederken zihinsel gelişimi de destekler (Alakuş ve Mercin, 2007).

İnsanların birbirlerini anlamalarını sağlayan sanat; farklı kültürler, farklı sosyal ve etnik gruplar arasında köprü kurar. Bu anlamda sanatın; renk, dil, din, ırk ayrımı yapmadan, tüm dünyanın paylaştığı evrensel bir araç, yani ortak bir görsel dilin oluşmasını sağladığı söylenebilir (Alakuş ve Mercin, 2007).

Kültür ve uygarlığın sanat yoluyla ölümsüzleştirilmesi; sanatın, halk kültürünün ve günlük yaşamın zengin estetik birikimiyle beslenmesi ve çocuk yaşta sanat sevgisine ve sanat bilincine dönüştürülmesinden geçer (Alakuş ve Mercin, 2007).

Toplumun en küçük unsuru sayılan bireyin genel eğitimi içinde sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir. Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde bireyin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası vardır. Bu nedenle, toplumlar için sanat ve teknoloji sürecinden geçme koşulu kaçınılmazdır (Vural, 2009).

Çağımızdaki teknolojik gelişmelere paralel olarak bireylerin ve toplumların bilgiye olan gereksinimi artmıştır. Toplumların ve ulusların sosyal ve ekonomik

açından kalkınmasının gereksinimlerinden biri olan eğitimin başlıca yön ve bileşenlerinden biri de sanat eğitimidir. Sanat eğitimi bilim, teknik, felsefe ve kinestetik alan eğitimleriyle birlikte bireysel ve toplumsal eğitimin en vazgeçilmezlerinden biridir (Alakuş ve Mercin, 2007:15).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Yüksek Danışma Kurulu 1982 yılında hazırladığı “Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi Çalışma Grubu Raporu”nda sanat eğitiminin ilke ve amaçlarını şu şekilde sıralamıştır (Çakır, 1985):

- Sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması,
- Yaşantı zenginliği, deneyimler, kişilik gelişimi ve sosyalleşme,
- Güzeli, iyiyi arama, çevreyi değerlendirme,
- Çok yönlü ve açık fikirli yetişme,
- Çağın uyum sağlama, disiplinlerarası etkileşimi fark etme,
- Duygu dengesi,
- Kendi kültür değerlerini tanıma.

Türlü biçimleriyle sanatı yaşayarak eğitilen ve yetişen birey, olay ve olguları çok yönlülükleri ve çok boyutlulukları içinde görüp yorumlayabilen, kavrayabilen, yeniliklere, çağdaş her türlü gelişmeye, her tür yeni biçim ve biçimlendirmeye açık, çağındaki gerek bilim ve teknolojiye, gerek toplumsal değişme süreçlerindeki yeni gelişmeleri anlamaya yatkın, hoşgörülü, fakat aynı zamanda dinamik bir kişilik geliştirir (San, 1985).

Uçan (2002), sanat eğitimi “insanların kendi yaşantılarını amaçlı ve yöntemli olarak olumlu yönde değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme süreci” olarak tanımlamıştır.

Hızla gelişen, sanayileşen, kentleşen toplumların bireylerinde ruhsal rahatsızlıkların arttığı ve bunların kökeninde makineleşmenin yarattığı tekdüze, hızlı

yaşam ve elektronik cihazların egemen oluşu, kişilerin deşarj olanaklarının kısıtlılığının yattığı bilinmektedir (Artut, 2007)

Sanat eğitimi, kişinin tüm organik ve ruhsal özelliklerini dikkate alan, malzeme ile fikirler arasında ilişkiler kurarak sentezlere ulaşmayı sağlayan, araştırma isteğini uyaran, estetik duyarlılığı geliştiren, kişinin kendini tanımasına yardım eden, sosyal alışkanlıkları kazandıran, yaratıcı ve üretici bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir (Sarı, 1996)

Canlandırabilme ve fikirlerini çeşitli araçlarla sunabilme yeteneği, hem sanatsal hem de bilimsel mesleklerdeki kişilerin eğitimsel başarılarına katkıda bulunmaktadır. Sanat eğitimi, hayal gücünü çalıştırarak, dramatize edip canlandırarak, yaratıcı çabayı yönlendirmek için gereklidir (Yolcu, 2009: 94)

Sanat eğitiminin temel fonksiyonlarından biri insanlık tarihimizi bize bildirmek, kim olduğumuzu; neye ve nasıl inandığımızı anlamamıza yardımcı olmaktır (Alakuş ve Mercin, 2007).

Sanat eğitimi sayesinde kendi ülkesinden olmayan bir sanatçının eserini benimseyen, farklı uygarlıkların yapmış olduğu sanat eserine değer veren ve onları koruyan, gelecek kuşaklara bir kültürel miras bırakmak için çaba gösteren insan veya toplumlar, sanat kültürünü almış, empati yapabilen kişi veya toplumlardır. Sanat kültürü edindirmek ve toplumların uyumlu bireylerden oluşmasını sağlamak, sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisidir (Alakuş ve Mercin, 2007).

Bireyde değerler sistemi oluşmasını sağlayan sanat eğitiminin bireye çocukluğundan itibaren verilmemesi, bireyin estetik duyarlılık, karşı görüşlere saygı, farklı kültürlere değer verme, sanat eserlerini koruma bilinci edinme ve evrensel ortak bir değeri paylaşma, taklit ve kopyacılıktan uzak bir anlayışa sahip olma gibi özellikleri kazanamamasına yol açabilir (Alakuş ve Mercin, 2007: 17).

Üretici, çağın gelişimine uyum sağlayan, geleceğe ışık tutacak nitelikte, öğrendiğini yapabilen, uygarlığa katkı sağlayan yaratıcı insanlar yetişmesi her toplumun temel hedefidir (Sarı, 1996)

Ezbere dayalı, kendini ifade edemeyen, özgüveni olmayan, yeni bir şey ortaya koyamayan, bir problemle karşılaştığında çözüm önerileri getiremeyen bireylerin ortaya çıkması bir ülkenin geleceği açısından tehdit oluşturmaktadır. Sanayileşen ve teknolojinin hızla geliştiği bir dünyada yeni bir şey üretemeyen, var olan teknolojiyi dönüştüremeyen bir toplumun geleceğinden söz etmek güçtür (Alakuş ve Mercin, 2007).

Kişinin bilgisel, bilişsel, duyuşsal ve duygusal eğitim ihtiyaçlarını karşılarken algı birikimini ve hayal gücünü geliştiren ve bu birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisi kazandıran sanat eğitiminin hedef kitlesi her yaştan insandır. Sadece sanatsal yeteneği olan bireylerin değil, tüm bireylerin bu eğitimi alması sağlanmalıdır. Sanat eğitimi hem okul öncesi dönemden üniversite düzeyine kadar uygulanan örgün eğitimde, hem de boş zamanları değerlendiren bir hobi alanı olarak yaşam boyu devam edebilecek niteliği ile en önemli eğitim alanlarından biridir (Özsoy, 2003).

Çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi ile mümkündür. Yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi için sanat eğitimi, okul öncesi dönemden başlayarak temel, orta, yüksek eğitim ve meslek süreci ile birlikte meslek sonrası da verilmesi gereken bir alan olarak görülmeli, diğer derslerin tamamlayıcısı olarak değil, kendi öznel yapısı gereği verilmesi gereken zorunlu bir alan olarak kabul edilmelidir (Alakuş ve Mercin, 2007).

1.3. Sanat Eğitiminin Türkiye’deki Gelişimi

Ülkemizdeki genel eğitim kapsamı içerisinde sanat eğitimi tarihi incelendiğinde, başlangıçta usta-çırak ilişkisine dayalı bir eğitim sistemi görülmektedir. Bugünkü eğitim sisteminden farklı olan bu anlayış, Tanzimat döneminde batılı anlamda eğitim verecek okulların açılması ile değişmeye başlamış, sistemli bir uygulamadan söz etmek mümkün olmuştur (Yılmaz, 2009).

Osmanlı döneminde uygulanan batılılaşma hareketleri sonucunda resim, perspektif, desen, teknik resim gibi dersler öğretim programlarına alınmıştır. Bu dersler önceleri Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, Mühendishane-i Berr-i Hümayun, Mekteb-i Fünun-ı Harbiye gibi askeri okullarda mesleki amaçla uygulanmıştır (Yılmaz, 2009).

Askeri okullardan mezun olan öğrencilerin bazıları resim yetenekleri açısından dikkati çekmiş, seçilen bu öğrenciler 1835’te uygulamaya konan bir programla devlet tarafından daha detaylı sanat eğitimi almaları amacıyla Fransa ve Almanya başta olmak üzere Avrupa’ya gönderilmiştir. Batılı anlamda Türk resim sanatının öncüleri olan bu asker ressamlar eğitimlerini tamamlayıp ülkeye dönerek sanat eğitiminde önemli roller üstlenmişlerdir (Tansuğ, 1993; Yılmaz, 2009).

Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat döneminde batıdaki uygulamalara benzeyen programların olduğu öğretmen okulları açılmıştır. 1848 yılında “Darülmualimin-i Rüşdi”, 1862 yılında “İlköğretmen Okulu”, 1870 yılında ise “Kız Öğretmen Okulu” açılarak eğitim vermeye başlamıştır. Özsoy (2003), günümüz uygulamalarından uzak olsa da, bu okulların müfredatında resim derslerinin de yer aldığını belirtmiştir.

Bu dönemde Rüştîye ve İdadi okullarında uygulanmakta olan eğitici nitelikteki resim eğitimi programlarında tabiattan resim, hayali resim, ezber resim

konuları ele alınmamıştır. Ders konuları arasında öğrenciler tarafından kopya edilen basit krokiler, geometrik biçimler ve bitki formları yer almıştır. Mesleki nitelikte olan resim eğitiminde ise; sanayi okullarında, mühendislik, bahriye ve harbiye gibi okullarda, Mısır’da eğitim görmüş öğretmenler tarafından daha çok geometrik ve arabesk süslemeleri içeren çizimler yaptırılmıştır (Telli, 1990).

1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nin açılması ile ülkemizde resim sanatı ve eğitimi, gelişimini daha sağlam temellere dayandırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında, resim öğretmenleri askeri okulların yanı sıra Osman Hamdi’nin kuruculuğunu yaptığı bu okuldan yetişmiştir. Öğretmenlerinin çoğu Avrupa’da eğitim almış kişilerden ve yabancı hocalardan oluşan Sanayi-i Nefise Mektebi’nde hem kuramsal hem de uygulamalı eğitim programları uygulanmıştır (Alakuş, 2002, naklen; Yılmaz, 2009: 27).

Sanayi-i Nefise Mektebi’nde figür ve portre çizimlerine önem verilmiş, yapılan çalışmalar Türkiye’deki resim eğitiminin akademik bir disipline sokulmasına hizmet etmiştir. Bu dönemde resim eğitiminin yanı sıra heykel ve mimarlık eğitimi için de yabancı mimar ve heykeltıraşlar okulda görev almışlardır (Altınkurt, 2005).

Osman Hamdi’nin müdürlükten çekilmesi ile Nazmi Ziya ve Çallı kuşağının Sanayi-i Nefise’de hoca olmaları ile okuldaki yabancı kadrosu egemenliğini yitirmiştir. Akademide görev alan Çallı kuşağının en önemli hizmeti, ilk hocalıkları sırasında ve Cumhuriyet’in başında heyecanlı bir öğrenci grubu yetiştirip Avrupa’ya göndermeleri olmuştur (Turani, 1977 naklen; Altınkurt, 2005).

1914 yılında kız öğrencilerin sanat eğitimi alabileceği “İnas Sanayi-i Nefise Mektebi” resim ve heykel bölümleriyle öğretime başlamış, Cumhuriyet’in ilanından iki yıl sonra 1925’te Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleşerek 1927 yılında “Devlet Güzel Sanatlar Akademisi” adını almıştır (Bingöl, 1994)

Osmanlı'nın son dönemlerinde açılan, Mustafa Satı Bey'in müdür, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun öğretmenlik yaptığı Darülmualim'in (öğretmen okulu) ülkemiz sanat eğitimi üzerindeki etkisi büyüktür. 1910 yılında İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun, 1911'de Mustafa Satı Bey'in sanat eğitimi yöntemleri ile ilgili yazdıkları makaleler, bu alandaki geleneksel yöntemlerin yerini farklı uygulamaların almasını gündeme getirmiştir. Almanya'da aldığı eğitimden sonra yurda geri dönen ve okullarda verilen resim derslerinin müfredatlarında yenilikler yapan Baltacıoğlu, yaz aylarında öğretmenlere resim öğretimi kursları düzenlemiş ve Sanayi-i Nefise Mektebi ders programına resim pedagojisi dersinin eklenmesini sağlamıştır (Yılmaz, 2009: 28).

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimciler; akılcı, yaratıcı ve yapıcı bir nesil yetiştirmek amacıyla okullarda çok sesli müzik, resim ve batı edebiyatına önem vermişlerdir (Altinkurt, 2005).

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra Atatürk'ün direktifleriyle ülkemize davet edilen Dewey, Stiehler, Leipzig ve Parker gibi yabancı eğitimcilerin yeni okullaşma ve eğitim politikalarının tespitinde önemli etkileri olmuştur (Altinkurt, 2005).

Bu yabancı uzmanlar hazırladıkları raporlarda genel olarak; okullardaki atölyelerin daha nitelikli hale getirilmesi gerektiğini, kişisel ve toplumsal yararı açısından görsel sanat etkinlikleri ile yeteneklerin geliştirilmesinin önemini, okullarda sanat eğitimi konusunda yetişmiş öğretmenlerin görev almalarının faydalı olacağını, Türk gençlerinin sanatsal yeteneklerinin güçlü olduğunu, iyi eğitilmeleri halinde güzel sanatlar kültürüne yapacakları katkı ile ülkenin uygarlık düzeyine olumlu etkilerinin olacağını vurgulamışlardır (Yılmaz, 2009).

Hazırlanan bu raporlardan sonra ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla 1926'da Ankara'da Gazi Orta Muallim Mektebi (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılmıştır. İlk, orta ve lise resim-iş programları değiştirilmiş, atölye ve işlikler kurulmuştur (Altınkurt, 2005).

1930'lardan sonra Batı'dan alınan akademik üsluplar terk edilerek Akademi çevresinde yetişen sanatçılar tarafından yerel konu ve motif içerikli yorumsal resimler yapılmaya başlanmıştır. Türk sanatının yeniden düzenlenmesi amacı ile 1936 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde reformlar yapılmış, 1939 yılından itibaren Devlet Resim ve Heykel Sergileri düzenlenmeye başlamıştır (Bingöl, 1994).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkenin kalkınması için gerekli olan alanlarda yetiştirilmek üzere öğrenciler Avrupa'ya eğitime gönderilmiştir. Bu dönemde Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu ve Mehmet Ali Atademir Almanya'da eğitim almış ve ülkeye döndükten sonra 1932 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi içinde "Resim-iş Bölümü"nü açılması görevi İsmail Hakkı Tonguç önderliğinde bu eğitimcilere verilmiştir. Almanya'da aldıkları sanat ve iş eğitimi anlayışını kurucusu oldukları ve programını hazırladıkları bu bölüme yansıtmışlardır (Yılmaz, 2009: 31).

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden sonra sanat öğrenimi veren Cumhuriyet'in ikinci kurumudur. Her iki kurum da birbirini tamamlar niteliktedir. Bu kurumlar Batı tarzı resim ve heykelin yurt düzeyinde yayılmasında ve sevilmesinde etkili olmuş, modern Türk sanatının 1930'lardan sonra etkin sanatçıları da bu kurumlardan yetişmiştir (Bingöl, 1994).

1932 yılında sanatı yaygınlaştırmak ve sistemli bir hale getirmek için Halk Evleri kurulmuştur. Anadolu'nun köylerine kadar yayılan Halk Evleri'nde sanat alanında toplantılar yapılmış, sergiler açılmıştır. 1950'lere kadar devlet plastik sanat

etkinliklerinde son derece önemli rol oynamıştır. Cumhuriyet döneminin iş eğitimi ilkelerine dayalı, köyün çok yönlü kalkınmasını sağlayan ve Türkiye’de sanatın yaygınlaşmasında büyük etkisi olan bir diğer eğitim kurumu da köy enstitüleridir (Altınkurt, 2005). Yıllar içinde bu okullar farklı siyasi gerekçelerden dolayı 1947 yılında kapatılmıştır (Yılmaz, 2009: 31).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenlediği eğitim-öğretim konularının tartışıldığı 1949, 1962, 1974 ve 1981 yılında düzenlenen şuralarda sanat eğitime ayrı ayrı yer verilmiş, Türkiye’deki sanat eğitiminin yapılandırılması çalışmaları bakımından önemli değerlendirmeler yapılmıştır (Yolcu, 2009: 100).

1962’de toplanan 7. Milli Eğitim Şurası’nda eğitim, kültür ve sanat sorunlarının geniş biçimde ve altı ana bölüme ayrılarak incelendiği, halk eğitiminde güzel sanatların etki gücünden yararlanma, plastik sanatlar eğitime önem verilmesi, yaygınlık kazandırılması, eski eserlerin ve müzelerin çağdaş bir yaklaşımla değerlendirilmesi gibi konuların vurgulandığı dikkat çekmektedir (San, 1982).

Güzel sanatların eğitim hayatımız ve ulusal kalkınmamız açısından taşıdığı değer vurgulandığı bu raporda, sanatın çağımızda günlük yaşamın, sanayinin, ticaretin içine nasıl yayıldığı ve etkisi açıklanmış, milli birliği sağlamadaki rolü, ülkemizin temsili ve tanıtılmasındaki hizmeti belirtilmiştir. Bu nedenlerle üniversite ve her derecedeki okullarda güzel sanatlar eğitime en geniş biçimde yer verilmesi, devletin gerçek bir sanat politikasına sahip olması istenmiş, bu yoldaki çalışmaların halk sanat eğitimi, okullarda sanat eğitimi, sanatçıların yetiştirilmesi yolunda yürütülmesinin karara bağlandığı belirtilmiştir (San, 1982).

1982 yılında yüksek öğretim kurumlarında yapılan yeni düzenlemelerle, sanat eğitimi yapan kurumlar üniversitelere bağlanmıştır. Sanat eğitimi yapan kurumların üniversitelere entegre edilmesi ile sanat, bilime eşdeğer kılınmıştır (Bingöl, 1994).

1989 yılından itibaren, sanat eğitimi veren üniversitelerin yanı sıra öncelikle Ankara, İzmir ve İstanbul'da "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri" açılmıştır. Bu okulların açılması, ilköğretimden sonra yetenekli öğrencilerin yönlendirilmeleri açısından, Türkiye'deki sanat eğitimi alanındaki en önemli gelişmelerden biridir. Güzel sanatlar alanında yetenekli öğrencilerin yaratıcı, yapıcı ve yorumcu yeteneğini geliştirmek Anadolu güzel sanatlar liselerinin kuruluş amacıdır (Altinkurt, 2005).

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Güzel Sanatlar Fakültelerinin aday öğrenci kaynağını olumlu yönde köklü bir biçimde değiştirmektedir (Uçan, 1995)

1988–1989 öğretim yılında 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasında "Güzel sanatlar eğitimi; fakülte ve yüksekokulların birinci sınıflarından itibaren eğitime başlayanlara seçmeli dersler olarak uygulanmaktadır" denilmiştir. Böylece tüm yüksekokul kademelerinde, plastik sanatlar eğitimi alanlarından biri seçmeli ders olarak verilmiş; 1991-1992 öğretim yılında ise, bu kapsama müzik dersi de alınmıştır (Yolcu, 2009: 101).

1991'den sonra hazırlanan ilk ve orta öğretim resim dersleri müfredat programlarında, resim dışında diğer plastik sanatlar tasarımı alanlarını kapsayan çalışmalara yer verilmiştir. 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nda oluşturulan komisyonca, müfredat programlarının içeriğine ters düştüğü düşüncesi ile "Resim-iş" dersinin adının "Güzel Sanatlar" ya da "Sanat Eğitimi" olarak değiştirilmesi konusunda rapor sunulmuş, Talim Terbiye Kurulu'nun talebi haklı bulunmuştur. Bu konuda üniversitelerin görüşü alındıktan sonra değişikliğin yapılması kararlaştırılmıştır (Altinkurt, 2005).

1994–1997 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Dünya Bankası'nın ortak yürüttüğü "Milli Eğitim Geliştirme Projesi" kapsamında, eğitim fakültelerinin yapılanması yeniden düzenlenmiş; resim-iş bölümleri, müzik eğitimi

bölümü ile birlikte, kurulan güzel sanatlar eğitimi bölümünde anabilim dalları olarak yer almış ve programlarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu yapılanma çerçevesinde, ilköğretim bölümü altında birer anabilim dalı olarak yapılandırılan sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği anabilim dallarının sanat derslerinin yarıyıllara göre ders dağılımları, kredileri ve içerikleri de değiştirilmiş ve 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur (Yolcu, 2009).

Takip ettikleri akademik program çerçevesinde; hem sanatçı hem de sanat eğitmeni yetiştirmeleri amaçlanan üniversitelerden; Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi gibi üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinin temeli Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak atılmıştır (Altinkurt, 2005).

Türkiye’de sanat eğitmeni yetiştiren okullar ise eğitim fakülteleri bünyesinde toplanmışlardır. Amacı sanat eğitmeni açığını kapatmak olan bu fakültelede de plastik sanatlar eğitimi yanında eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, eğitim yönetimi gibi psikoloji, pedagoji ağırlıklı eğitim derslerine de yer verilmektedir (Altinkurt, 2005).

1.4. Örgün ve Yaygın Sanat Eğitimi

Çağdaş anlamıyla sanat eğitimi; kuramsal ve uygulamalı çalışmaların bir arada yürütüldüğü estetik eğitim olarak, sanat biliminden kaynaklanan bilgiyle yaratıcı sanatsal etkinliğin birlikte varlık gösterdiği, planlı bir kültürlenme süreci olarak anlaşılmaktadır (Kurtuluş, 2006).

Sanat eğitiminin amaçlarını oluşturmada temel aldığı çocuk, toplum, eğitim, ders ve sanat iki ayrı yaklaşımda toplanabilir. Bunlardan birincisi sanatı okullarda bir araç olarak gören yaklaşımlar, ikincisi sanatı bir amaç olarak gören yaklaşımlardır (San, 1985).

20. yüzyılın başından itibaren sanat eğitimi kavramı genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri kapsar. Yaygın anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe sanat eğitimi daha çok plastik sanatlar alanında verilen eğitim biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 1985).

Bilgi toplumunun eğitilmiş bireyinden beklenen bilgiye nasıl ulaşabileceğini bilmesi, onu özümseyerek yeni bilgiler üretebilmesi ve ürettiğini paylaşabilen bir anlayışta olmasıdır (Arslan, 2010).

Sanat eğitimi sürecinde birey sanatsal yaratıcı etkinlik içindedir. Yaratıcılığın kapsadığı duygusal ve düşünsel basamaklardan geçer. Tekniğin ve malzemenin olanaklarını kullanarak tasarımlar, çözümler, biçimlendirir, eleştirir, değerlendirir. Bu süreci bir grubun içinde yaşayan birey, diğerleri ile iletişime girer ve etkileşir. Sanatın özüne, ilke ve öğelerine ilişkin sözel iletişim kurar. Bu etkileşim eğitim ortamını zenginleştirir ve bu eğitsel yaşantıyı paylaşanların gelişimine katkıda bulunur (Kurtuluş, 2006).

Sanat kuramı, sanat eleştirisi, sanat tarihi bilgileriyle sanat ürünü ve sanatçıların incelenmesi, sanatın doğasının, ilke ve elemanlarının irdelenmesi boyutundaki kuramsal çalışmalar, sanatsal yaratıcılığa zemin hazırlamaya dönük, sanatsal tasarım ve biçimlendirmenin tamamlayıcı bir yanı olarak görülmeyle birlikte sanat kültürünün de temelini oluşturmaktadır. Sanat eğitimi programları içinde sanat kültürü kazandırma amacı ön plana çıkmaktadır (Kurtuluş, 2006).

21. yüzyılda okullardaki sanat eğitimi yaşantılarının sanat bilimiyle ilişkilendirilerek değerlendirilmesi; eğitim sisteminin, bireyin ve toplumun gereksinimleri bağlamında gözden geçirilmesi ve günümüze uyarlanması anlamı taşımaktadır (Kurtuluş, 2006).

Sanat eğitiminin çağdaş bir anlayış içinde düzenlenerek sistemleştirilmesi, çağdaş bir içerikle, gerekli ortamlarda, uygun süreler içinde ve yetkin öğretmenler eşliğinde verilmesi durumunda, genel eğitimin kalitesinin yükseltilmesi, daha nitelikli insanlar yetiştirilmesi ve toplumsal yaşamın geliştirilmesi mümkündür (Kurtuluş, 2006).

Sanat eğitiminde örgütsel yapılanma, ülkemiz uygulamaları içinde görülür. Okullardaki güzel sanatlar, sanat ve kültür sorunlarına ilişkin derslerin bütünü ile sosyal etkinliklerin çoğu, plastik sanatlar eğitimi içinde yer almaktadır (Erbay, 2000: 61).

Sanat eğitim sistemi; örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, temel eğitimi, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsarken, yaygın eğitim; örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen planlı eğitim faaliyetlerini kapsar (Erbay, 2000).

1.4.1. Örgün Sanat Eğitimi

Örgün eğitim sisteminin ilk basamağını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi kuruluşlar oluşturmaktadır. Bu basamak okul öncesi eğitim, zorunlu temel eğitim ve ortaöğretim eğitimini kapsar. Örgün eğitimin ikinci basamağında ise; yükseköğretim düzeyinde YÖK'e bağlı üniversitelerde verilen eğitim yer almaktadır. Örgün eğitim sisteminin ilk basamağında yer alan eğitim kurumlarında; plastik sanatlar dersleri, seçmeli ya da zorunlu ders olarak verilmektedir. Yükseköğretim düzeyinde ise; üniversitelerin fakültelerinde sanatçı ya da sanat eğitimi verecek

kişileri yetiştirmeyi amaçlayan eğitim süreci yanında seçmeli ders olarak da yer almaktadır (Hesapçıoğlu, 1988, naklen; Erbay, 2000).

1.4.1.1. Okul Öncesi Dönemde Sanat Eğitimi

Millî Eğitim Bakanlığı 2010–2014 Stratejik Planı'na göre okul öncesi eğitimi; 0-5 yaş grubundaki çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren ve temel eğitim bütünlüğü içinde ilköğretime hazırlayan eğitim sürecidir.

Millî Eğitim Bakanlığı bu alandaki eğitim faaliyetlerini; resmî ve özel anaokulları, her türlü örgün ve yaygın eğitim kurumlarının bünyesindeki ana sınıfları ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 191. maddesi kapsamında açılan çocuk bakımevleri, gezici sınıflar ve yaz eğitiminde uygulanan eğitim programı ile düzenlemektedir.

Okul öncesi eğitimin ülkemizdeki durumuna bakacak olursak; okul öncesi eğitim isteğe bağlı olduğundan katılım oranı oldukça düşüktür. Ancak bu dönemdeki eğitimin, daha sonraki eğitim düzeylerindeki öğrenci başarısına olumlu katkıları bilindiğinden bir taraftan kurumsal eğitime katılımı artırıcı tedbirler alınmakta diğer taraftan da anne baba eğitimi programları, mobil anaokulu, yaz okulu gibi alternatif modellerle okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları sürdürülmektedir (digm.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Okulöncesi eğitimde son yıllarda önemli gelişmeler görülmüştür. Okullaşma oranları son dört yıl içerisinde % 113'lük bir artış göstererek 2006–2007 eğitim öğretim yılında % 25'e ulaşmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanamayan çocuk sayısını azaltmak ve mevcut okul öncesi eğitim kurumlarında

verilen eğitimin kalitesini artırmak yönünde kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler geliştirilmektedir (digm.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Örgün eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitimde 3-5 yaş grubundaki çocukların aldığı bu eğitim çocukların zihinsel, bedensel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlık kazanmalarını, ilköğretime hazırlanmasını, elverişsiz çevreden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı hazırlanmasını, Türkçenin doğru ve güzel konuşulmasını amaçlar. Öğrenim sürecinin en önemli basamağı olan bu dönemde edinilen beceriler yaşantının bütün evrelerini etkiler.

“36–72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı”nın temel ilkeleri şunlardır:

- Çocukların; Atatürk, vatan, millet, bayrak, aile ve insan sevgisini benimseyen, millî ve manevi değerlere bağlı, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba göstermek,
- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesini sağlamak,
- Çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamak, ona öz denetim kazandırmak,
- Çocuğun sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışlarını geliştirmek,
- Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,

- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- Çocuğun psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimini destekleyerek, özbakım becerilerini kazandırmak ve onu ilköğretime hazır duruma getirmektir.

Okul öncesi eğitimin amaçları ile sanat eğitiminin amaçları ve gerekliliği karşılaştırıldığında belli ortak noktalarda birleştikleri dikkati çekmektedir.

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarında; sanattan etkinlik olarak bahsedilmekte, sistemli bir plastik sanatlar eğitimi programından söz edilememektedir. Bu etkinlikler çoğu zaman ünite konularına ya da çocukların boş zamanlarını geçirmelerine yardımcı olacak şekilde düzenlenmektedir (Büyükekiz, 2008).

Okul öncesi eğitimde öğrenme aktif katılımı ile gerçekleşir. Çocuk içinde bulunduğu dünyayı ve yaşadığı olayları anlayabilmek için onları yaşar ve taklit eder. Aktif öğrenme için en uygun ortam, oyunun yanı sıra sanat etkinlikleriyle de oluşturulur. Sanatsal etkinliklerde çocukların kişisel yetenekleri de ortaya çıkar. Her çocuk aynı yeteneğe sahip değildir. Bu nedenle aynı ölçütlerle değerlendirilemez. Sanat etkinlikleri, sağladığı özgür ortamla çocuğu tanımak, yeteneklerini keşfetmek ve yetenekler doğrultusunda yönlendirmek için iyi bir gözlem alanıdır (sgk.gov.tr, 06.07.2010).

Sanat eğitimi beynin sağ ve sol yarım küresini dengeli bir şekilde kullanmayı sağladığından çocukta görsel algılama, estetik beğeni, düş gücünü kullanabilme, yaratıcı düşünceye yardımcı olmanın yanında konuşma, okuma ve yazma gibi becerilerin de geliştirilmesine katkıda bulunur (Gürtuna, 2003: 16).

Bu dönemde çocuklara verilecek sanat eğitiminin amacı çocuğa sanatsal bakış açısı ve estetik değerler kazandırmak ve yaratıcı düşünebilen çocuklar

yetiştirmektedir. Sanatsal etkinlikler; oyun oynayarak, zevk alarak, eğlenerek ve yaşayarak öğrenen bu dönem çocuğunun gelişimini destekler. Okul öncesi sanat eğitiminin çocuklara kazandırdıkları şu şekilde sıralanabilir (sgk.gov.tr, 06.07.2010):

- Farklılıkların ve benzerliklerin ayrımını yapar.
- Biçimleri, dokuları ve renkleri tanır.
- Görsel belleği gelişir.
- Oranlar arsında ilişki kurmayı öğrenir.
- El-göz koordinasyonu gelişir.
- Alt kullanmayı öğrenir.
- Malzemeyi ne şekilde kullanacağını dener.
- Malzemeleri kullanarak kendini ifade etmeyi geliştirir.
- Dikkat süresi uzar.
- Seçmeyi, karar vermeyi öğrenir.
- Sosyal ve duygusal yönden gelişir.
- Hayal gücünü kullanmayı öğrenir.
- Kendini tanımaya başlar.
- Grup çalışmalarında paylaşmayı ve liderliği öğrenir.
- Düşündüklerini planlamayı, uygulamayı ve sonuçlandırmayı öğrenir.
- Karşılaştığı sorunlara çözümler üretmeyi öğrenir.
- Çok yönlü düşünmeyi öğrenir.
- Yaratıcı düşünme ve davranmayı öğrenir.

Çocuğun düşünme sürecinin somut bir değerlendirmesi olması açısından; verilen eğitimden alınan veriler çocuk için olduğu kadar ana-baba ve öğretmen için de önemlidir (Erbay, 2000: 64).

Okul öncesi plastik sanatlar eğitimi verilirken çocuk yaratma, resmetme, imgeleme gücü ile kendine özgü bir dünya kurma içgüdüünün gelişmesi için koşullandırılmalı ve bu yöntemlerle çocuğun kendini özgürce ifade etmesi için

gerekli özgür ortam yaratılmalıdır. Anaokulu döneminde yapılan serbest çalışmalar, bireyin ileriye dönük sanat eğitiminde de başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle sanat eğitimi bu dönemde başlamalı, oyun ve sanat birbirini desteklemelidir (Erbay, 2000).

Konya ili merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı üç ilköğretim okulunda, 1. sınıf öğrencileri ile yapılan araştırmaya göre, öğrencilere belli bir konuda resim yaptırılmış ve bu resimler uzmanlara incelettirilmiştir. Tablo incelendiğinde, okul öncesi eğitim almış öğrencilerin resimlerdeki ifadeler, sanatsal gelişim içerisinde şematik dönemin özelliklerini belirgin olarak gösterirken okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin ise, alan öğrencilerle aynı yaş grubunda olmasına rağmen, şema öncesi dönem özellikleri taşıdığı ve şematik döneme geçişte problem yaşadığı görülmüştür. Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların resimleri karşılaştırıldığında özgünlük, mekan kavramı, oran-orantı ayrımı, soyut kavramlar, figürlerdeki çeşitlilik, renk kullanımının sınırlılığı, kağıdın etkin kullanımı gibi konularda sanatsal gelişim açısından belirgin farklar dikkati çekmektedir (Büyükekiz, 2008).

Bu araştırma neticesinde elde edilen bulgular okul öncesi çocuğa verilen eğitimin onu her yönden etkilemekle birlikte sanatsal gelişim ve yaratıcı olma anlamında da çocuğa büyük katkısı olduğunu göstermektedir (Büyükekiz, 2008).

Sanat eğitimi bağlamında incelendiğinde okul öncesi dönem, çocukta yaratıcılığı ortaya çıkarmakta, özgür düşünebilmeyi öğretmekte, düşündüğünü daha aktif ve verimli bir şekilde ifade edebilme tecrübesini kazandırmaktadır. Çocuklar hayata farklı açılardan bakabilmeyi ilk kez bu dönemde sanatsal etkinliklerle öğrenmeye başlamaktadır (Büyükekiz, 2008).

1.4.1.2. İlköğretim Düzeyinde Sanat Eğitimi

18 Ağustos 1997 tarih ve 23084 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanan 4306 sayılı Kanun gereği 1997–1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir. Mecburi ilköğretim çağı, 6–14 yaş grubundaki çocukları kapsar.

Milli Eğitim Bakanlığı 2010–2014 Stratejik Planı'na göre ilköğretim kademesindeki her bireyin iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi, Atatürk ilkelerine bağlı ve bilimsel düşünceyi rehber edinmiş; demokrasi kültürü ve değerlerini benimsemiş; insan haklarına saygılı; ruhsal, bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı ve dengeli yetişmiş; çevreye duyarlı ve öz güveni gelişmiş bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

İlköğretim Kurumları Görsel Sanatlar Dersi'nin amaçları; öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini, yeteneklerini fark ederek kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak, öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesine yardımcı olmak, ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak, bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği, yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak, farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek, kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmaktır.

Öğretmenlerin etkili öğrenmeyi sağlayabilmeleri için, değişik yaş ve gelişim dönemindeki öğrencilerin özelliklerini bilmeleri v öğretim-öğrenme ortamlarını bu özelliklere uygun olarak düzenlemeleri gerekmektedir. Eğitim durumundaki işaretler, pekiştirici uyarıcılar gibi dış koşullar, öğrencinin genel yetenek düzeyi, öğrenme özellikleri ve gelişim düzeyi iç koşullarına uygun olduğu takdirde öğrenmeyi

sağlamak mümkündür. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim çağındaki çocuk ve gençlerin konuşma, düşünme, problem çözme biçimleri ve güçleri, sosyal, duygusal ve psiko-motor gelişim özellikleri birbirinden farklıdır. Başarılı bir öğretim ve öğrenme süreci için bu özelliklerin dikkate alınması şarttır (Senemoğlu, 2007).

Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişim alanına bilişsel gelişim adı verilmektedir. Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelmesi sürecidir. Çeşitli araştırmacılar, çocuğun çevresindeki dünyayı, değişik yaşlarda nasıl ve niçin böyle gördüğünü ve algıladığını belirlemeye çalışmışlardır (Senemoğlu, 2007).

Bu araştırmacılardan Piaget, bilişsel gelişimi dört temel evreye ayırmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir (Senemoğlu, 2007):

- Duyusal Motor Dönemi 0–2 yaş
- İşlem Öncesi Dönem 2–7 yaş
- Somut İşlemler Dönemi 7–11 yaş
- Soyut İşlemler Dönemi 11 yaş+

İlköğretim dönemindeki çocuklar, 7-15 yaş grubundaki çocuklardır. Bu dönemdeki çocuklardan 7–11 yaş grubu çocuklar ilköğretim 1-5. Sınıflar, 12–15 yaş grubu çocuklar ise 6-8.sınıflarlardaki çocuklardır.

İlköğretim çağındaki çocukların dahil olduğu somut işlemler dönemine genel olarak; mantıksal düşünme yeteneği gelişmiş, korunum ilkesi kazanılmıştır. Üst düzeyde sınıflama yapabilir, somut yollarla problem çözebilirler. Soyut işlemler döneminde ise; soyut düşünme, bilimsel yöntemle problem çözme, değer ve inanç

sistemini yapılandırma, fikir dünyasıyla aktif olarak ilgilenme ve düşüncesini etkinliklerine yansıtma eylemleri gelişir (Senemoğlu, 2007).

Çocukların bedensel ve bilişsel gelişimlerine paralel olarak sanatsal etkinliklerinde de bazı gelişim evreleri görülür. Birtakım istisnalar dışındaki çocukların tümü, genel gelişim evrelerinde olduğu gibi aynı dönemleri yaşadıklarından çizgisel gelişimlerinde de benzer özellikler göstermektedirler (Artut, 2007).

Lowenfeld, çocuğun çizgisel gelişim basamaklarını aşağıdaki gibi gruplandırmıştır (aktaran, Artut, 2007):

- Karalama Dönemi 2-4 yaş
- Şema Öncesi Dönem 4-7 yaş
- Şematik Dönem 7-9 yaş
- Gerçekçilik Dönemi 9-12 yaş
- Doğalcılık Dönemi 12-14 yaş

İlköğretim çağına denk gelen “Şematik Dönem”, “Gerçekçilik Dönemi” ve “Doğalcılık Dönemi”ni kısaca inceleyecek olursak;

Şematik dönemde çocuk, artık toplumun bir üyesi olduğunun farkındadır. Bilişsel gelişimin hızlı olduğu ve birçok becerilerin kazanıldığı bu devrede çocuğun motor becerilerinde ve sosyal ilişkilerinde de bir süreklilik ve artış görülür. Dekoratif süsleme ve renk kullanımının etkin olması, çizim ve boyamada önemli parçaların abartılarak önemsizlerin küçültülerek çizilmesi, resimde planlama ve kompozisyonun belirmesi, gizli perspektif etkisi, mekan kavramının gelişmesi, insan figürlerinin statik olarak cepheden veya profilden görünmesi, figürlerde cinsiyet ayrılığından kaynaklanan ayrıntıların belirginleşmesi bu dönem grubuna giren çocukların resimlerinin ortak özellikleridir (Artut, 2007).

Gerçekçilik dönemi, bedensel ve psikolojik gelişim ve değişkenliklerin kritik olduğu bir dönemdir. Temel eğitimin sonlarına sarkan bu döneme “gruplaşma” veya “başkaldırma” dönemi de denilmektedir (Artut, 2007). Okulda almış olduğu eğitimle gerçeğe yönelen çocuk, resimlerinde de bu yönelişin izlerini taşır. Buna bağlı olarak da ayrıntıya daha çok önem verir. Biçimlerin ve renklerin anlatımı duygu ve yaratıcılığın izlerinden çok gerçeği yansıtma çabalarının izlerini taşır (Yolcu, 2009). Konu seçimlerinde bireysel farklılıkların yanı sıra cinsiyet önemli bir etken olmaktadır. Olaylar, eşyalar ve gerçekler arasında ilişki kurabilme, plan yapabilme yetisi büyük ölçüde gelişmiştir. Bu dönem çocuğunun resimlerinde hareketli figürler sıkça görülmeye başlar. Geometrik çizgilerden uzaklaşmıştır. Perspektifin oluşumu dikkati çeker. Mekân anlayışı gelişmiştir; her şey yerine göre, anlam ve amacına uygun olarak yerleştirilmeye özen gösterilir. Renk kavramının geliştiği dikkati çeker (Artut, 2007).

Doğalcılık dönemi, gerçekçilik döneminde de olduğu gibi bedensel ve ruhsal yönden çok önemli değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Görsel, bilişsel ve duygusal gelişimin belirgin özelliklerinin yaşandığı bu dönemde; eleştirel görüş, entelektüel düşünce, araştırmacı tutum ve davranışlar sergilenir. Fiziksel, cinsel ve duygusal statüleriyle birlikte yeni edindikleri bilişsel yetileri, teorik ve sosyal sorunlara karşı ilgilerinin artmasında etkili olmaktadır. Soyut düşünceleri yorumlama, kavramlaştırma ve yansıtma yetisi görülür. Çevre ve doğadaki değişiklikleri ifade yetisi güçlenmiş, perspektif ve ayrıntılara yeterince inebilme yetisi kazanılmıştır. Resimde dinamik-kinetik etkiler, dramatik ve duygusal sahneler görülür.

Türkiye’de ilköğretim düzeyindeki sanat eğitiminin durumuna bakacak olursak, İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığınca hazırlanıp Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nda görüşülerek kabul edilen 2010–2011 öğretim yılı ilköğretim okulları haftalık ders çizelgesine göre “Görsel Sanatlar Dersi” sekiz yıllık temel eğitimin ilk üç senesinde ikişer ders saati,

geri kalan yıllarda ise birer ders saati olarak düzenlenmiştir (ttkb.meb.gov.tr/, 01.08.2010).

Scholz ve Vogler, 1990'daki Avrupa Konseyi'nde "Sanat Eğitiminin Temelleri, Amaçları ve Koşulları" başlığı altında sanat eğitiminin teşvik edilmesinin, kültürel olduğu kadar, politik ve toplumun tümünü kapsayan bir görev olduğunu belirtmişlerdir (aktaran, Arslan, 2010).

Bu bağlamda yurt dışındaki örneklere bakacak olursak; İtalya'daki sanat eğitimi zorunlu eğitimden sonra kısa süreli meslek edindirme ve geliştirme kurslarında yapılabileceği gibi ortaöğrenim düzeyindeki okullarda, enstitü ve yüksekokullarda da yapılabilmektedir (Erbay, 2000).

Genel olarak, verilen sanat dersleri ile okul öncesinde; serbest ifade ve gözlem yeteneğini geliştirmek, ilkokulda; görsel ifade ve iletişim yeteneğini geliştirmek, ortaöğretim birinci kademedede; yaratıcı ve eleştirel yeti ve becerileri oluşturulmak ve geliştirilmek hedeflenmektedir. Ortaöğretim ikinci kademedede verilen sanat dersleri okul tipine göre değişiklik göstermektedir. Programın içerdiği konular ise çok ayrıntılı olup değişebilmektedir (Arslan, 2010).

Bir diğer ülke Fransa'da ise sanat eğitimi kısa süreli kurslar düzeyinde, meslek liseleri düzeyinde ve yüksek öğretim düzeyinde değişik kategorilerde ele alınmaktadır (Erbay, 2000).

Sanat eğitimi, 11-16 yaş grubu için hazırlanan öğretim programına yerleştirilmiştir. Bu yaş grubunda uygulanan eğitim "sanat yoluyla eğitim"dir. Fransa'nın 1985 yılına ait müfredat programında plastik sanatların; öğrenciye konuları, renkleri, şekiller üzerinde ilgi kurmayı ve üretici olmayı öğrettiği belirtilmiştir (Arslan, 2010).

Scholz ve Vogler Fransa'daki sanat eğitiminin hümanizme yönelik olduğunu ve üç temel hedefinin bulunduğunu belirtmektedir (aktaran, Arslan, 2010). Bunlar;

- Sanat eserleriyle hem duyuşsal hem de bilişsel bir ilişkiye girebilmek için yeteneği ve beğeniye geliştirmek,
- Uygulamalı çalışmalar ile destekleyerek sanatsal yaratmadaki kolektif ya da bireysel sorunları ortaya koyabilmek için yeteneği ve eğilimleri geliştirmek,
- Her bireyin yaratıcılığını geliştirmektir.

İngiltere'deki işleyişe göre; ilköğretim güzel sanatlar dersleri genel amaçla yetiştirilmiş ilkokul öğretmenlerince verilmektedir. Dersin işlenişi öğretmenin tecrübesine ve ilgisine bağlı olarak her sınıfta değişiklik gösterebilmektedir (Özsoy, 1992). Allison, ortaokul düzeyindeki sanat eğitiminin ise uzman sanat öğretmenlerince yürütüldüğünü; bu konuda bölgelere ait eğitim otoritelerince, okuldaki öğretmene rehberlik etmesi ve destek vermesi amacıyla uzman sanat danışmanları görevlendirildiğini ifade etmektedir (aktaran Arslan, 2010).

Japon eğitim geleneği ve düşüncesi ise eğitim işinin sadece okullarda yapılmadığı gerçeğine dayanmaktadır. Sanat programlarının en önemli temel ögesi çizim (desen) dersleridir. Japon müfredatında seramiğin de önemli bir yeri vardır. Öğrenciler birinci sınıftan itibaren çeşitli seramik çalışmalar geliştirmektedirler. Ortaokul üçüncü sınıftan itibaren sanat tarihi dersleri de müfredata dahil olmaktadır. Ayrıca 1950 yılından itibaren devlet her öğrenciye rehber niteliğinde bir sanat kitabı vermektedir. Bu kitaplarda çeşitli projeler, tasarımlar, doğu ve batı dünyasına ait önemli eserlerin röprodüksiyonları, malzeme ve araç-gereçlerin kullanımı ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Wachowiak, 1984, naklen; Arslan, 2010).

Okul öncesi, temel, orta ve yüksek öğretimde, bilim ve uygulama ikilisi kadar önemli ve yaygın olan bir ilke de sanata ve yaratıcılığa verilen önem ve değerdir (Arslan, 2010).

Almanya'daki sanat eğitimi modeli; öğrencilerin çözümleyici, eleştirel, tarihsel görüşler ve uygulamalı sanat çalışmalarını içeren bütünüyle dengelenmiş bir programı amaçlamaktadır. Sanat alanının hedefi, öğrenciye çevresine nesnel ve eleştirel bir davranış ile yaklaşma, tarihsel ilişkileri tanıma, kendi görüşlerini geliştirme ve diğer görüşlere hoşgörü gösterme yeteneği kazandırmaktır (Arslan, 2010).

Amerikan sanat eğitimi üzerinde çok kültürlü yapının oldukça önemli bir yeri vardır. Hükümet tarafından sanat eğitimcisine, kültürü koruma ve ilerletme sorumluluğunu üzerine almış kişiler olarak bakılmaktadır (Erbay, 2000).

Ulusal Sanat Eğitimi Birliği (NAEA)'nin 1994 yılında tespit ettiği standartlara göre ortaokulu bitirmiş bir öğrencinin aşağıda belirtilenleri yerine getirmesi beklenmektedir (aktaran Arslan, 2010):

- Dört sanat disiplininde (dans, müzik, tiyatro, görsel sanatlar) temel seviyede iletişim kurabilmeli,
- Herhangi bir sanat formunda (alanında) uzmanca iletişim kurabilmeli,
- Sanat formlarının temel düzeyde analizlerini geliştirebilmeli ve sunabilmeli,
- Çeşitli kültürler ve tarihi periyotlardan örneklerle bilgilendirilmiş bir tanışıklık edinebilmeli,
- Sanat disiplinlerinde (birbirleriyle iç içe ve çaprazlama) çeşitli sanatsal bilgi ve beceri arasında bağlantı kurabilmelidir.

1.4.1.3. Ortaöğretim Düzeyinde Sanat Eğitimi¹

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre; ilköğretimden sonra dört yıllık öğretim veren ve bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vererek hayata ve yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı resmî ve özel örgün okul veya kurumlar, ortaöğretim okul veya kurumlarıdır.

Ortaöğretim; genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (sgb.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Genel, meslekî ve teknik ortaöğretimde eğitimin süresi 2005–2006 öğretim yılından itibaren dört yıla çıkarılmıştır (digm.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Genel ortaöğretim türleri, Genel Liseler, Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri ve Spor Liselerinden oluşmaktadır. Genel liseler dışındaki ortaöğretim kurumlarına giriş merkezi bir sınavla olmaktadır. Anadolu güzel sanatlar liseleri ile spor liselerine ise yetenek sınavıyla öğrenci alınmaktadır (sgb.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Mesleki ve teknik ortaöğretim; iş ve meslek alanlarına işgücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim, ticaret ve turizm öğretimi ve din öğretimi okullarından oluşmaktadır (sgb.meb.gov.tr, 03.08.2010).

Bu dönemde fiziksel değişikliklerle birlikte ortaya çıkan ruhsal değişiklikler gençlerin aşırı duyarlı olmalarına neden olmaktadır. Otoriteye tepki, alınganlık,

¹ Konu ile ilgili bilgiler 03.08.2010 tarihinde <http://ogm.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

kendine ve başkasına güvensizlik, kötümserlik gibi olumsuzluklar eğitimi güçleştiren etmenlerdir.

Ortaöğretim öğrencilerinin genel yönelimleri ve ilgi alanları olarak; pop kültürün kahramanları, moda, spor, müzik, yaşam ve ölüm gibi varoluş konularıyla ilgilenmek, tek bir alanda toplanan bilgiye ilgi duymak, gerçek evrenle daha çok ilgilenmek, derinlemesine kavrama, nedenlerini araştırma ve kendince sonuçlar çıkarma, varlığını kanıtlama ve yaşamın zorluklarının üstesinden gelmenin yollarını ve araçlarını öğrenme isteği, olayların gerçek nedenlerini, sonuçlarını sonuna dek sistematik olarak araştırma, keşfetme, buluş yapma çabası ve teknolojik gelişmelere duyarlı olma, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerine ulaşma gibi özellikler sıralanabilir.

Öğretim programları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ergenlik dönemindeki bu öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri yanında bireysel farklılıklarına ve yönelecekleri alanın özelliklerine uygun olarak ortak dersler, alan dersleri ile seçmeli derslerden oluşur.

Ortak dersler; her öğrencinin okulu bitirinceye kadar aldığı, asgari ortak bir genel kültür veren, toplum sorunlarına duyarlı, yurdun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmayı amaçlayan derslerdir.

Alan dersleri öğrenciyi, hedeflediği yükseköğretim programlarına veya mesleğe, iş alanlarına yönelten ve bu yönde gelişme imkânı sağlayan derslerdir.

Seçmeli dersler ise, öğrencilerin hedefledikleri ve yöneldikleri alanda gelişmelerine veya ilgi ve istekleri doğrultusunda çeşitli programlarda ilerlemelerine, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlayan derslerdir.

İlgili Genel Müdürlükler ve Daire Başkanlığınca hazırlanıp Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda görüşülerek 2010–2011 öğretim yılından itibaren 9. ve 10. sınıflardan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilen Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgeleri'nde yer alan sanat dersleri aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

- Genel liseler ile Anadolu liselerinde görsel sanatlar/müzik dersi dört yıl boyunca haftada birer ders saati,
- Fen liselerinde dört yıl boyunca haftada ikişer ders saati,
- Sosyal bilimler liselerinde 10. sınıftan itibaren haftada ikişer ders saati,
- Güzel sanatlar ve spor liselerinde dört yıl boyunca haftada birer ders saati,
- Görsel sanatlar ağırlıklı güzel sanatlar ve spor liselerinde ise;
 - 9. sınıfta haftada ikişer ders saati desen çalışmaları ve iki boyutlu atölye çalışması, haftada birer ders saati üç boyutlu atölye çalışması,
 - 10. sınıfta haftada dörder ders saati desen çalışmaları, iki boyutlu atölye çalışması ve üç boyutlu atölye çalışması,
 - 11. sınıfta haftada dörder ders saati desen çalışmaları, iki boyutlu atölye çalışması ve üç boyutlu atölye çalışması, haftada bir ders saati müze eğitimi, üç ders saati grafik tasarım, iki ders saati estetik,
 - 12. sınıfta haftada dörder ders saati grafik tasarım, desen ve iki boyutlu atölye çalışması, haftada ikişer ders saati sanat tarihi, Türk resim ve heykel sanatı, çağdaş dünya sanatı ile sanat eserlerini inceleme.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programı'na göre görsel sanatlar eğitiminin amacı; sanatçı yetiştirmek değil, sanatı seven bireyler yetiştirmektir.

Sanat uğraşısında bulunan ve sanat yapıtıyla karşılaşp onu değerlendiren kişide harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, çağrışım gibi güçleri eğitmek sanat eğitimi ile gerçekleşebilir.

Ortaöğretim Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Programı, “Görsel Sanat Kültürü”, “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”, “Tarihî Çevre ve Müze Bilinci” olarak üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. Bu öğrenme alanlarında “sanat eleştirisi”, “sanat tarihi”, “estetik” ve “uygulama”dan oluşan dört sanat disiplin bulunmaktadır.

“Görsel Sanat Kültürü”; bireyin sanatı anlaması ve ona tepki vermesi, olumlu yaşantılar kazanmasında etkili bir araç olabilir. Bu aracı bilmek, anlamak ve yorumlamak bireyde görsel sanat kültürünü oluşturur.

Bu öğrenme alanında öğrencilerin;

- Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, kültürel değerlerimize duyarlı, evrensel düşünceye sahip bireyler olmaları,
- Atatürk’ün sanata ve sanatçıya verdiği önemi anlamaları,
- Yalnız sanatı uygulayan değil, sanatı anlayan ve sanattan tat alan bireyler olmaları,
- Sanat yapıtlarını inceleme yöntemlerini kullanarak eleştirel bakış açısı kazanmaları,
- Geleneksel Türk sanatlarını tanımaları,
- Doğayı seven çevreye saygılı estetik duyarlık kazanmış bireyler olmaları,
- Görsel sanatlarla ilgili meslek alanlarını tanımaları,
- Çağdaş sanat akımları ve bu akımların sanatçı ve eserlerini tanımaları,
- Resim, heykel, mimari, fotoğraf, grafik, tekstil, özgün baskı resim, geleneksel el sanatları, endüstriyel tasarım sanatı, sanatçıları ve eserlerini tanımaları hedeflenmektedir.

“Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”; Nokta, çizgi, renk, şekil, biçim (form), değer (valör), doku, ton, mekân gibi sanatsal düzenleme öğeleri ile denge, ritim, oran-orantı, hareket, zıtlık, bütünlük, vurgu (etki), örüntü (örnek) gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, duyumsatıldığı, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır.

Bu öğrenme alanında öğrencilerin;

- Kendilerini sanat yoluyla ifade edebilmeleri,
- Görsel sanatlarla ilgili teknikleri ve yöntemleri kullanma becerisi kazanmaları,
- Bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk alarak planlı çalışmayı ve zamanı verimli kullanmayı alışkanlık hâline getirmeleri,
- Sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanmaları,
- Görsel dünyayı doğru algılayarak algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmeleri hedeflenmektedir.

“Tarihi Çevre ve Müze Bilinci” kapsamında başta arkeoloji ve etnografya müzeleri olmak üzere tüm tarihî çevre, müze ve sanat galerileri, görsel sanatlar eğitimi için duvarsız derslikleri ya da atölyeleri oluşturmaktadır. Müze ve galeriler ayrıca sahip oldukları zengin koleksiyonlar ve sergileme etkinlikleri yoluyla üzerinde yaşadığımız topraklarda yeşermiş olan farklı kültürlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına, farklı kültürlerin tanınmasına ve farklı insan ve topluluklarına yönelik hoşgörü geliştirilmesine önemli katkılar yapmaktadır (Buyurgan, 2005).

Bu öğrenme alanında öğrencilerin;

- Tarihi yerinde görüp o atmosferi soluyarak yaratılan kültür mirasına duyarlılık geliştirmeleri,

- Farklı kaynaklardan araştırma yapabilmenin yollarını keşfetmeleri,
- Bakmayı değil, görmeyi öğrenmeleri için müzedeki eserleri yakından inceleyerek eseri oluşturan unsurları sorgulama ve keşfetmeleri,
- Eserlerle duyuları aracılığı ile iletişim kurabilmeleri,
- Hayal güçlerini kullanarak, kendilerini yaratıcı bir biçimde ifade etmeleri, estetik bir bakış açısı kazanmaları,
- Eğitim ortamlarına (tarihî çevreler, müzeler, sanat galerileri vb.) pasif değil, aktif olarak katılmaları hedeflenmektedir.

Programın oluşturulmasında, öğrenciyi aktif, katılımcı ve sorunları araştırıcı bir birey hâline getiren “öğrenci merkezli yaklaşımlar” temel olarak alınmış, kuramsal anlatım ve tekrardan uzak, bireysel öğrenmeyi destekleyecek nitelikte yapılandırılmıştır.

1.4.1.4. Yükseköğretim Düzeyinde Sanat Eğitimi

Yükseköğretim; milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim ve öğretimin tümüdür (yok.gov.tr, 13.08.2010).

Yükseköğretim kurumları; üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır (yok.gov.tr, 13.08.2010).

Yükseköğretim düzeyinde sanat eğitiminin amacı; ilke, yöntem, kapsam, teknik ve nitelik yönünden bir bütün teşkil etmektedir. Günümüzde Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde sanat eğitimi; 48 güzel sanatlar fakültesi, 7 sanat ve

tasarım fakültesi, 26 eğitim fakültesi ile 26 konservatuvarda verilmektedir (osym.gov.tr, 10.08.2010). Ayrıca mesleki alan dışında öğrenciler, seçmeli ders olarak da sanat eğitiminden faydalanabilmektedirler.

2547 sayılı YÖK yasası ile üniversitelere güzel sanatlar dersinin konmasındaki amaç; hangi dal ve alanda olursa olsun, yükseköğrenim gören gençlerde sanatın yaşamsal değer ve gerekliliğini duyurmak, sanata duyarlılık kazandırmak, ülkenin yükseköğrenim görmüş kişilerini, ülkesinin sanat biçimlerine duyarlı, üst beğeni düzeyinde bir sanat tüketicisi olarak yetiştirmektir. Meslekleri artık belirlenmiş olan bu genç insanların, zamanları oldukça resim, müzik ve tiyatro gibi sanat dalları ile uğraşarak yaşamlarını zenginleştirebilmeleri, etkinlikleri izleyerek yaşamlarına anlam katmaları hedeflenmiştir (MEB Raporu 198, naklen; İlhan, 1994)

Sanat eğitimi ile bakmayı ve görmeyi bilen, gördüklerini farklı düşünce ve duygu boyutlarından geçirerek yorumlayan, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, özgün düşünen, analiz yapabilen ve iletişim kurabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Bunun için okul programlarında sanat eğitimine gerektiği kadar yer verilerek eğitimin dengeli, ezberden uzak olması hedeflenmelidir. Böylece yaratıcı düşüncesi gelişmiş bireyler yetiştirilerek ülkelerin bilimsel ve teknolojik ilerlemelerine katkı sağlayacak insan modelleri yetiştirilebilecektir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda sanat eğitiminin okul öncesi dönemden başlayarak ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim programlarında yer alması gerektiği tartışılmaz bir gerçektir (Arslan, 2010).

1.4.2. Yaygın Sanat Eğitimi

Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne göre yaygın eğitim; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini

sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümünü ifade etmektedir (mevzuat.meb.gov.tr, 26.07.2010).

Genel eğitim kavramı içinde, “yetişkin eğitimini”² önemli kılan etmenler arasında; bireyin kişisel gelişimini sağlamak, örgün eğitim içerisinde elde edilemeyen veya elde etme fırsatı bulunamayan nitelikleri bireylere kazandırmak, bireyin sosyo-kültürel gelişimini sağlamak, mesleki bilgi ve beceri kazandırmak, yenilemek, bireyleri kişisel ve toplumsal sorunları çözmeye yöneltmek, kişiye yeni bakış açıları kazandırmak, toplumsal kalkınmayı ve gelişimi sağlamak gibi unsurlar yer almaktadır (Celep, 2003).

Yaşam boyu öğrenmeyi, “Bilgiyi, yeteneği ve yeterliği geliştirmek amacıyla kişisel, vatandaşlık ve sosyal işlerle ilgili olan perspektif içerisinde, hayatın her anında üstlenilen bütün öğrenme aktiviteleri” olarak (CEC, 2001: 9) tanımlayan Avrupa Birliği’nin tek bir pazara dönüşmesi, küreselleşme, sürekli değişen teknoloji, yeni bilgi teknolojileri gibi itici güçlerin etkin hale gelmesiyle, kavram 1990’lardan itibaren Avrupa Birliği içinde önem kazanmaya başlamıştır (Beycioğlu ve Konan; 2008).

AB’ye üye ülkeler, hangi eğitim düzeyi olursa olsun yaşam boyu öğrenme kavramına vurgu yapmakta, bu olguyu yerleştirecek destek ve teşviklerde bulunmakta, geliştirici ortamlar yaratmakta ve bu doğrultuda çeşitli uygulamalar gerçekleştirmektedir. Ülkelerin Birliğe üyeliği sürecinde, yaşam boyu öğrenme olgusu, eğitim basamaklarına yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrudan tanımlama biçiminde olmasa da uygulama örnekleriyle gözlenebilmektedir (Beycioğlu ve Konan; 2008).

² Yetişkin eğitimi kavramı ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklarda farklı adlandırmalar kullanılmaktadır. Bu adlandırmalar; yetişkin eğitimi, halk eğitimi, yaygın eğitim, ömür boyu eğitim, sürekli eğitim şeklindedir.

“Yaşam boyu eğitim” anlayışının benimsenmesi ile örgün eğitim ile birlikte yaygın eğitim de önem kazanmıştır. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin neden olduğu toplumsal değişmelere ayak uydurmada örgün eğitim tek başına yararlı olmamaktadır. Bu nedenle, bugün gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede “yetişkin eğitimi” alternatif bir yaklaşım olarak görülmekte, eğitim sistemi içindeki önemi artmaktadır (Çetin, 1999).

Yaygın eğitim; genel ve meslekî teknik yaygın eğitim olmak üzere iki bölümden oluşmakta; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir (meb.gov.tr, 27.06.2010).

Halk eğitimi merkezleri, çıraklık eğitimi merkezleri, pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, endüstri pratik sanat okulları, mesleki eğitim merkezi, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, özel kurslar, özel dershaneler, eğitim ve uygulama okulları (özel eğitim), meslek okulları (özel eğitim), meslekî eğitim merkezleri (özel eğitim), bilim ve sanat merkezleri (özel eğitim), açık ilköğretim okulu ve açık öğretim lisesi yaygın eğitim kurumlarıdır (meb.gov.tr, 27.06.2010).

Yetişkin eğitiminin kapsamı oluşturulurken örgün eğitimden farklı şekilde belirlenir. Örgün eğitimde olduğu gibi, eğitim süreci belli bir standarda oturtulmaz ve kesin bir eğitim süresi belirlenmez. Bunun en önemli sebebi; eğitimin hedef kitlesinin gereksinimlerinin ve özelliklerinin farklı olmasıdır. Dolayısıyla yetişkinlere yönelik yapılan eğitim faaliyetleri, bireylerin kişisel, mesleki, toplumsal ve kültürel gereksinimlerine bağlı olarak çok farklı alanları içerir. Bu alanlardan birisi de güzel sanatlar eğitimidir (Şirin, 2007: 147).

Güzel sanatlar eğitimi; bireyin, müzik, edebiyat, plastik sanatlar ve el sanatları gibi, yaratıcı ve eğlendirici amaçlarla öğrenmek istediği her çeşit kültürel konuları içeren programlardır. Ayrıca, güzel sanatların belli bir dalında yeteneğe sahip olan ancak, örgün eğitimde bunu geliştirme olanağı bulamayanların, bu alanda

düzenlenecek halk eğitimi etkinliklerine katılması suretiyle kendilerini geliştirmelerine ortam hazırlanır. Müzik, resim, oyun ve benzeri olanaklarla güzel sanat yapıtlarını anlamaya, sevmeye ve uygulamaya yardımcı nitelikteki bir eğitim söz konusudur (kuyucakhem.gov.tr, 26.07.2010).

Cam süsleme ve seramik boyama, gravür, kil heykelciliği ile çeşitli tekniklerdeki resim halk eğitim merkezlerinde uygulanan güzel sanatlar eğitimi programlarından³.

Cam süsleme ve seramik boyama programı ile kişiler, cam ve seramik yüzeye uygun desen hazırlayabilir ve bu deseni yüzeye aktararak boyayabilir. Program üç üniteden oluşmaktadır ve süresi toplam 100 saattir.

Gravür programında, desen ve kalıp hazırlama, kalıba desen aktarma, gravür baskı resim tekniğini kullanarak gravür baskı yapma becerileri geliştirilmektedir. Program dört üniteden oluşmaktadır ve toplam süresi 60 saattir.

Kil heykelciliği programı üç üniteden oluşmaktadır ve süresi 240 saattir. Bu programa katılan kişiler; kil hazırlamayı, form ve heykel yapmayı öğrenmektedirler.

Resim alanı ise guaj, suluboya, yağlıboya ve genel resim olmak üzere dört ayrı programdan oluşmaktadır. Bu programların her birinde; kullanılan malzemenin özellikleri, desen ve form bilgisi, oran-orantı, ışık-gölge etkileri ve perspektif bilgisi gibi temel öğeler ile sanat akımları, sergi hazırlama gibi çeşitli konularda eğitim verilmektedir.

Halk eğitimi merkezlerince düzenlenen çeşitli kurslara kayıtlı kursiyerlerin yanı sıra, kursa kayıtlı olmayan tüm vatandaşlara açık olan, doğrudan merkezlerce

³ Konu ile bilgiler 09.08.2010 tarihinde <http://cygm.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.

düzenlendiği gibi, diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde veya Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünce ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen “kurs dışı eğitsel etkinlikler”; yaygın eğitim faaliyetlerinin geniş kesimlere taşınmasında çok önemli bir unsurdur (cygm.meb.gov.tr, 27.07.2010).

Kurs dışı eğitsel etkinlikler; kişilerin kültür ve sanat alanındaki yeteneklerini geliştirmek, sergileme fırsatı vermek, sosyal ve kültürel etkinliklere katılımı özendirme, teşvik etmek, insanların boş zamanlarını olumlu faaliyetlerle değerlendirmelerini sağlamak, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde kültür ve sanat alışverişini geliştirmek, ülke ve toplumun yararına yönelik sosyal, toplumsal, kültürel ve ekonomik konularda bilinç oluşturmak, aynı zamanda millî kültür değerlerimizi tanıtmak, sevdirmek, yaşatmak, yaygınlaştırmak, yeni nesillere en doğru şekilde aktarımını sağlamak amacıyla halk eğitimi merkezleri bünyesinde sergi, yarışma, gösteri, toplantı, fuar, konser, panel, konferans, sempozyum, spor etkinlikleri gibi isimler altında düzenlenmekte ve plastik sanatlar da bu etkinlikler içinde önemli bir yer tutmaktadır (cygm.meb.gov.tr, 27.07.2010).

Devlet eli ile yapılan yaygın eğitimin yanı sıra bireylerin sanatsal açıdan yetiştirilmesinde; özel kuruluşların, kursların, müze ve galeriler ile kültür merkezlerinin de önemli bir rolü vardır. Plastik sanatlarla ilgili olarak; televizyonda yayınlanan kültür-sanat programları, müzelerdeki eğitim programları, sempozyum ve konferanslar da yaygın eğitimin birer parçasıdır.

BÖLÜM II

2. MÜZE EĞİTİMİ

Eğitimin belirli bir zaman ve planla sınırlı olan öğretimden farkı, yaşam boyu devam eden bir süreç oluşu ve öğrenmeyi insanın tüm yaşamına yaymış olmasıdır. Okuldaki öğrenme ortamı daha çok kuramsal bilgilerin aktarımına yönelik olup yaşayarak öğrenme ortamları sunmayı başaramamaktadır (Adıgüzel, 2000).

Müzecilikteki gelişmeler ve eğitim bilimlerindeki disiplinlerarası anlayışın gelişmesi müze pedagojisi alanının öne çıkmasında etkili olmuştur. Bu özellikleri nedeniyle müze pedagojisi, müzeden hareketle ve müze yoluyla öğretmek olarak da tanımlanabilir. Genel olarak müze pedagojisi temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde yaşantılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanım kavramını içermektedir (Adıgüzel, 2000).

Müze pedagojisi, kişilerin arasındaki iletişim ve etkileşimi geliştirici bir alan olarak, müze ve galerilerin her yaş insan için ideal bir öğrenme ortamı olmasını amaçlamaktadır (Paykoç ve Baykal, 2000).

Eğitim bilimleri ve müzecilik alanlarının aktif olarak görülebildiği müzedeki öğrenme okul dönemindeki belirli kademeler ile sınırlı değildir; tüm yaşam boyu devam edebilir (Adıgüzel, 2000).

Müze ve müzecilik anlayışındaki söz konusu değişiklik ve gelişmeler ile eğitim bilimlerindeki öğrenmenin sadece okulla sınırlı olmaması gerekliliği, öğrenmede çoklu ortamların, örtük programların ve algın eğitim biçimlerinin ve kültür pedagojisi gibi yeni disiplin, yöntem ve tekniklerin ortaya koyduğu sonuçlar müze eğitimi anlayışının önemli gelişim noktalarıdır. (Adıgüzel, 2000).

20. yüzyıl pedagoglarının araştırmaları, aktif eğitimin, sorgulama ve araştırma gibi yöntemlerin gerekliliğini ortaya koymuş, öğrencinin kendisinin araştırma yapabileceği laboratuvar ve müze gibi ortamları beraberinde getirmiştir. Dikkatlerin üzerine çevrildiği müzeler; insanoğlunun bilimsel, teknolojik, beşeri ve özellikle estetik alanlardaki kùltür varlıkları hakkında bilgileri kendi bünyesindeki nesnelere dolaysız olarak verip araştırmaya birebir olanak sağladığından, önemli birer araştırma ve eğitim kurumuna dönuşmüşlerdir (Atagök, 1997).

Müzeler; kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığını, nesnelere arasındaki bağları göstererek gözlem ve izleme yoluyla mantiki sürekliliği ve karşılaştırma yollarını öğretir. Aynı zamanda koleksiyonlarındaki yapıtlardan en iyi örneklerini göstererek beğeni düzeyini yükselttiği gibi, yaratıcı ruhun gelişmesine de katkıda bulunur (Atagök, 1997).

Toplumun kùltürel mirasını toplayan, araştıran, koruyan ve halkın eğitimi için sunan müzeler, günümüzde çağdaş bir toplumda bulunması gereken temel kurumlardan biri olarak kabul edilmektedir (Akmehmet ve Ödekan, 2006: 49).

ICOM'un yaptığı tanıma göre; müzeler; kùltürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, derlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına, sürekli yönetilen kurumlardır (Atagök, 1999).

Amerika Sanat Müzeleri Birliği'ne göre; "Müzeler; eğitsel ya da estetik amaçla, profesyonel uzman kadro ile nesnelere toplayan, yorumlayan ve topluma düzenli bir programla sergileyen kurumlar" olarak tanımlanmaktadır (Atagök, 1999).

Verilen örneklerde görüldüğu gibi eğitim, müze tanımları içinde vurgulanmakta, müzeler; eğitim politikası, eğitici kadrosu ve etkinlik programlarıyla

birer eğitim kurumu olarak kabul edilmektedir. Günümüzde izleyici ve müze koleksiyonu arasında iletişim kurmak amacıyla yapılan çalışmaların tümünü kapsayan müze eğitimi, birer yaygın eğitim kurumu olarak kabul edilebilecek müzelerin ayrılmaz bir parçası olarak görülmekte, amacı ve konuları, sergileri, objeleri, ortamı, çevresi, insanı merkez alan ve disiplinlerarası yönleriyle müzenin, temel eğitim kurumları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir.

Amerikan Müzeler Birliği (AAM) de eğitimin; müzelerin halka hizmet görevinin içinde bulunduğunun artık kabul edildiğini belirtmektedir (Boyer, 1996, naklen; Alkış ve Güleç, 2003).

2.1. Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Müze, bir kurum olarak Avrupa'da mevcut koleksiyonların ziyarete açılmasıyla ortaya çıkmıştır.

16. ve 17. yüzyılda özellikle saray üyeleri ve soylular tarafından toplanan bu koleksiyonların, aynı zevk, bilgi düzeyi ve sosyal statüde bulunan soylu sınıfına ve din adamlarına açılması ile müze bir kurum olarak yapılanmaya başlamıştır (Tezcan Akmehmet, Ödekan:2006, 50).

Müzeler, 18. yüzyıl Avrupa'sında Aydınlanma Dönemi'nin bilgi kaynağı olarak önemli kurumlar arasında kabul edilmişler, dönemin en önemli gelişmelerinden biri olan araştırmayı destekleyen kurumların kurulması hareketinin içinde yer almışlardır (Burke, 2001, naklen; Tezcan Akmehmet, Ödekan:2006).

18. yüzyılın ikinci çeyreğinde Pompei ve Herculaneum kazıları, eski uygarlıklara ilişkin yüz binlerce parçanın toplanmasına neden olmuştur. Biriktirilen bu koleksiyonlar, halkın kendi uygarlıklarının kalıntılarını gezerek aydınlanmaları

düşüncesi ile köklerini Antikite’de arayan Avrupalı uzmanlar tarafından müzelerde toplanmıştır.18. yüzyılın ilk yarısında güç kazanan bu düşünce ile yüzyıl boyunca sanat, bilim, teknik, sanayi, folklor ve farklı kültürlere ilişkin müzeler kurulmuş, 19. yüzyılda bunlar daha da çoğalmıştır (sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr, 22.02.2010).

Bu yüzyılda kitap, ansiklopedi vb. bilgi kaynakları henüz sınırlı sayıdadır ve herkesin erişimine açık değildir. Dünyanın çeşitli ülkelerine yapılan keşif gezileri sonucunda, insanoğlunun dünya konusundaki ilgisi ile birlikte bilgisinin de artmasıyla, antika ve sanat nesneleri yanında doğadan bitki ve hayvan, jeolojik yapı vb. zenginliklerin toplandığı koleksiyonlar sınırlı bir gruba yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme fırsatı sağlamıştır. Bu ilk müzeler daha çok aristokrat toplum üyelerinin ülkeyi ve dünyayı tanınması, bilgisini arttırması için bir eğitim ortamı işlevi görmüştür (Tezcan Akmehmet, Ödekan: 2006, 50).

Müzelerin halka yönelik “eğitim” misyonu ile kurulmaları ise, Fransa’da başlayan Aydınlanma hareketi ile oluşan toplum yapısı ve onunla birlikte gelen 1789 Fransız Devrimi’nin hemen ardından halka açılmaları ile başlamıştır. 1793’te yeniden düzenlenerek halka açılan Louvre Müzesi devlet politikasının bir parçasıdır. İlk halk müzesi olarak kabul edilen müze, milliyetçilik fikrini yaymak üzere, halk eğitimi aracı olarak görülmüştür. Millî duyguların ve ileri kültür düzeyinin ifadesi olan devlet müzeleri yanında, yerel müzeler de kurulmaya başlanmış ve bu müzeler halk için eğitim fırsatı sağlamıştır (Tezcan Akmehmet, Ödekan: 2006, 50).

Louvre Müzesi, Fransa ve Avrupa’daki diğer müzeleri de etkilemiş; onlar da kendilerine Louvre’u örnek alarak, müzeleri halkın her kesimine açarak toplumsallaştırmayı gerçekleştirmek istemişlerdir. Bu müzelerde “eğitim”in anlamı, ideal vatandaş yaratmak için bilgi ve değerlerin aktarılmasıdır (Tezcan Akmehmet, Ödekan: 2006, 50).

19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşmenin ilerlemesi ve nüfusun şehirlere göç hareketiyle bilim ve endüstri hayatıyla yeniden biçimlenen toplum yapısı müzelerin eğitim açısından yapılanmasında etkin olmuştur. (Tezcan Akmehmet, Ödekan: 2006, 50) Sanayileşen Londra, Paris ve Berlin gibi şehirlerde evrensel sergiler düzenlenmiştir. Bu sergiler; ilerleme yolunda elde edilen teknolojik, ekonomik ve kültürel değerleri sergileyerek halka sunulan bir gösteriden çok bir okul olmuştur (obmuze.com, 19.05.2010).

Bu dönemde doğrudan eğitim amacıyla da pek çok müze kurulmuştur. Hooper-Greenhill (1999), İngiltere’de 19. yüzyıl başında okul eğitiminin yeni gelişmeye başladığını, hem yetişkinler hem de çocuklar için eğitim sistemi ve kurumların yetersiz kalması nedeniyle halkın kendi kendini eğitmesi yönünde fırsatlar yaratılmasının vurgulandığını, müzelerin de kitlelere eğitim verebilecek kurumlar olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Koleksiyonları ve sergileri ile başlı başına bir eğitim kurumu olarak algılanan müzelerde eğitim, izleyiciye bilgi aktarımı ve izleyicilerin de olabildiği kadar çok bilgiyi alması olarak görülmüştür. Müzeler sanayi ve teknolojideki önemli gelişmeleri sergilemek, halkı bilgilendirmek ve eğlendirmek için halkın ilgisini çekebilecek nesnelere sergilemeye başlamışlar; konferanslar, özel kurslar vb. etkinlikler yanında, okul grupları için de programlarla öğretici sergiler düzenlemişlerdir (Hein,1998).

Müzeler 19. yüzyıl başlarından itibaren, okullarla yakın ilişki içinde olan müzelerle okulların ilişkisi, müzelere yapılan okul gezileri ve müzelerin okullara ödünç nesne vermeleri ile başlamıştır. (Tezcan Akmehmet, Ödekan: 2006, 50)

19. yüzyılda Avrupa ve Amerika’da eğitim sisteminin ve öğretim programlarının sorgulanmaya başlanması ile öğrenmede birincil kaynakların ve araştırmanın önemine dikkat çekilmesi, müze ve okul ilişkisinin gelişmesini

sağlamıştır. Öğretmenler, öğrencileri ile birlikte müzelere giderek sergideki nesnelere incelemelerinin yanında müzelerden ödünç nesnelere almışlardır. (Hooper-Greenhill, 1999).

Müze eğitiminde yaşanan bu ilerlemeler, gelişmekte olan diğer ülkeleri de etkilemiş, müze eğitiminde Avrupa'dan farklı bir gelişme olarak Amerika'da çocuk müzeleri kurulmuş ancak Amerika dışında bu müze türü çok yaygınlaşmamıştır (Tezcan Akmeahmet, Ödekan: 2006).

Birinci Dünya Savaşı sırasında müzeler; sergiler yoluyla halka çocuk bakımı, temizlik, sağlık ve beslenme gibi önemli konuları iletmede ve okulların öğretime devam edemedikleri yerlerde çocuklara eğitim vermede önemli rol oynamışlardır (Tezcan Akmeahmet, Ödekan: 2006, 51).

20. yüzyılda 1950'lere kadar Avrupa'da müze eğitiminde daha çok çocuklara ve okul gruplarına yönelik çalışmalar ağırlık kazanmış, yetişkinlere yönelik fazla bir çalışma yapılmamıştır (Hein,1998, Hooper-Greenhill, 1999).

1969'da Almanya'daki tüm eyaletlerin eğitim bakanlarının bir araya geldiği eğitim bakanları konferansında, müzelerin eğitim görevi ile ilgili bir tavsiye formüle edilmiş ve bununla birlikte müzelerin bireysel ve toplumsal bilinçlenme bakımından vazgeçilmez bir servet haline geldiği vurgulanmıştır. Doğrudan izlenebilirlikleri sayesinde müzedeki objeler, dolayısıyla müzeler eğitim kurumlarının pedagojik çabalarına eşlik etmekte ve tamamlamaktadırlar (Zwaka, 2008: 49).

Eğitim alanındaki yeni düşünceler ve gelişmeler sonucunda Comenius, Dewey gibi eğitim kuramcılarının öğrenmede; öğrenenin nesnelere etkileşimi yoluyla aktif katılımının ve deneyimin önemini vurgulaması müzelerin eğitimdeki önemini arttırmıştır. Müzeler de bu dönemde okullara hizmet veren eğitim bölümleri kurmaya başlamışlardır (Tezcan Akmeahmet, Ödekan: 2006).

Eğitim bölümlerinin kurulmasıyla okullar tarafından müzelere yapılan turlar ve müzelerin okullara ödünç hizmetleri gelişmiştir. Müzelerde ayrı eğitim odaları oluşturulmuş ve dokunulabilecek kopyaların da bulunduğu bu odalarda öğrencilere nesnelere ilişkili dersler verilmiştir (Tezcan Akmehtmet, Ödekan: 2006).

Okul-müze ilişkisi özellikle 1950'lerden sonra gelişmiştir. Çocuklar için eğitsel çalışmalar ve okul ile işbirliği özellikle İngiltere, Kanada, Birleşik Devletler ve Hollanda'da yaşanmıştır.

1950'lerin sonunda müzelerin okullarla sıkı bağlar kurduğu ve özellikle okul grupları için rehberli turlara önem verildiği bilinmektedir. Müzelerin eğitim bölümleri, ğretim programlarıyla ilişkili çeşitli dia gösterileri ve turlar düzenleyip, ğretim yılı başında okullara bu programlarını tanıtarak onları müzelerine davet etmişler ya da taşınabilir nesne kopyaları ile okulları ziyaret etmiş, konferanslar vermiş, gösteriler yapmışlardır (Tezcan Akmehtmet, Ödekan: 2006).

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle yeni müze türleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Aynı zamanda müzelerin etkinliklerinde, idari yapılanmalarında ve gelir kaynaklarının düzenlenmesinde de yeni adımlar atılmıştır. Özellikle ABD müzeleri farklı kurumlarla ortak çalışarak kaynaklarını birleştirmişler ve bu birleşim sayesinde müzeler ile kültür ve sanat kurumlarının oluşturduğu müze kültür merkezleri meydana çıkmıştır (Buyurgan, Mercin, 2005).

1970'li yıllarda İngiltere'de özellikle sanat eğitimi alanında müze eğitimi zorunlu hale gelmiştir. 90'lara gelindiğinde ABD'de gerçekleştirilen bir programla müze eğitiminin sadece okullarda okuyan öğrencilere değil; sokakta yaşayan, uyulurucu bağımlısı, suçlu ve siyasal bölünmüşlüğün ürünleri olan bireylere verilmesinin de önemi ortaya çıkmıştır (Buyurgan, Mercin, 2005).

Aynı yıllarda ABD'deki müzelerin kadrosunda; araştırımcı, restoratör, mimar, konservatör, eğitimci-pedagog ve halkla ilişkiler uzmanı gibi farklı meslek gruplarından kişiler yer almış, müzecilik disiplinlerarası bir ekip çalışmasına dönüşmüştür. Bu yolla müzelerde çok farklı eğitim etkinlikleri düzenlenmiş, yaz programları, ödünç verme yöntemleri ve çok amaçlı sergiler planlanmıştır (Atagök, 1999).

20. yüzyılın ikinci yarısında bilimsel yaklaşım önem kazanmıştır. Bunun en büyük etkenlerinden biri UNESCO ve ICOM gibi uluslararası organizasyonların oluşturulmasıdır. Bu kurumların çalışmaları ve çıkardıkları yayınlar müzecilikte ve müze eğitiminde tartışma ve bilgi paylaşımı ortamının yaratılmasını ve uluslararası standartlar oluşturulmasını sağlamıştır (Hein,1998; Hooper-Greenhill, 1999).

ICOM müzelerin eğitim işlevine büyük önem vermiş ve 1951'de UNESCO ile işbirliği içinde, müzelerin eğitimdeki rolünün vurgulanması ve yaygınlaştırılması için uluslararası boyutta bir kampanya başlatmıştır. Bu amaçla, 1952'de Brooklyn'de, 1954'te Atina'da, 1958'de Rio de Janerio'da "Müzelerin Eğitimdeki Rolü" konulu uluslararası seminerler ve 1964'te Paris'te "Müzelerin Eğitsel ve Kültürel Rolü" konulu uluslararası sempozyum düzenlenmiştir (Hein,1998; Hooper-Greenhill, 1999).

Başlangıçta kültürel değerleri toplum yararına korumayı ve değerlendirmeyi hedefleyen müzeler, zaman geçtikçe bu amaçları toplumun öğrenim ve eğitiminin arttırılması, güzelliyi görgüsünün yerleşmesi, bulunduğumuz anın, geçmişin ve giderek geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişimlerin desteklenmesi ve halkın eğlenerek zamanını değerlendirmesine ve eğitimine dönüştürmüştür. 20. yy. ortalarında müzecilikte asıl amaç kültür ve bilimin toplumun tüm kesimine aktarılması olarak gelişmiş, bu nedenle müzecilikte "eğitim" toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemeyi yönlendiren bir işlev olarak önem kazanmıştır (Atagök, 1999: 131).

Günümüzde müzeler; ailelerin tüm fertlerinin eğlenerek öğrenebileceği, öğrenmenin bir zevk olabileceği araştırma merkezleri, yaygın eğitim kurumları, eğitim ve kültür merkezleri olarak kabul edilmektedir.

2.2. Müze Eğitiminin Temel İlkeleri

21. yüzyılın başında müzeler bir geçiş dönemi yaşamış ve modern müzeden post-modern müzeye doğru bir dönüşüm olmuştur. Bu süreçte en önemli değişim, müzeler ile ziyaretçileri arasındaki ilişkinin niteliğinde ortaya çıkmış, ziyaretçilerle daha yakın ve ayrıntılı ilişkiler kurulması önem kazanmıştır (Onur, 2003: 7).

19. yüzyılın ortalarında kurumlaşan ve 20. yüzyılın ortalarına kadar gelen, toplama ve sergileme temeline dayanan modern müzecilikte eğitim yaklaşımı ziyaretçiyi pasif bir konumda ve otoriter bir iletişim ilişkisinde tutarken, 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlayan post-modern müzecilik ise ziyaretçi ile tek yanlı değil karşılıklı ilişkiye dayanmakta; dayanışmayı, paylaşmayı, açıklığı ve işbirliğini öne çıkarmaktadır (Onur, 2003: 7).

Modern çağda müzelerin üç temel işlevi; korumak, araştırmak ve iletişim kurmaktır. Korumak; müze malzemesinin tasnif edilerek gerekli bakım ve onarımının yapılmasını, araştırmak; korunan malzemenin incelenerek bilimsel verilere ulaşılmasını, iletişim ise ziyaretçilerin müzede yer alan nesnelere ve bu nesnelere elde edilen bilimsel verilere ulaşmalarını sağlayan her türlü etkinliği ifade etmektedir (Onur, 2003:8).

Müzelerin temel işlevlerinden olan iletişim boyutunda yer alan müze eğitimi; temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir (Paykoç, 2002).

Nesnelerle etkileşim, gözlem ve duyguları ifade etme; kendi yaşamına bağlama; ön hazırlık; bilgilenme; müzenin anlamını, bakış açısını ve yapısını anlama; nesnelerin anlamını inceleme; nesnelere okuma; kültürel değerleri ve yaşamı inceleme; gerçeği arama; mesaj analizi yapma; müzenin planını/modelini hazırlama; uygulama ve değerlendirme müzeyi ziyaretçi ile bir araya getiren etkileşimsel müze yaşantısında yer alan boyutlardır (Paykoç, 2000).

Müze eğitimi temel birtakım ilkelere dayanır. Onur (2003), bu ilkeleri şöyle sıralamıştır:

- Müze eğitimi sürekli, yaşam boyu bir eğitimidir.
- Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür.
- Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır.
- Koleksiyonları incelemek, eğitim için uygun nesnelere seçmek, bağlantılarını kurmak ön koşuldur.
- Koleksiyonlar ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekir.
- Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelere etkin bir etkileşim içinde olması sağlanmalıdır.
- Olguları/bilgileri iletme çok duylara, düş gücüne, yaratıcılığa yönelmek önemlidir.
- Müzedeki öğrenme “nesnelere öğrenme”dir, duyları temel alır, yaşantıya dayanır.
- Müze eğitimi zorunlu değil, gönüllüdür.
- Müzedeki öğrenmenin hoşna gitmesi, haz vermesi beklenir.
- Müzedeki öğrenme, somuttan soyuta giden düşünmeyi geliştirir.

Müze eğitimi; yaşam boyu eğitim felsefesi üstüne kurulmuştur. Yaşam boyu eğitimde kişi, belli bir zaman diliminde kendisine sunulan formel eğitimle sınırlı kalmaz. Eğitim alanında yapılan araştırmalar yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü

öğrenme ve yaşam alanları olarak müzeleri; bilginin dolaysız elde edilebildiği, bireyin araştırma ve incelemeye yöneldiği, öğrenme ortamına aktif olarak katılabildiği, yaparak-yaşayarak kalıcı öğrenmenin sağlandığı yerler olarak tanımlamaktadır (Mercin, Özsoy, 2003: 4).

Müze eğitimi zorunlu değildir; okuldaki öğrenmenin temel özelliği olan derecelerden, testlerden notlardan bağımsızdır. Ziyaretçi, belirli bir müfredatla hatta belirli bir binanın sınırlarıyla sınırlı kalmadan özgür olarak gelir ve gider, sergileri ilgilerine göre gezer. Müzede öğrenme gönüllü bir süreçtir (Onur, 2003: 12).

Müze eğitimi; özellikle zaman ve mekân içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası devam ettirme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları, eski eserleri anlama, koruma, yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme yoluyla bireyin tüm hayatında var olabilecek bir etkinliktir (Şahan, 2005: 5).

Her müzenin koleksiyonu, gelenekleri, personelinin uzmanlığı ve eğitim politikası birbirinden farklı olduğu için sunduğu eğitim de kendine özgüdür (Onur, 2003: 13)

Koleksiyonlar ile hedef kitle arasında sağlam bir ilişki kurulabilmesi için koleksiyon iyi tanınmalı, verilecek eğitime uygun nesnelere seçilmeli ve nesnelere bağlayacak konu doğru olarak belirlenmelidir.

Müzede öğrenmenin temel özelliklerinden biri de nesnelere öğrenmedir. Nesnelere hem amaçlı olan hem de amaçlı olmayan iletilerini okumak olanaklıdır. Bu yolla duyular aracılığıyla somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, gözlemden genellemeye ulaşılarak “düşünme” geliştirilebilir (Onur, 2003: 13).

Müzedede öğrenme, nesnelere aracılığıyla yaşantıya dayanan bir öğrenme türü olduğundan klasik eğitim anlayışından farklıdır; sonuca değil sonuca götüren becerilere, etkinliklere, deneyime, yaratıcılığa odaklanır. Müze eğitiminde önemli olan her ziyaretçinin aynı sonuca ulaşması değil, müzedeki yaşantısı sırasında elde ettiği farklı kazanımlardır.

2.3. Müze Eğitimi Politikaları

Müzelerin temel işlevlerinden biri olan nesnenin korunmasının bir devamı olarak, onun anlam ve bilgisinin topluma taşınmasını sağlayacak sergileme ve eğitim etkinlikleri müzenin eğitim politikası ile belirlenmektedir (Atagök, 2003: 27).

Müze eğitimi politikası, iç içe geçmiş genel bir politikalar zincirinin içinde yer alır. Bu zincirin en büyük halkası ulusal kültür politikasıdır; bunun içinde ulusal müzecilik politikası, bunun da içinde ulusal müze eğitimi politikası yer alır; en küçük halkayı her bir müzenin kendi eğitim politikası oluşturur (Onur, 2003: 14).

Bir müze eğitimi politikası oluşturmanın temel amacı, müze ve koleksiyonları ile yerel, ulusal ve uluslararası kitleler arasında bir köprü kurmaktır. Hooper-Greenhill'e (1991) göre, müze eğitimi politikasının temel ilkesi; müzeyi kamusal bir öğrenim merkezi haline getirmektir (Onur, 2003: 15).

Müze eğitimi politikası, hem ulusal eğitim politikaları ile denk düşmeli hem de müzenin diğer politikaları ile ilişki içinde olmalıdır. Müze eğitimi görevlisi olmayan bir müze bile kendi müze politikasını eğitsel konuları dikkate alarak geliştirmelidir. Bir müze eğitimi politikası; müzenin koleksiyonu, araştırmaları, personeli, yönetimi ve ziyaretçileri doğrultusunda oluşturulan müze politikasının bütünlüğü bir parçası olmalıdır (Onur, 2003: 14).

Bir müze eğitim politikası oluştururken temel amaçları ve ilkeleri belirlemek son derece önemlidir. Bu amaç ve ilkeler şöyle sıralanabilir (Onur, 2003: 16).

- Müzenin çağdaş toplumdaki rolünün anlaşılmasını sağlamak,
- Müzeyi bir toplum eğitimi ve öğrenim merkezi haline getirmek,
- Müzenin kamu hizmeti rolünü etkileyecek bütün yönetim kararlarında eğitim işlevinin dikkate alınmasını sağlamak,
- Halkın müze algısındaki değişimlerin farkında olmak ve bunlara uyum sağlamak,
- Ulusal eğitimdeki yeni gelişmelerin farkında olmak ve bunlara uyum sağlamak,
- Müzeyi; müzenin binalarını, koleksiyonlarını ve diğer kaynaklarını, eğitsel potansiyelini en yüksek düzeyde kullanacak biçimde düzenlemek,
- Eğitim hedeflerini karşılayacak uygun kaynakları bulmak,
- Bütün personelin müzenin eğitim rolüne duyarlı olmasını ve sempati duymasını sağlamak,
- Mümkün olduğunca çok yaş, cinsiyet, yetenek ve kültürden kişiye uygun olarak yorumlamak,
- Farklı yaş, cinsiyet, yetenek ve kültürden ziyaretçilere uygun öğrenme olanakları ve etkinlikleri sağlamak.

Müze eğitimi politikasında, eğitimi müzenin bir ek işlevi gibi değil, bütünüleyici bir ögesi olarak görmek gerekir. Politikayı oluşturan temel amaç ve ilkeler belirlendikten sonra eğitim stratejileri ve eylem planları bu politikaya uygun olarak saptanmalıdır (Onur, 2003).

Yaygın eğitim ilkeleri ve toplum psikolojisi, müzelerin etkinlik planlamasında dikkate alınması gereken noktalardır (Atagök, 1994).

Müzelerin kültürel bellek aktarımını sağlaması için halk tarafından ziyaret edilmesi gerekir. Bunun için modern müzeler, 1950'li yıllardan itibaren halkın müzeye çekilmesi için çeşitli çalışmalar yapmışlar; müzelerdeki eğitim etkinliklerine önem vermişlerdir. Günümüzde müzeler, esere olan sorumluluğu yerine getirmekle birlikte, dikkatinin büyük bir bölümünü insana çevirmiştir. İlgi çekecek sergileme tekniklerinin kullanılması, halkı kendine çeken mimarilerin tercih edilmesindeki amaç, müzelerin “insan için” olduğu düşüncesinin kabul edilmesinin sonucudur (Çolak, 2008: 52).

Her müzenin farklı gereksinimleri olan ziyaretçi potansiyeli ve hedef grupları doğru olarak tanımlanmalı, koleksiyon özellikleri iyi belirlenmeli, ziyaretçi ile koleksiyon arasındaki ilişkiyi kuracak olan sergiler ve eğitim programları; müzenin kaynakları çerçevesinde amacına ve hedefine uygun olarak oluşturulmalıdır (Onur, 2003).

Müze eğitiminde amaç, toplumun her kesimine ulaşmak olduğundan müzenin ilişki içinde olduğu hedef kitleleri ve onların özelliklerini belirlemesi gerekmektedir (Atagök, 1994).

Eğitim politikası içinde en önemli ve belirleyici olan öge, müzenin potansiyel ziyaretçileridir. Okulöncesi çocuklar, ebeveynler, okul çocukları, öğretmenler, üniversite öğrencileri, yaşlılar, engelliler, uzmanlar, gönüllüler ve turistler müzelerin potansiyel ziyaretçileri arasında sayılabilirler (Onur, 2003).

Müze eğitiminde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, ilgisiz bir toplumdur. Hedef kitlenin önceden tespit edilmesi, fiziksel ve bilişsel açıdan kişilere uygun, onların ilgisini çekebilecek ve dikkatlerini toplayabilecek, gereksinimlerine cevap verebilecek eğitim programlarının hazırlanması açısından son derece önemlidir.

Bilgi tasarımı düzenlenmemiş verilerin anlamlı ve bir değer oluşturabilecek şekilde sunulmasını planlamak anlamına gelmektedir. Kime hizmet götürüldüğünü sormakla başlayan bir süreçtir. Müzede de imgelerle bilgi tasarlanmaktadır. Görsel olan bilgi yine görsel bir mesaja dönüştürülerek aktarılır. Müzede gerçekleşen duygu, düşünce ve bilgi alışverişi süreci, aynı zamanda bir iletişim sürecidir. İletilmek istenen bilgi, bir mesaj olarak alıcıya gider. Objeleri anlamlı kılacak olan da bu mesajdır (Uralman, 2008: 60).

Müzelerdeki bilginin tasarlanmasında toplumsal ve psikolojik verilere ihtiyaç vardır. Yetişkinler ve çocuklar olarak bir kitle ayrımına gidilebileceği gibi, konusunda uzman bir gruba da hizmet sunulabilir. Müze kitleye göre yönlendirici, bilgilendirici, uzlaştırıcı ve eğitici gibi sıfatlar taşıyabilir. Önemli olan; müzenin izleyiciye ne vermek istediği doğrultusunda belirlediği amaç ve bu amaca yönelik hazırladığı programlardır (Uralman, 2008).

Temelde koleksiyonları ile var olan müzeler, kendi koleksiyonlarının sunulduğu sürekli ya da geçici sergiler yoluyla toplumla bütünleşmektedirler (Atagök, 1999). Koleksiyonlarındaki nesnelere sergilemenin yanı sıra onları işlevsel ve sanatsal yönleriyle bireye ve topluma öğretmek, tarihsel ve toplumsal açıdan değerlendirilmesini sağlamalıdır (Atasoy, 1997). Bu da ancak; müzenin sahip olduğu koleksiyonu çok iyi tanıması ve taşıdığı özellikleri ne şekilde kullanması gerektiğine karar vermesi ile gerçekleşebilir.

Bu süreç içerisinde küratörler, sanatçılar, diğer müze eğitimcileri, okullar, dernekler, akademisyenler ve öğrencilerle kurumsal ve kişisel ilişkiler kurmak; ortak etkinlikler düzenlemek ve görüş alışverişi yapmak açısından gereklidir (Onur, 2003).

Müze kadrosunun farklı alanlardan gelen profesyonel elemanlara gereklilik duyması, müzenin koleksiyon alanındaki uzman kadrosunun birikiminin toplumun

farklı kesimlerine en başarılı biçimde iletilmesi amacıyla kaynaklanmaktadır (Atagök, 1994).

Bütçe ve kaynakların kullanımının, tanıtım etkinliklerinin, ziyaretçi anketlerinin, gerçekleştirilen gösterimlerin, sergilerin ve eğitim programlarının düzenli olarak değerlendirilmesi, var olan durumu kontrol etmek ve gelecekte yapılacaklara ışık tutmak açısından son derece önemlidir.

Atagök, 2007 yılında gerçekleştirilen Eğitim ve Kültürel Eylem Komitesi (CECA) Toplantısı'nda; müzelerin bir eğitim-öğrenme ortamı olarak kabul edildiğinin, müzelerin temel varlığının koleksiyonlar değil, ziyaretçiler olduğunun, farklı öğrenme özellikleri olan kimliklerin algılayıp kabul edeceği imgeleri ortaya sunmanın, eğitim, ve sergileme konularında iyi eğitilmiş uzmanların, yeni elektronik gelişmeleri müze ziyaretine engel olarak değil destek olarak görmenin ve onları bu amaçla kullanmanın gerekleri üzerinde durulduğunu belirtmektedir (Atagök, 2007).

Çağdaş müzeler kitlelerin bilim, sanat, kültür eğitimine katkıda bulunan, evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, katılımcı, dinamik, etkin kuruluşlardır. Ancak "müze kültürü"nü kendiliğinden oluşmadığı, uzun bir toplumsal eğitim çabasının ürünü olduğu da bilinmektedir (Onur, 2003).

Müze yaşantısının bireysel, sosyal ve fiziksel boyutları; objelerle algılar ve ilgiler yoluyla etkileşim, gözlem yapma, duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, kendi yaşamına bağlama, bilgilenme, müzenin akış açısını ve mesajını görerek anlamlandırma, objeleri okuma, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, gerçeği arama, uygulamalar yapma ve değerlendirme gibi boyutları kapsamaktadır. Bu çerçevede bir müze yaşantısını planlayan belli hazırlıkları, uygulamaları, yaratıcı çalışmaları ve değerlendirmeleri içeren bir müze eğitimi politikası geliştirmenin önemi ve gerekliliği açıktır (Paykoç: 2003).

Müzelerin toplumla bütünleşmesi; koleksiyonların yeniden değerlendirilerek halka hizmet veren bir müzecilikle sergilenmesi, eğitim hedef ve stratejilerinin saptanmasıyla mümkün olmaktadır (Atagök, 2003).

2.4. Müze Eğitimi - Sanat Eğitimi İlişkisi

Sanat eğitimi bireyin görsel, ruhsal ve estetik yönlerini ve yaratıcılığını geliştirmeye çalışan etkinlikler bütünüdür. Sanat eğitimi, okul içi ve okul dışı öğretim programlarıyla birlikte, hayat boyu uygulanması gereken bir ihtiyaç olmaktadır. Bu ihtiyacın, bireylerin eğitim bütünlüğü içerisinde mutlaka karşılanması gerekir. Bu durum, sanat eğitiminin sadece yeteneği olan bireylere değil, her bireye verilmesinin gereğini ortaya koyar. Sanat eğitiminin amacı ne salt sanatçı yetiştirmek ne de salt öğrencileri yaratıcı yapmaktır. Bireylerin sanat eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği istenilen davranışları edinebilmesi için zorunludur. Böylelikle toplumda, estetik duyarlılığı olan ve bunu sergileyebilen; nazik, ince ruhlu, zevkli, saygılı, dürüst ve kişiliği oluşmuş bireylerin sayısının artmasında etkili olunacaktır (Mercin ve Özsoy, 2003).

Müzeler ise, insanlığın geçmişinin sergilendiği ve belleğinin saklandığı yerlerdir. Toplumsal ya da bireysel olarak geçmiş ve geleceği yargılayarak uygarlık düzeylerini görmek isteyenler, müzeleri gezebilir, birtakım eğitsel ve deneysel sonuçlar çıkarabilirler. Sanat eğitimi de insanlık eğitimidir. Bu iki kavramı bir potada eriterek yeni bir düşünce elde etmek ve müzenin bellek potansiyelinden faydalanıp sanat eğitimi müfredatını müzelere taşıyarak daha iyi ve daha hümanist insan yetiştirmeye katkıda bulunmanın yollarını aramak mümkündür. Müzeler yaratıcı düşünce biçimini insanlara daha kolay sunan hazır laboratuvarlardır (Tepecik, 2008).

Müzeler toplumsal, sosyal ve endüstriyel verimlilik açısından ele alındığında, kişilerin sanatsal beklentilerine cevap vermek ve topluma sanat değeri kazandırmakla yükümlüdür. Müze ve sanat galerilerinin toplumsal ve kişisel amaçlar yanında sanatsal, kültürel, eğitsel, bilimsel amaçları göz ardı edilemez (Erbay, 2001).

Okul dışında sanat eğitiminin uygulama merkezi olan müzeler, sanat galerileri ve özellikle sanat müzeleri koleksiyonlarında; estetik referans, eğitim istekleri, tarihi, bölgesel, görsel değerli ve çeşitli objeleri esas alarak artistik değerleri öne çıkaran çalışmaları sergilemektedir. Sanat eserlerini koruyup saklayan yerler olarak müzeler, görsel eğitim ile kültürel mirası bir sonraki nesile aktarmanın yanında çağdaş uygulamalarla yeni formlar bularak gelecekteki kuşaklara taşımayı amaçlamaktadır. Müzeler ve sanat galerilerinde edinilen sanatsal izlenimler, eski aşamaların tecrübelerini de kapsayan bir yeniden yaratma bilincinin de kaynağıdır (Erbay, 2001).

Sanatsal yaratma olayı irdelenirken ya da yaratılmış ürün okunur, seyredilir ve dinlenirken insan zihni o eserin ortaya çıkışındaki yaratıcılık sürecine benzer süreçler geçirir. Dolayısıyla birey yaratıcı bir sürece girer. Müzeler, yaşantıları sunan kurumlar olarak, insanları bu tür çalışmaları yapmaya yönlendirmekle, onların yaşayarak öğrenmelerini perçinlemiş olur (Uralman, 2008: 61).

Plastik sanat eğitimi programları içinde yer alan müze ve galeri gezileri; öğrencilere duygu ve düşüncelerini ifade etmeden önce görsel olarak algılama yeteneğini kazandırır. Sanat objesini görerek birey güzeli ve estetik değerler görmeyi, tanımayı, seçmeyi öğrenecektir. Özellikle plastik sanatlarda görme; gözle nesnelerin varlığını duyma işin en önemli yanıdır. Sanat galerilerini gezmek atılcıların yeteneklerini ve yaratıcılığını artırmayı, üretken bir kişi olarak estetik duyguları geliştirmeyi amaçlar. Bu açıdan müze ve galeriler eğitici kurumlardır bu kurumlar bireyin hem iyiyi ve doğruyu üretebilmesi hem de kalitelinin ve estetiğin seçilebilmesi ve karşılaştırılabilmesi açısından gereklidir (Erbay, 2001).

Müze ve sanat galerilerinde bireyin, sergilenen eserlerle ilgili malzeme bilgisi ile donatılarak, görme, form şekillendirme yeteneklerinin gelişerek eğitilmesi sağlanır. Yaratıcılık öğrenme isteğini artırır, mesleksi gelişime destek olur.

İzleyenin kendini ifade gücü ve doğruyu seçebilme yetisinin geliştirilmesine yardımcı olur. Sanatsal haz ve heyecanı artırarak sanatsal üretime katkı sağlar. Sanatçıyı ve sanat eserlerini tanıma fırsatı kazandırır (Erbay, 2001).

Atagök (1982: 30–31), çağdaş sanat müzeleri ve kültür merkezlerinin, sanatın oluşması ve yönlenmesinde; araştırmacı, toplayıcı, değerlendirici, tanıtıcı, eğitici, yansıtıcı ve aracı olarak bilinçli ve yaratıcı bir doğrultuda çalıştıklarını, gelişimini izledikleri sanatçıları toplu, günün sanatçıları etkilemiş sanatçıları retrospektif, araştırmalarını sürdüren ve sanatçılığını kanıtlamış sanatçıları kişisel sergilerle topluma sunarak, yarışmalar açıp ödüller verip yapıtlarını satın alarak değerlerini ortaya çıkardıklarını, günün ve yarının sanatının yönlenmesine yardımcı olduklarını vurgulamıştır. Müze-toplum-sanatçı ilişkileri, çeşitli yöntemlerle basitten bileşiğe tekrarlanarak toplumu bazen eğlendirerek bazen zorlayarak ciddi ve örnek sergilerle tekrar tekrar müzeye çekerek ve müzeyi ziyaret etmeyi bir gelenek haline getirerek gelişir (Demir, 2005).

Sanat eğitimi açısından anaokulu çağlarından itibaren sergi ve müzelere gitme alışkanlığı kazandırmak, gelecek yaşamlarda faydalı olacak ve ezbercilikten kurtaracaktır. Janet Moore, 12 yaş çocuklarına yönelik “Görmenin Değişik Yolları” adlı kitabında; çocukların görsel duyarlılıklarını keskinleştirmek için müze deneyimini yaşamaları gereğinden söz eder (Erbay, 2001).

Sanat eğitimcileri, müze ve galerilerdeki sanat eserlerinin incelenmesinin sanatsal gelişime kaynak olduğu düşüncesini öne sürmektedirler. Çocuğun görsel algılarını geliştirmede sanat yapıtlarını görmenin çok önemli bir basamak olduğu bilinen bir gerçektir Bireyin yeni bir değer yaratabilmesi için, daha önce yapılan değerlerden haberdar olması gereklidir. Bu açıdan müze ve galeriler sanat eğitimi için önemli kaynak kurumlardır (Erbay, 2001).

2004 yılından bu yana değişmekte olan ilköğretim programları, yapılandırmacı yaklaşım temele alınarak hazırlanmaktadır. Özellikle son yıllarda yapılandırmacı bir yaklaşımla düzenlenmesi gerekliliği üzerinde önemle durulan konulardan biridir. Yapılandırmacı yaklaşımın dayandığı eğitim felsefesi kökenini Progresivist (İlerlemeci) eğitim akımından almaktadır. Progresivizme göre öğrenmenin gerçekleşmesinin temel şartlarından birisi mümkün olabildiğince gerçek nesnelere, gerçek yaşantılar geçirebilmektedir. Eğitim sürecinde bize gerçek yaşantılar olanağı sunan en etkili kurumlardan birisi müzelerdir. Müzelerin öğretme-öğrenme sürecinde etkin olarak kullanılabilmesi tüm konu alanlarında anlamlı öğrenmelerin kazanılmasında en etkili anahtarlardan biridir (Altın ve Oruç, 2008: 125–126).

Eğitim sürecinde yaşantının ve özellikle anlamlı yaşantılar geçirmenin önemini ifade eden eğitimcilerden birisi de John Dewey'dir. Dewey, eğitim sürecinde yaşantının gereği üzerinde önemle durmuştur. Ancak her yaşantının eğitsel olamayacağını da belirtmektedir. O'na göre her gerçek öğrenme yaşantıdan kaynaklanmaktadır, fakat her yaşantı birbirleri ile eşit kabul edilemez. Bazı yanlış yaşantılar, istedik olmayan öğrenmelere ve alışkanlıklara neden olabilmektedir. Dewey'in bu görüşleri müze eğitimi açısından iki önemli sonucu ortaya çıkarmaktadır. İlk olarak rutin yaşantılar, bireyi öğrenme için uyarmamaktadır. Bir yaşantının eğitsel olarak önem taşıyabilmesi için hem fiziksel hem de bilişsel yönünün bulunması gereklidir. İkinci nokta ise bir yaşantının canlı, renkli ve ilginç olması yeterli değildir, aynı zamanda yaşantının eğitsel olarak organize edilmesi zorunludur (Hein, 1998).

Araştırmalar; müze ve galeri gezileri sırasında kazanılan tecrübenin, öğrencileri sınıfta eğitimleri sırasında kazanılan tecrübeden çok daha fazla olduğunu kanıtlamıştır. Sanat eğitimi programı içinde müze ve galeri gezileri, buralarda staj ve uygulama çalışmalarının yer alması gereklidir (Erbay, 2001).

Çocuk farklı sanatçılarının farklı işleriyle ilgili konuşmak ve yazmak üzere teşvik edilmeli ve kişiliğinin sanat yapıtlarını anlamaya yönelik geliştirilmesi amaçlanmalı ve sanat yöntemlerinde, sanatın uygulanmasında malzemedeki değişim ve gelişimleri izleme fırsatı sunulmalıdır (Erbay, 2001).

Bireyin özgün sanat eserleri ile doğrudan karşı karşıya gelmesi, eser üzerindeki sanatın ilke ve elemanlarını, güzeli, estetik değerleri görebilmesine ve tanımlamasına yardımcı olur (Buyurgan ve Mercin, 2005, 106).

Bir sanat müzesinde öğrenme, orijinal eserlerle bağlantı kurmada uyarıcı ve heyecanlı bir yoldur. Orijinal eserlerle iletişim kurmak ziyaretçilerin sadece yeni bir bilgi edinmelerine değil, aynı zamanda kendilerini çevreleyen dünyaya karşı görsel farkındalıklarının gelişmesine neden olmaktadır (Şahan, 2005).

Sanatsal yaratıcılık, sanatsal ürünler ile bağdaştırılmadan öğretilemez. Okuldaki sanat eğitimi programları, öğrencinin içinde var olan yaratıcılığı geliştirme gücünü şekle sokarak inşa eder. Müze ve sanat galerilerinden edinilecek izlenimler ile yeni fikirler, yaratımlar ortaya atılıp, kişi kendi sınırlarını zorlayarak sanatsal farklılıklar ortaya koyacaktır. Görsel yolla yapılan sanat eğitimi, duygusal ve zihinsel alanları kapsamakta, katılımcı olmakta, kendine güvenli ve üretici, yaratıcı bireylerin gelişmesini sağlamaktadır (Erbay, 2001).

1984 yılında Amerikan Ulusal Sanat Eğitimcileri Topluluğu'nun bir toplantısında müze eğitimi ile ilgili olarak; görsel algılamayı ilerletme, sanat ve sanat müzeleri hakkında olumlu duygular yaratma, sanatı değerlendirme, kültürel şartlar öğretebilme gibi amaçlardan bahsedilmektedir. Bunun sonunda müzelerde sanatsal mirası öğretme ve sanatsal değerlendirme yapabilmek için etkin yöntem ve tekniklerin galeri oyunları, doğaçlama, keşif ve eser karşısında tartışma gibi aktif etkinlikler olduğu konusunda anlaşmaya varılmıştır (Zeller, 1985, naklen; Maccario, 2002).

Müzeler ve galeriler yoluyla sanat eğitimi; Batı'da 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bugün gelişmiş ülkelerde okullara yönelik reform hareketlerinde öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden ve sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir (Özsoy, 2002).

Amerikalı sanat eğitimcisi Brent Wilson sanat eğitiminde müze ve okul işbirliğine yönelik eğitim etkinliklerini ve projelerini yorumlarken, “yardımlaşmacı” bir anlayıştan çok “ortaklaşa” ya da “işbirlikçi” diye adlandırılabilen bir anlayışın daha etkili olduğunu söylemektedir. Hord ise müzeler ve okullar arasındaki işbirlikçi programların müşterek, paylaşılan hedeflere ve sonuçlara doğru eşit şartlarda, birlikte planlama ve çalışma esasları dahilinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Müzeler yılda bir kez okul ziyareti yapılan mekânlar olmaktan çıkarılıp, onlardan sanat eğitiminde sürekli yararlanılacak şekilde projeler geliştirilmesi ve müze kaynaklarının sanat öğretiminde yeterince kullanılması önem taşımaktadır (Özsoy, 2002).

İstanbul Modern Sanat Müzesi Müdürü Elliot, müzede 6-16 yaş arasındaki gençler için etkileşimli sergiler hazırladıklarını, gençlere yönelik projeler yapmalarının sebeplerini; genç insanların bir sanatçının nasıl çalıştığını, onun çalıştığı malzemeleri, kullandığı araçları ve bunlar sayesinde ortaya çıkan görme deneyimini yaşamalarını ve ayrıca sanatçının düşünme tarzını doğrudan yaşamalarını sağlamak olarak belirtmiştir (Elliot, 2008).

Günümüzde geçmiş değerlerle ilgili ansiklopedik bilgiler öğrencilere yetmemekte, görerek yaşayarak öğrenme daha kalıcı olmaktadır. Bu nedenle sanat eğitiminde müzelerden faydalanılması zorunlu hale gelmiştir (Erbay, 2001).

2.5. Dünya’da Müze Eğitimi

Kültür varlıklarının toplandığı, korunduğu ve sergilendiği kuruluşlar olarak müzelerin ve müzecilik anlayışının geçmişi oldukça eskiye gitmektedir. Sanat, kültür, bilim ya da teknik koleksiyonların korunduğu ve sergilendiği yapılar olarak müzelerin; sanat eserlerini veya doğa nesnelere toplayarak, bunları toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla inceleyen, sergileyen ve koruyan kurum şeklinde tanımlanabilir (Şahin, 2007).

Rönesans’la beraber Avrupa’da eski eserlerle ilgili başlayan çalışmalar, daha sonra kurulacak olan müzelerin temellerini oluşturmuştur. 17. yüzyılda resim ve heykellerin yanı sıra çeşitli çizimler de toplanmaya başlanmıştır. İngiliz hekim Sir Hans Sloane (1660–1753) kendi bilimsel görüşüne uygun bir bitki koleksiyonu hazırlamış, ayrıca para, madalya, araç gereç, basılı ve yazma kitap koleksiyonu yapmıştır. Sir Henry Hans Sloane özel koleksiyonlarını İngiliz Parlamentosuna vermesiyle 1759’da Londra’da "British Museum" açılmıştır. Bu çalışmaları Fransa’da 1793 yılında "Louvre Müzesi"nin açılması, Almanya’da 19. yüzyılın sonlarındaki müzecilik çalışmaları ile İtalya, İspanya, Rusya, Hollanda, Belçika ve Avusturya’daki müzecilik alanlarındaki gelişmeler takip etmiştir (Batur, 1983, naklen; Şahin, 2007).

19. yüzyılda özellikle Batı Avrupa’da ekonomik büyüme, yeni toplumsal yapıların ortaya çıkması, teknolojiye büyük değişimler, sanayileşme ve yeni kültürel modellerin ortaya çıkmasıyla müzecilikte ve bağlantılı olarak uluslararası sergileme alanlarında yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi’nin 19. yüzyılda belirgin bir gelişkinlik düzeyine erişmesi ve sanayileşebilen ülkelerde makineyle kitlesel üretimin gerçekleştirilmeye başlanmasıyla geniş kitlelere sunum gereksinimi ivme kazanmıştır. İletişim teknolojisinin kısıtları nedeniyle bu dönemde sergiler önemli bir araç teşkil etmiştir (Batur, 1995, naklen; Mardan ve Önal, 2000: 174).

18. yüzyılda gelişen müzecilik anlayışı neticesinde 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra müze kurma ve geliştirme çabaları daha büyük bir aşama göstermiş ve birbirinden değişik müzeler ortaya çıkmıştır. Mesela bilim, kültür-tarih, yöresel-arkeoloji ve uygulamalı sanat müzeleri bunlardandır. (Yücel, 1990, naklen; Şahin, 2007).

Avrupa'da da sonraki dönemlerde müzeler çeşitlilik anlamında son derece gelişmiş hatta İngiltere'de "Bebek Müzesi", "Model Tren Müzesi", "Oyuncak Ayı Müzesi" ve "Kukla Müzesi" gibi konusunda uzmanlaşmış müzeler kurulmuştur (Şahin, 2007).

19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa ve ABD müzeciliği kendi aralarında bir yarışa girerek büyük bir aşama göstermişlerdir. Özellikle ABD'de Newyork'taki "Whitney Museum of American Art" ve "Museum of American Art" müzeleri bu alana daha ciddi ve değişik bir bakış açısı getirmiş ve müzeciliğe bir eğitim kurumu olarak bakılmaya başlanmıştır (Yücel, 1990, naklen; Şahin, 2007).

1870'lerin başında ABD'de New York'ta Metropolitan Museum of Art, Boston'da Museum of Fine Art ve Chicago'da Art Institute müzelerinin kurulmasıyla başlayan ülkenin büyük kentlerinde müzelerin açılması süreci 1930'lu yıllara kadar devam etmiştir (Çolak, 2009: 24).

1950'lere dek içe dönük olarak çalışan müzeciler, bu tarihlerden itibaren toplumu eğlendirerek eğitmeyi hedefleyerek, görkemli ve ürkütücü yapılarıdaki koleksiyonlarını toplumun ilgisini çekecek bir hale getirmeye çalışmışlardır (Atagök, 1999: 72). Özellikle ABD müzeleri farklı kurumlarla ortak çalışarak kaynaklarını birleştirmişler ve bu birleşim sayesinde müzeler ile kültür ve sanat kurumlarını oluşturduğu "müze kültür merkezleri" meydana çıkmıştır (Erbay, 1999, naklen; Buyurgan ve Mercin, 2005: 67).

1970'li yıllarda ise müzede gerçekleştirilen eğitimsel etkinlikler yanında müzelerin işletilmesi yönünde de olumlu gelişmeler olmuştur. Müzeler halkla ilişkiler ve eğitim alanında kullanılmak amacıyla gönüllülere kapılarını açmış ve bu durum çok olumlu karşılanmıştır (Özkasım, 1999: 47).

1970'li yıllarda İngiltere'de ise özellikle sanat eğitimi alanında müze eğitimi zorunlu kılınmıştır. 1990'lara gelindiğinde İngiltere'de ulusal, taşra ve özel müzelerin çoğunda son derece deneyimli ve uzman personelden oluşan kalıcı müze eğitim bölümlerinin kurulduğu görülmektedir. Aynı yıllarda ABD'de gerçekleştirilen bir programla müze eğitiminin sadece okullarda okuyan öğrencilere değil, sokakta yaşayan uyuşturucu bağımlısı, suçlu ve siyasal bölünmüşlüğü ürünleri olan bireylere verilmesinin de önemi ortaya çıkmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 68).

1993 yılında özellikle ABD'de hem müze sayısında artış olduğu hem de müzede eğitim-müze dışı eğitim felsefesi ile eğitim misyonunun çok aktif biçimde yerine getirildiği görülmüştür (Buyurgan ve Mercin, 2005: 68).

ABD müzeciliği görünüşte Avrupa müzecilik anlayışına benzemesine rağmen, birçok yönden farklılık göstermektedir. Avrupalı müzeler önce devrimin, ardından da emperyalizmin etkisine girmişlerdir. Ancak ABD müzelerinin başlangıcında benzer etkilerin varlığından söz edilemez. Bunun yanı sıra yapısal olarak da iki kıta müzeciliği arasında farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa müzelerinin ulusal kimliğine karşılık ABD müzeleri sivil yapıya sahiptir. Ayrıca ABD müzeleri, Avrupalı modellerden oldukça farklı olarak, politikacılar tarafından değil, özel sermaye tarafından kurulmuş, kontrol edilmiş ve vakfedilmiştir (Çolak, 2009: 24).

2.5.1. New York Modern Sanat Müzesi (MOMA)

Müze 1929 yılında, özel olarak anıtsal özellikler taşıyan bir bina yerine, Heckscher Binası'nın 12. katındaki bir ofiste kurulmuş, üç orta boyutlu ve iki küçük

galeri ile bir kütüphane ve okuma salonundan oluşmuştur. Kuruluşundan iki yıl sonra yeni bir mekân arayışı başlamış ve müze farklı bir yere taşınmıştır. Sonraki yıllarda müze, Philip Johnson'ın tasarımını hazırladığı ek bina ile genişletilmiştir. Cesar Pelli tarafından tasarlanan ve 1984 yılında tamamlanan ek yapı ile müzenin sergi alanı iki katına çıkmıştır. 2004 yılında ise müzede, Yoshio Taniguchi'nin tasarımını gerçekleştirdiği yeni birimler açılmıştır (Çolak, 2009: 26).

Müze özellikle Amerika ve Avrupa sanatının 19. yüzyılın sonlarını izleyen dönemdeki yapıtlarını içeren kapsamlı bir koleksiyona sahiptir. MOMA'nın koleksiyonunda yüz otuz beş binden fazla resim, heykel, çizim, baskı, fotoğraf, mimari model, çizim ve tasarım; bunların yanında on dokuz bin film ile dört milyon adet film karesi bulunmaktadır. Müzenin kütüphanesinde ise yüz altmış binden fazla kitap ve süreli yayın ile yetmiş binden fazla sanatçılara ait dosya arşivlenmiştir (Çolak, 2009: 26).

Müze yalnızca belgelemekle yetinmemekte, kapsadığı tüm alanlarda eleştirel tartışmalar başlatmakta, tartışmayı yönlendiremediği durumlarda ise katılımcı olarak aktif bir tutum sergilemektedir (Çolak, 2009: 26).

Müze; günümüzde de devam etmekte olan MOMA Uluslararası Programları'nın amacını, "dünya çapında sanat kuruluşları ve diğer müzelerle bağlantılar kurmak" olarak kamuoyuna bildirmektedir. Bu programlar MOMA tarafından düzenlenen gezici sergiler, müze çalışanları ile yapılan çalıştaylar, yayınlar, eğitim ve koruma programları, diğer müzelere mesleki yardım, kütüphane malzemesinin değiş tokuşu şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu güne kadar müze; Afrika, Asya, Pasifik, Avrupa ve Latin Amerika'da üç yüzden fazla sergi düzenlemiştir (Çolak, 2009).

1937 yılında Victor D'Amico'nun yönetiminde müzede bir eğitim bölümü oluşturulmuştur.

Bugün eğitim bölümünde; çeşitli hedef gruplara göre belirlenmiş olan eğitim programları bulunmaktadır. Müzenin internet sayfasında bunlar;

1. Yetişkinler
2. Üyeler
3. Akademik gruplar
4. Halk grupları
5. Aileler
6. K-12 (12 yıllık eğitim) öğretmen grupları
7. K-12 grupları
8. Gençler (13-19 yaş)
9. Engelliler

olarak sıralanmıştır (moma.org, 03.09.2010).

1. Yetişkinler: Yetişkin ve akademik programlar; sohbetleri, dersleri, galeri sohbetlerini, şiir saatlerini, sempozyumları, modern ve güncel sanatı keşfetmeye yönelik kursları içermektedir.

Söz konusu programlar, ziyaret saatleri sonrasında müzenin galeri ve sınıflarında modern ve güncel sanat eğitimi sunmaktadır. Eğitimler; profesörler, sanatçılar, eleştirmenler ve MOMA personeli tarafından verilmektedir. Bu küçük, disiplinlerarası tartışma merkezli eğitimler her düzeydeki yetişkinlere açıktır. Ancak verimi artırmak adına sınırlı sayıda katılımcı kabul edilmektedir (moma.org, 03.09.2010).

2. Üyeler: MOMA üyeleri; müzenin sunduğu yetişkin ve akademik programlardan ücretsiz veya indirimli olarak faydalanabilmektedir. Bununla birlikte sergi ön gösterimleri, alışveriş indirimleri, üyelere özel galeri sohbetleri, son şans

gösterimleri ve üyelere özel gösterimler sadece üyelerin yararlanabildiği ayrıcalıklardır (moma.org, 03.09.2010).

3. Akademik Gruplar: MOMA, stajyerlere ve öğrencilere yönelik bu gruplar için akademik programlar, araştırma fırsatları ve derslerden oluşan çok çeşitli kaynaklar sunmaktadır.

- a) Okul ziyaret programları; öğrencilerin eleştirel düşüncelerini, müze koleksiyonundaki sanat eserlerine yaklaşımlarını ve becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Müze, okullara müfredatla ilgili uygun olabilecek temalar önermektedir. Öğretmenlerin her ders öncesi sınıfın ihtiyaç ve ilgilerine uygun bir ders teması geliştirmek amacıyla müze ile ortak bir çalışma yapması gerekmektedir. Bu programda; rehberli turlar, çok aşamalı rehberli turlar, çok ortaklı programlar ve öğretmenlerin kendi öğrencilerine rehberlik edeceği basit turlar gibi seçenekler yer almaktadır.
- b) Teorik ve pratik eğitimin bir arada sunulduğu uygulamaları içeren stajyerlik programında öğrenciler ve genç profesyoneller, müzede iş deneyimi kazanabilmektedir. Staj programı stajyerlere, birimlerde ve müze uygulamalarında çalışma şansı vererek çağdaş toplumda müzelerin rolü konusunda bilgilendirmektedir. Ayrıca bir müze uzmanı ile birlikte çalışan stajyerler müzedeki birimlerin işleyişi konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olabilir, müzedeki projelere katkıda bulunabilir ve müzede yer alan çeşitli koleksiyonlar, sergiler ve müze programlarıyla ilgili konularda derinlemesine bilgi sahibi olabilmektedirler. Staj programlarında yer alan projeler stajyerler için gerekli olan ilgi ve beceri gereksinimlerine göre düzenlenmektedir. Bu projeler stajyerlere müzenin misyonu, koleksiyonları ve örgütsel yapısıyla ilgili kendilerine geniş bilgi sağlayan küratörler, eğitimciler ve diğer müzelerin personeli ile buluşma imkânı tanımaktadır.

- c) Kütüphane, müze arşivi ve çalışma merkezindeki personelin soruları cevaplandırması veya uygun birime yönlendirme konusundaki yardımları akademik gruplara sunulan hizmetlerdir (moma.org, 03.09.2010).

4. Halk Grupları: Her düzeydeki izleyiciler için modern ve güncel sanat programları mevcuttur. Güncel sanat forumları, sanatçılarla söyleşiler, galeri sohbetleri, kütüphane ve arşiv programları, özel sergi sohbetleri bu programlardan bazılarıdır (moma.org, 03.09.2010).

5. Aileler: MOMA aileler ve çocuklara, galeri sohbetleri, sanatsal uygulamalar, güncel sanatçılar, film gösterimleri, kılavuzlu turlar ve web siteleri yoluyla modern sanatla ilgili zengin bir çeşitlilik sunmaktadır.

- a) Galeri sohbetleri, 4-14 yaş arası çocukların ve ailelerinin katıldığı ve müze koleksiyonu ve özel sergilerde yer alan eserlerin tanıtıldığı etkinliklerdir.
- b) Sanatsal uygulamalarda aileler ve çocukları, MOMA'nın koleksiyonunda ve güncel sergide yer alan eserleri inceleyerek kendi eserlerini yaratabilirler.
- c) Sanatçılarla söyleşi, aileleri sanatçılarla bir araya getirerek onların sanat anlayışları ve kullandıkları tekniklerle ilgili sohbet etme şansı vermektedir.
- d) Ebeveynler/bakıcılar ve çocuklar klasik aksiyon ve kısa animasyon filmlerden, Müze eğiticisiyle ilgi çekici tartışmalardan ve Müze galerilerinin gelecek faaliyetlerine yönelik önerilerden hoşlanabilirler.
- e) Ziyaretçiler, rehberli turlarda dilerlerse müzenin girişinde edinebilecekleri broşürlerden veya işitsel kılavuzlardan

faaydalanabilmektedirler. Broşürler müzedeki sergiler ve etkinliklerle ilgili bilgi vermekte ve izleyicileri yönlendirmektedir. İşitsel kılavuzlar ise özellikle çocuklu aileler için geliştirilmiş olup müzik, şiir, çeşitli ses ve karakterlerle çocukların eğlenerek müzeyi gezmelerine yardımcı olmaktadır.

- f) Web sitesinde, 5–8 yaş arasındaki çocukların sanat eserlerini internet üzerinden, çevrimiçi etkinliklerle ve oyunla keşfetmelerine olanak tanıyacak şekilde tasarlanan bölümler bulunmaktadır (moma.org, 03.09.2010).

6. K-12 Öğretmenleri: MOMA öğretmenlere, basit sanatsal uygulamalardan hafta boyu süren yoğun programlara çok çeşitli seçenekler sunmaktadır. Bu programlar, koleksiyon ve özel sergiler yoluyla sanat eğitiminden sınıfta faydalanmaları için anaokulu ve ilkokul öğretmenlerine yeni teknikler önermekte ve öğretmenlere konuları ve koleksiyon arasında bağlantılar bulmada yardım etmektedir. Öğretmenlere sağlanan bu olanaklar müzede, basılı materyallerle ve çevrimiçi kaynaklar ve programlar yoluyla sağlanmaktadır.

- a) Profesyonel gelişime yönelik uygulamalı çalışmalar, hafta sonu kursları, modern öğretmen programı ve öğretmenler için yaz okulları müze bünyesinde öğretmenler için düzenlenen etkinliklerdir.

Profesyonel gelişime yönelik uygulamalı çalışmalarda öğretmenler, MOMA'nın koleksiyonlarını, modern ve güncel sanatı sınıfta verecekleri eğitimde ne şekilde kullanabileceklerini öğrenmektedirler. Uygulamalı çalışmalar sayesinde öğretmenler; müzenin eğitim yaklaşımına, tema önerilerine, modern ve güncel sanatla ilgili soru ve cevaplara ulaşabilir, müfredata destek olacak disiplinlerarası bağlantıları oluşturmak konusunda bilgi edinebilirler. Müze her sönestr öğretmenlerin amaç ve hedeflerini karşılayacak programlar için yeni çalışmalar yapmaktadır.

Hafta sonu kursları; müze koleksiyonundaki modern ve güncel eserleri tanıtmakta, disiplinlerarası müfredat uygulamalarını ve sanat nesnelere ile öğretim yöntemini öğretmenlere tanıtmaktadır.

Modern öğretmen programı; dersi sınıf yerine müzenin galerilerinde vermek isteyen öğretmenlerin başvuruları gereken bir programdır. Sınıfça müzeye yapılacak ziyaretin nasıl organize edilmesi gerektiği, önemli güvenlik bilgilerinin tekrar gözden geçirildiği bu programda, öğrencilerin dikkatinin toplanarak yapılacak dersten verim alınmasının nasıl sağlanacağı konusunda bilgiler verilir ve ders temaları için öğretmenlere önerilerde bulunulur.

Bir hafta süren yaz okulu programı; MOMA, Metropolitan Sanat Müzesi, Guggenheim Müzesi ve Whitney Amerikan Sanatı Müzesi işbirliği ile oluşturulmuştur. Bu ulusal enstitü; bu müzelerden her birinin koleksiyonunda bulunan eserlerle ilgili görsel materyallerle çalışmak için yeni teknikler geliştirmeleri konusunda öğretmenleri teşvik etmektedir. Katılımcılar bu program sayesinde müfredatla bütünleşebilecek ve öğrencilerin başarı standardını karşılayabilecek, obje temelli eğitim aktiviteleri yaratma becerisi ile okullarına dönmektedirler.

- b) MOMA basılı materyalleri aracılığıyla zengin koleksiyonunu öğretmenlerin ve öğrencilerinin kullanımına sunmakta ve modern sanatı keşfetmelerine rehberlik etmektedir. Öğretmenlerin sınıflarında uygulamaları için hazırlanan basılı materyal niteliğindeki dersler incelendiğinde bu tezde de bahsedilen sanat eğitiminin başarılı bir uygulaması ile karşı karşıya olduğumuz görülmektedir. Söz konusu kılavuzlar çok çeşitli konularda; ders öncesi hazırlık, dersin amaçları, derse giriş niteliğinde ve görsellere dayanan tartışmalar, faaliyetler ve projeler bölümlerini içermekte ve bu kılavuzlar düzenli olarak yenilenmektedir.

- c) Çevrimiçi kaynaklar ve programlar yoluyla; müfredatla bağlantılı çeşitli konulardaki metinlere, resimlere, sanatçılarla yapılan sohbetlerin yer aldığı videolara ve müze koleksiyonunda bulunan eserlere ulaşmak son derece kolaydır. Kullanıcılar çok sayıda metni ve görseli indirebilir, kaydedebilir veya yazdırabilirler (moma.org, 03.09.2010).

7. K-12 Okul Grupları: Bu program altında sunulan faaliyet seçeneklerinde öğrenciler, sanat eserlerine dikkatle bakmaya ve onlar hakkındaki fikirlerini rahatça ifade etmeye teşvik edilirler. Bu programlar çocukların ihtiyaç ve ilgilerine göre; gözlem yapma, analiz etme, problem çözme, konuşma ve yazma becerisi ile kelime bilgisini geliştirmeye yardımcı olacak şekilde düzenlenmekte ve gereksinimleri doğrultusunda özel temalar belirlenmektedir. Ayrıca müfredatla ilgili alanların yanı sıra sanat derslerine de büyük destekte bulunmaktadır. Müzedeki dersler ve turlar öğrencilerin yaşına ve seviyesine bağlı olarak, sıklıklarına ya da dikkatlerinin dağılmasına fırsat vermeyecek sürelerle sınırlı tutulmaktadır (moma.org, 03.09.2010).

8. Gençler (13-18 yaş): MOMA’da gençlere yönelik hazırladığı programlarla onlara sanatçı atölyelerini ziyaret edebilme, dijital video teknikleri ile deneysel çalışmalar yapma, UV ışınları altında bir resmi değerlendirebilme, sanatsal uygulamalara ve galeri sohbetlerine katılma gibi çok çeşitli seçenekler sunmaktadır (moma.org, 03.09.2010).

9. Engelli Ziyaretçiler: Bu bölümde engelli öğrencilerin bulunduğu okullar ve öğretmenlerine, körlere, sağırlara, Alzheimer hastalarına, gelişim bozukluğu ve öğrenme zorluğu yaşayanlara ve tekerlekli sandalyeye bağlı ziyaretçilere yönelik programlar düzenlenmektedir. Müzedeki salonlar, lokantalar alışveriş merkezleri ve müzeye giriş-çıkışlar tüm engelli ziyaretçilerin rahatlıkla müzeden faydalanmasını sağlayacak ve her türlü gereksinimlerini karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Körlere için dokunma turları, sağırlar için işaret dili ile rehberli turlar sağlanmakta evden

çıkamayacak durumda engeli olanlar için internet üstünden konferans programlar uygulanmaktadır (moma.org, 03.09.2010).

2.6. Türkiye’de Müze Eğitimi

Türkiye’de müze eğitimi henüz gelişme aşamasındadır. Müzelerin eğitim ve öğretimdeki önemi 1990’lara kadar hükümet programlarında, değişik toplantılarda ve seminerlerde dile getirilmiş, çeşitli önerilerde bulunulmuş ve bazı kararlar alınmıştır. Örneğin eğitim araştırmaları için 1909’da gönderildiği Avrupa ülkelerinde müzeleri ziyaret eden ünlü eğitimcilerimizden İsmail Hakkı Baltacıoğlu eğitsel atılımlar içinde müze kavramına özel bir önem vermiş, hem genel eğitimde hem de sanat eğitiminde okul binalarının dışına çıkma gerekliliğini vurgulayarak çeşitli türde müzeler kurulmasını önermiştir (Öztürk, 2000, naklen; Tezcan, 2008: 81).

1961’de İsmet İnönü Hükümeti’nin programında müzeler; güzel sanatlar, kütüphaneler ve yayın gibi alanlarda bir kültür hareketi kapsamında değerlendirilmiş, bu hareketlerin yurt ölçüsünde yayılacağı ifadesi yer almıştır (Kantarcıoğlu, 1998, naklen; Tezcan, 2008: 81).

1982’de toplanan I. Milli Kültür Şurası’nda sunulan Müze Komisyon Raporu’nda da kültür varlıklarının tanıtılması, bunların anlam ve öneminin toplum kültürünü geliştirmeye yönelik ağırlığı göz önünde tutularak müzenin ülkenin eğitim programında daha ağırlıklı yer almasının sağlanması üzerinde durulmuştur. Bu amaçla ilk ve orta öğretimde sosyal bilimler, sanat tarihi ve tarih gibi derslerin belli bir program içinde müzelerle bağlantılı olarak verilmesi önerilmiştir. Fakat 1990’lara kadar bu karar ve öneriler uygulamaya geçirilememiştir (Tezcan, 2008: 81).

1988 yılında ODTÜ Geliştirme Vakfı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Ankara Alman Kültür Merkezi işbirliği ile gerçekleştirilen “Müze ve Eğitim” semineri sonunda oluşan bildirgede müze pedagojisi ve müzelerin eğitici

işlevi ile birlikte yapılması gerekenler sıralanmıştır. Bildiride özellikle; müze pedagojisinin temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde yaşıntılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içerdiği vurgulanmış, aktif bir öğrenme alanı olarak müzelerin, insanları, eğitim kurumlarını, öğretmenleri ve öğrencileri bir araya getirebilecek bir alan olduğu belirtilmiştir (Demirdelen, 2002: 332).

Müze ve eğitim ilişkisinde asıl gelişme 1990'lerden sonra yaşanmıştır. Dünyada müze eğitim bilimindeki gelişmelerin ve yaygınlaşan uygulamalarının etkilerinin yanı sıra, 1989'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Müzecilik Ana Bilim Dalı'nın, 1998'de Ankara Üniversitesi'nde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı'nın kurulması da bu alan için akademik bir zemin oluşturulmasını; müze eğitimi alanında araştırma ve uygulamalar gerçekleştirilmeye başlanmasını sağlamıştır (Tezcan, 2008: 81).

Türkiye'de müze eğitimi alanındaki ilk çalışmalar özel müzelerde, sanat alanında ve müze yöneticilerinin çabaları ile gerçekleştirilmiş, Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde 1980'lerden itibaren, dönemin müze yönetiminin onayı ile Tomur Atagök, Devrim Erbil ve Yusuf Taktak'ın önderliğinde başlamıştır. Sanatçılarla birlikte çocuklar ve yetişkinler için müze binasının alt katında oluşturulan atölyede, Resim ve Heykel Müzeleri Derneği tarafından resim çalışmaları ve sanat eğitimi yapılmıştır. Bu çalışmalar genellikle müze nesnelere ile bağlantılı olmamış, daha çok sanat kursu niteliğinde kalmıştır ancak; müzede eğitimin yerleşmesi ve toplum tarafından müzelerin eğitim kurumları olarak algılanmasına katkıda bulunma yolunda atılmış ilk adımlardan biridir (Tezcan, 2008).

Diğer bir örnek, Ihlamur Kasrı'nda yönetici olan Dilek Dişbudak'ın çabaları ile gerçekleştirilen eğitim etkinlikleridir. TBMM Vakıf Şube Müdürlüğü'nün desteği ile yürütülen ve 1985'ten 1990'lı yılların sonlarına kadar sürdürülen bu çalışma, çevre çocuklarının sanatsal eğitimini amaçlamıştır. 1991 yılından itibaren müzede bir

atölye oluşturulmuş, müze hareketsizliğini çözerek, yaşayan bir ortamda, çocukların tarihi bir mekânı kullanarak üretimde bulunmaları sağlanırken, velilere ve halka açık sergi ve gösteriler yapılmıştır. Veliler müze yönetimi ile iletişime geçerek sorun, dilek ve önerilerini dile getirmeye başlamış, bu arada kendileri için etkinlik talep etmişlerdir (Dişbudak, 1995, naklen; Tezcan, 2008).

Müzelerde eğitim hizmetleri esasen 2000’li yıllarda kurulan ve sayıları giderek artan özel müzelerle yaygınlaşmaya ve süreklilik kazanmaya başlamıştır. Günümüzde rahmi Koç Müzesi, Sabancı Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Modern ve Santral İstanbul gibi pek çok özel müzede eğitim bölümleri kurulmuştur. Bazı müzeler de, dışarıdan özel şirketlerle çalışmaktadırlar. Özel müzelerde çocukların yanında yetişkinlere de yönelik galeri turu, atölye çalışması, galeri sohbetleri, aile etkinlikleri gibi eğitim fırsatları sunulmaya başlanmıştır (Tezcan, 2008).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen müzelerde ise müzeciliğin kuruluşundan beri nesne merkezli toplama, koruma ve sergilemeye dayalı müzecilik anlayışı devam etmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde müzenin “eğitim” işlevini gerçekleştirmek için gereken çağdaş müzecilik standartlarına uyan bir yapılanma bulunmamaktadır (Tezcan, 2008).

Müzeler İç hizmetler Yönetmeliği’nde müze tanımı içinde eğitim, müzelerimizin işlevleri arasında kabul edilmekte; fakat müzelerde bu eğitim etkinliklerini gerçekleştirecek ayrı bölüm veya müze uzmanı tanımlanmamaktadır. Müzelerde örgüt yapılanması, bu yapı içinde görev tanımları ve çeşitliliği de olmadığından müzenin koruma, araştırma, kazı, depolama, sergileme, eğitim gibi tüm müzecilik işleri “müze uzmanı”nın görevleri arasında belirtilmektedir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerde, müze eğitimi alanında gerçekleştirilen uygulamaların büyük bölümünü okullar, üniversiteler veya sivil toplum kuruluşlarının müzelerden bağımsız olarak ya da müzelerle işbirliğiyle gerçekleştirdiği çalışmalar oluşturmaktadır. Doğrudan müze merkezli olarak, müze tarafından koordine edilen ve süreklilik içeren eğitim etkinlikleri ise birkaç müzede sunulmaktadır. Bunlardan biri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sunulan hizmetlerdir.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak "Okul – Müze Günleri" adlı müze eğitim etkinliği sunulmuştur. Bu etkinlik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı koordinatörlüğünde yürütülmüştür. "Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanılması Projesi" kapsamında üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, okullar ve gönüllü diğer kişi ve kurumların işbirliğiyle gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda oluşturulmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı koordinatörlüğünde; Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Çağdaş Drama Derneği ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı Okul – Müze Günleri Projesi'nin ortaklarıdır (Tezcan Akmeahmet, 2007).

Proje kapsamında; öğretmen ve gönüllüler için eğitim paketi hazırlanmış, bu pakette yer alan, öğretmenlere yönelik notlar 2005 – 2006 eğitim öğretim yılında düzenlenerek, 2006 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası tarafından ICOM Türkiye Milli Komitesi'nin desteğiyle basılmıştır. Bu pakette müze ve müze eğitimi ile ilgili genel bilgiler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Okul Müze Günleri tanıtımı ve uygulanması ile ilgili bilgilerin yanı sıra; öğretmenlerin Okul – Müze Günleri sürecinde uygulamaları önerilen etkinlikler ile çoğaltıp öğrencilerine dağıtacakları çalışma kağıtları, bilgiler ve planlar bulunmaktadır (Tezcan Akmeahmet, 2007).

Okul – Müze Günleri'nin amacı; ilköğretim 4.-5. ve 6.-7. sınıf öğrencilerinin İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu'ndaki nesnelere ve

müze ortamı aracılığıyla İstanbul'un tarihi ile ilgili bilgileri öğrenmelerine, İstanbul'un kültürel önemini kavramalarına, dolayısıyla tarih bilinçlerinin gelişmesine ve kültür varlıklarını koruma bilinçlerinin oluşmasına katkıda bulunmaktır (Tezcan Akmeahmet, 2007).

Şüphesiz müze eğitimi alanında yapılan seminer, konferans ve paneller de; teorik ve uygulamalı çalışmaların tanıtılması, bu alanda çalışan kişi ve kurumların bir araya gelerek gerçekleştirilen uygulama ve sorunların tartışılması ve çözümler üretilmesi için verimli ortamlar yaratmaktadır.

Türkiye'de müze eğitimi konusunda başarılı olduğunu bilinen örneklerden bazılarının burada incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.6.1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi¹

Ankara'da ilk müze, Kültür Müdürü Mübarek Galip Bey tarafından 1921 yılında kalenin Akkale olarak isimlendirilen burcunda kurulmuştur. Bu müzenin yanısıra Augustus Mabedi ile Roma Hamamı'nda da eser toplanmıştır.

Atatürk'ün telkinleriyle merkezde bir "Eti Müzesi" kurma fikrinden hareket edilerek diğer bölgelerdeki Hitit eserleri de Ankara'ya gönderilmeye başlanınca geniş mekânlara sahip bir müze binası gerekli görülmüştür. O zamanki Kültür (Hars) Müdürü Hamit Zübeyr Koşay tarafından, devrin Maarif Vekili Saffet Ankan'a metruk halde bulunan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın onararak müze binası olarak kullanılması önerilmiş, bu fikir kabul edilerek, 1938 yılından 1968'e kadar devam eden bir restorasyon çalışması başlatılmıştır.

¹ Müze ile ilgili bilgiler 02.09.2010 tarihinde <http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr> adresinden derlenmiştir.

Bedestenin orta bölümünde yer alan kubbeli mekânın büyük bir kısmının onarımının 1940 yılında bitirilmesi ile eserler, Alman Arkeolog H. G. Guterbock başkanlığındaki bir heyet tarafından yerleştirilmeye başlanmış, 1943 yılında binaların onarımı devam ederken, orta bölüm ziyarete açılmıştır. Bu bölümün onarım projesi Y. Mimar Macit Kural, ihale sonrası onarımı ise Y. Mimar Zühtü Bey tarafından yapılmıştır. 1948 yılında Müze İdaresi Akkaleyi depo olarak bırakıp, Kurşunlu Han'ın onarımı tamamlanan dört odasına yerleşmiştir. Kubbeli mekânın çevresindeki arastanın restorasyon ve teşhir projeleri Anıtlar Yüksek Mimarı İhsan Kıyğı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır. Beş dükkân orijinal halde bırakılıp, dükkan aralarındaki bölmeler kaldırılmış ve böylece, teşhir için geniş bir çevre koridoru elde edilmiştir. Müze yapısı 1968 yılında son şeklini almıştır. Bugün idari bina olarak kullanılan Kurşunlu Han'da araştırmacı odaları, kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almakta, Mahmut Paşa Bedesteni ise teşhir salonu olarak kullanılmaktadır.

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu arkeolojisi, paleolitik çağdan başlayarak günümüze kadar Osmanlı devrinin bu tarihi mekânlarında kronolojik bir sırayla sergilenmektedir.

Eğitim Bölümü rehberliğinde müze gezisi ve atölye etkinlikleri için randevu sistemi geliştirilmiştir. Salı ve Perşembe günleri kabul edilen randevulu her okul grubu ile iki eğitim bölümü üyesi ilgilenmektedir. Ayrıca daha büyük gruplar halinde müze ziyareti gerçekleştiren öğrenciler ve diğer ziyaretçiler için müze orta salonunda Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan dönem ve uygarlıkların tanıtıldığı Türkçe ve İngilizce video CD gösterilmektedir.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde randevulu sistemde gerçekleştirilecek günlük müze gezi programı, kalabalık gruplar halinde ve gelişi güzel olmaması açısından üç aşamadan oluşmaktadır.

Müze ziyareti öncesi müze gezisinden ve atölye çalışmasında yararlanacak öğrencilerin yaş grubu, sayısı, ziyaretin süresi ve yaptırılacak atölye çalışmaları hakkında öğretmenlerle yapılan ön görüşme, müzedeki eğitimin birinci aşamasını oluşturmaktadır.

Yaş gruplarının gereksinimlerine göre ve dikkat sürelerini aşmayacak şekilde gerçekleştirilen müze gezisi, müze eğitiminin ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Müze ziyareti sonrası, müze eğitim atölyesinde yaş gruplarına göre yaptırılan çeşitli atölye çalışmaları ise müze eğitiminin son aşamasını oluşturmaktadır.

Müzede gerçekleştirilen günlük programların dışında daha uzun soluklu çalışmalar ise belli bir proje kapsamında ele alınmaktadır. Belli bir temanın ele alındığı eğitim faaliyetlerinde öğrenciler, hem müzede daha fazla zaman geçirerek Anadolu uygarlıkları konusunda daha kalıcı bilgiler edinirken, hem de müze ve eğitim atölyesinde gerçekleştirdikleri çalışmaların ürünlerini müzede sergileme fırsatı bulabilmektedirler.

Müze-okul işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek eğitim etkinlikleri; yıllık, dönemlik ve aylık olarak planlanmaktadır. Okulların müzenin eğitim faaliyetlerinden ve eğitim atölyesinden faydalanması randevu sistemi ile sağlanmaktadır. Müze eğitim bölümü ile çeşitli okullar arasında randevu esasına dayanarak başlatılan eğitim çalışmaları günlük, haftalık ve aylık dönemler halinde oluşturulan projeler kapsamında yürütülmektedir. Müze ve eğitim atölyesinde gerçekleştirilen bu çalışmalar hem müze-okul işbirliğinin belli bir sisteme oturtulması açısından hem de öğrencilerin konuları görsel, işitsel ve sözel bir ortamda uygulamalı olarak işlemeleri açısından önem taşımaktadır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2007: 49).

Yaz aylarında kreş ve anaokulu çocukları öğretmenleri nezaretinde müzeyi ziyaret etmektedirler. Bu ziyaretler sırasında çocuklar önce müzeyi gezmekte daha

sonra atölyelerde serbest resim çalışmaları, kil çamuru ile kalıp çıkarma gibi etkinliklere katılabilmektedirler (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2004: 63).

Müzedede düzenlenen yaz okulu etkinliklerinde ise, yaratıcı düşünme ve el becerilerini geliştiren uygulamalarla müzenin türüne uygun olarak kent mimarisi, tarih ve arkeoloji konuları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca müzedede düzenlenen konferans, seminer ve konserler de etkinliklere çeşitlilik katmaktadır. (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2004).

Seminerler yoluyla başlayan okul-müze işbirliği ile okulların müze ziyareti daha sistemli olarak öğretimin bir parçası haline getirilmektedir. Müze bilişim teknolojilerinden de etkin bir biçimde faydalanmakta, müzenin orta salonunda kurulan multimedya sistemi ile belli aralıklarla müzeye gelen ziyaretçilere Anadolu uygarlıkları gibi çeşitli konularda eğitim programları sunulmaktadır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2006).

Müzedede yer alan seksiyonların ve bu seksiyonlardaki vitrinlerde bulunan eserlerin tanıtımının sadece müzeye gelen ziyaretçilerle sınırlı kalmaması gerektiği fikrinden yola çıkılarak Ankara Üniversitesi Enformasyon Bölümü ile ortak bir proje geliştirilmiş ve müzeyi tanıtıcı bir web sayfası hazırlanmıştır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2006).

Tarihsel ve kültürel çevre, kültür ve tabiat varlıkları, arkeoloji gibi konularda hazırlanan makale, söyleşi ve konferanslar Anadolu Medeniyetleri Müzesi yayın faaliyetleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle müze yılı, müze konferans yılı ve müze takvimi gibi periyodik yayınlar, müze rehberi, broşür ve müze koleksiyonunun konularına göre hazırlanmış katalog çalışmaları müzenin yayınlara önem verdiğinin bir göstergesidir (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2006).

2007 yılında ilk kez yapılan çocuk takvimi ile Anadolu Medeniyetleri Müzesi bir ilki gerçekleştirmiştir. Tamamıyla çocuklar için düşünülen ve bu yönde tasarlanmış olan takvimde hem tarihi eser, arkeoloji ve kazı görselliği hem de müze eğitim atölyesinde yer alan atölye çalışmaları ve bu çalışmaların ürünleri yer almıştır. Ayrıca her sayfada çocukların müze ile ilgili görüşlerinin yer aldığı takvim büyük ilgi görmüş ve olumlu tepkiler almıştır.

2000 yılından itibaren özellikle engelli çocukların eğitim ve öğretimleri kapsamında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarını sağlamak amacıyla müzeye yaptıkları geziler ile ilgili okullarla işbirliği yapılarak daha sistemli hale gelmesi sağlanmıştır. Engelli öğrencilerin müzede daha rahat bir ortamda ve daha çok faydalanabilmeleri için uygun saatler seçilmiş, özel bir programla bilgi düzeylerine uygun şekilde müze gezilerini gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Müzede arkeolojik objelerin ve bir bütün olarak müzenin engelli çocuklar, sokak çocukları ve okuma yazma bilmeyen yetişkinler için bir şeyler ifade edebilmesi, anlamının belirgin olması için gerekli pedagojik yaklaşım gösterilmiştir. Taklit objeler, resimler, öykülendirme ve yaratıcı drama kullanma şeklinde etkinliklerle müzeden en iyi şekilde faydalanmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Görme engelli çocukların müzede anlatılanları daha iyi algılamaları için önceden seçilen taklit objelere, müze bahçesindeki bazı heykel ve kabartmalara dokunmaları sağlanmaktadır (Demirdelen, 2002: 337).

Müzede kronolojik sırayla eserler sergilenmekte ve vitrin içerisindeki panolar ile bilgilendirme yapılmaktadır. Ziyaretçilere iletilecek mesajın kolaylıkla ve etkili biçimde sunulması için sözselsel ve görsel materyallerden ve ışıklı panolardan faydalanılmış ve eserlerin ait oldukları uygarlıklar hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Sergilemede interaktif müzecilik ortamının yaratılmasına da özen gösterilmiştir. Vitrinlerde kullanılan model, diorama ve rekonstrüksiyonlar algılama güçlüğüne bir çözüm getirerek soyut tasarı ve kavramların açıklanmasına yardımcı olmaktadır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2004: 57).

Uzun yıllar önce müze bünyesinde ve okullarda düzenlenen konferans ve seminerler ile başlayan Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim etkinlikleri günümüzde, müze müdürlüğüne bağlı bir birim olarak çalışan “Eğitim Bölümü” tarafından müze eğitiminin amaç ve programları doğrultusunda çalışmalarını sürdürmeye başlamıştır.

Müzedeki müze müdürlüğü tarafından oluşturulmuş Müze Eğitim Birimi yerel yönetimler, çeşitli vakıf, dernek, sivil toplum kuruluşları ve okullarla beraber çalışmaktadır. Müzenin bir eğitim ortamı haline gelmesini sağlamak, var olan eğitsel potansiyelini en üst düzeyde kullanmak, içerdiği nesnelere ve dolayısıyla tarihi ve kültürü topluma yakın kılmak, bu yolla toplumda tarih ve kültür bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak ve müze bünyesinde bulunan Anadolu uygarlıklarına ait bilgi birikimini gelecek nesillere aktarmaya çalışmak Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi’nin temel amaçlarıdır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2006: 37).

Eğitim birimi üyeleri, eğitim danışmanları, sivil toplum örgütleri ve gönüllü müze dostlarının da katıldığı periyodik toplantılarda müze etkinlikleri planlanmaktadır. 2003 yılında, müzenin etkinliklerini sürekli ve etkin olarak yürütebilmesini sağlayan, bir eğitim atölyesi oluşturulmuştur. Müze koleksiyonlarından yola çıkarak hazırlanan atölye çalışmaları ile ziyaretçilerin müzedeki nesnelere hangi malzemeden yapıldığı ve tekniklerin kullanımı hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır. (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2006: 41–43).

Karşılıklı 6 atölyeden oluşan Müze Eğitim Atölyesi’nde, müzenin sahip olduğu koleksiyonlardaki içerikle bağlantılı olarak seçilmiş olan atölyeler, günümüzde şu şekilde sıralanmaktadır (sendenonceanadolu.com, 02.09.2010):

Tablet Atölyesi
Seramik Atölyesi
Seramik Tanıma ve Yap-Boz Atölyesi
Sikke Atölyesi
Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi
Neolitik Dönem Yaşam Alanı Atölyesi
Arkeolojik Kazı Çalışması

Müze ve Eğitim Atölyesinde yaptırılan tüm bu etkinliklerdeki temel amaç, çocuklara, gençlere müzeye gelme fikrini sevdirmek ve benimsetmek, müzeyi eğlenerek öğrenecekleri yaşayan bir mekân olarak görmelerini sağlamaktır. Atölye çalışmaları ile aktif bir öğrenme ortamı yaratılarak; çocuklar ve gençlerin hayal güçlerinin, yaratıcılıklarının ve sentez güçlerinin geliştiği uygulanabilir bir eğitim ortamı hazırlanmıştır.

Müze teşhir salonlarında uygulanan eserlere dokunma yasağı, Eğitim Atölyesinde her türlü objeye dokunabilme formatıyla ortadan kalkmaktadır. Burada; yaparak, dokunarak, konuşarak öğrenme kuralı geçerlidir.

Eğitim atölyesindeki çalışmaların yanı sıra kazı, resim, desen, kalıp çıkarma, ebru sanatı, origami, yap-boz, yontu, duvar resmi, dia gösterileri, film ve belgesel gösterimleri gibi etkinlikler de gerçekleştirilmektedir (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi, 2007: 44).

Müze tarafından 2007 yılında ilköğretim çocuklarına yönelik “Senden Önce Anadolu” adlı 16 kitaplık Anadolu uygarlıklarını anlatan eğitim kitabı serisi yayımlanmıştır.

7–12 yaş arası çocukları zaman içerisinde geriye doğru neşeli yolculuklar yaptırmayı amaçlayan bu kitaplar, belli bir konsepte göre tasarlanmıştır. Bu konsept

dahilinde; genel anlatıcı olarak zamanın başlangıcından bu yana her güne tanıklık etmiş Anadolu'nun simgesi Güneş seçilmiştir. Güneş, her kitapta okuyucuyu o dönemde veya uygarlıkta yaşayan bir çocuk karakteri ile tanıştırmakta ve o dönemi veya uygarlığı çocuk ile birlikte anlatmaktadır. Çocuk yaşadığı zaman dilimi içerisinde günlük hayatını ve izlenimlerini anlatırken, Güneş okuyucuya anlatılan dönem veya uygarlık ile ilgili bugün sahip olduğumuz arkeolojik ve tarihi bilgileri vermektedir.

Kitaplarda bilgilerin ve canlandırmaların yanı sıra uzman ve danışmanlarla birlikte hazırlanan dönem veya uygarlıkta öne çıkarılması istenen konularla ilgili etkinlik ve oyun sayfaları yer almaktadır.

Bu eğitim seti ile çocukların yaşadıkları tarihsel ve kültürel çevreleri konusundaki değişik bilgiler ışığında, evrensel kültürün bir parçası olan Anadolu tarihini ve kültürünü sahiplenerek etkin bir koruma bilincini oluşturması amaçlanmıştır (Denizli, 2007: 161).

Günümüzde eğitim, müzelerin en önemli işlevlerinden biridir. Ülkemizde de Anadolu Medeniyetleri Müzesi oluşturduğu eğitim birimi ile müze eğitimi konusunda diğer müzelere öncülük etmektedir.

2.6.2. Sakıp Sabancı Müzesi (SSM)²

Müzenin ana binası olan villa, 1927 yılında Mısır Hidiv ailesinden Prens Mehmed Ali Hasan tarafından İtalyan mimar Edouard De Nari'ye yaptırılmış ve Hıdiv ailesinin değişik mensupları tarafından uzun yıllar yazlık konut olarak kullanılmış, kısa bir süre de Karadağ Sefareti olarak hizmet vermiştir.

² Müze ile ilgili bilgiler 03.09.2010 tarihinde <http://muze.sabanciuniv.edu> adresinden derlenmiştir.

1950 yılında Hacı Ömer Sabancı tarafından Hidiv ailesine mensup Prens İffet'ten satın alınan köşk, önüne yerleştirilen Fransız heykeltıraş Louis Doumas'ın 1864 yapımı at heykelinden ötürü "Atlı Köşk" olarak anılmaya başlanmıştır.

1966 yılında Hacı Ömer Sabancı'nın vefatından sonra aile büyüğü olan Sakıp Sabancı tarafından sürekli konut olarak kullanılmaya başlanan Atlı Köşk, uzun yıllar Sakıp Sabancı'nın zengin hat ve resim koleksiyonunu barındırmış, 1998 yılında da içindeki koleksiyon ve eşyalar ile müzeye dönüştürülmek üzere Sabancı Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir.

Koleksiyonun halka açılması için yapılan çalışmalar esnasında, müzenin misyon ve amaçlarının belirlenmesi için uluslararası uzmanlardan oluşan bir bilim kurulu toplanmıştır. Bu bilimsel altyapı çalışmalarıyla eş zamanlı olarak, yapısal birtakım düzenlemeler; yenileme ve genişletme çalışmaları yapılmıştır (Konukçu, 2008: 127–128).

Modern bir galerinin eklenmesiyle 2002 yılında ziyarete açılan Müze'nin sergileme alanları 2005 yılındaki düzenleme ile genişletilerek, teknik düzeyde uluslararası standartlara kavuşmuştur.

Müze zengin koleksiyonu, kabul ettiği kapsamlı uluslararası geçici sergileri, konservasyon birimleri, örnek eğitim programları, yapılan çeşitli konser, konferans ve seminerleriyle çok yönlü bir müzecilik ortamı sunmaktadır.

Müze sahip olduğu, gerek hat gerekse Türk resim sanatı koleksiyonuyla kültürel zenginliğimizi yansıtanın yanı sıra, Türkiye'de şahıs koleksiyonlarının kurumsallaştırılması bağlamında öncü örneklerden biri olması açısından önem taşımaktadır (Konukçu, 2008: 125).

Yılda bir kez düzenlenen Uluslararası Danışma Kurulu toplantısında; müzenin vizyonu ve misyonu doğrultusunda gerçekleştirilecek uzun vadeli projeler, müze eğitim programları ve uluslararası işbirliği projeleri gibi konular ele alınmaktadır.

Sabancı Müzesi'nde gerçekleştirilen bu uluslararası toplantıda, müzenin o yıl hayata geçirdiği sergilerin ve etkinliklerin analizi yapılmakta, Uluslararası Danışma Kurulu Üyeleri müze eğitim programlarının tasarlanması, uluslararası işbirliklerinin kurulması ve sürdürülmesi konularında deneyimlerini aktarmaktadır.

Sakıp Sabancı Müzesi Osmanlı Hat Koleksiyonu, Osmanlı Hat Sanatının 500 yıllık örneklerine kapsamlı bir bakış sunmakta, başta nadir el yazması Kuran-ı Kerimler olmak üzere, kıtalar, murakkalar, levhalar, hilyeler, ferman, berat ve menşurlar ile hattat aletlerinden oluşmaktadır. Koleksiyon, Atlı Köşk'ün üst katında sergilenmektedir (muze.sabanciuniv.edu, 03.09.2010). Bu koleksiyon ayrıca; Louvre, Guggenheim ve Metropolitan gibi dünyaca ünlü müzelerde sergilenmiş, bu sergiler yurt dışında hat sanatımızın tanıtımına katkı sağlamış ve geniş anlamda milli temsil rolünü üstlenmiştir (Konukçu, 2008: 127).

Sakıp Sabancı Müzesi Resim Koleksiyonu, erken dönem Türk resminin seçkin örnekleri ile Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde İstanbul'da çalışmış yabancı sanatçıların eserlerinden oluşmaktadır. 1850–1950 yılları arasında yoğunlaşmakta olan koleksiyonda Raphael, Konstantin Kapıdağlı, Osman Hamdi Bey, Şeker Ahmed Paşa, Süleyman Seyyid, Nazmi Ziya Güran, İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Fikret Mualla gibi yerel sanatçılar ile, Fausto Zonaro ve Ivan Ayvazovski gibi yabancı sanatçıların eserleri bulunmaktadır.

Sakıp Sabancı Müzesi Arkeolojik ve Taş Eserler Koleksiyonu, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinden günümüze ulaşmış parçalardan oluşmakta ve müze bahçesinde sergilenmektedir.

Atlı Köşk'ün giriş katındaki üç oda, Sabancı ailesinin köşkte yaşadığı dönemde kullandığı mobilya ve 18–19. yüzyıl dekoratif sanat eserleriyle döşenmiş halde, olduğu gibi korunmaktadır.

Gelişen hayat standartları ile toplumların düşünce düzeylerinde farklılıkların oluşması, müzelerin eğitim misyonunu önemli kılmaktadır. Faaliyetleriyle topluma ulaşarak insanların daha donanımlı, yaratıcı ve araştırmacı olmalarına yardım edebilecekleri fikrinden yola çıkarak müzedeki sergiler; farklı yaş gruplarına göre eğitim programları, konferanslar, galeri konuşmaları ve film gösterimleri ile birlikte desteklenmiştir (Konukçu, 2008: 129).

SSM eğitim programları 3–13 yaş arası çocuklar, 14–24 yaş arası gençler ile 25 yaş ve üstü yetişkinlere göre düzenlenmektedir. Ayrıca “SSM Sosyal Sorumluluk Programları” ile kültür ve sanat tüketiminden yoksun kadınlara ulaşılmaktadır.

SSM çocuk ve yetişkinlere yönelik eğitim çalışmaları;

- Daimi sergiye bağlı etkinlikler
- Gelen sergilere bağlı etkinlikler
- Yaz dönemi atölye etkinlikleri
- Haftasonu atölye etkinlikleri
- Sosyal sorumluluk eğitim etkinlikleri
- Özel günlere özel etkinlikler
- Gruplara özel etkinlikler
- Engellilere yönelik eğitim etkinlikleri

kapsamında sürdürülen çalışmalardan oluşmaktadır ve bu çalışmalar bütün bir yıl aralıksız devam etmektedir.

Sakıp Sabancı Müzesi'ndeki bu eğitim faaliyetleri ile, bireyleri SSM koleksiyonları ve geçici sergilerden yola çıkarak sanat eserleriyle tanıştırmak,

sanatçılar hakkında bilgi edinmelerini, eserleri okumayı ve yorumlamayı öğrenmelerini, sanatçıların çalışmaları üzerinde düşünmelerini, gördüklerine bağlı olarak sanat yoluyla kendilerini ifade etmelerini ve tüm bu bilgileri atölye çalışmaları ile pekiştirmelerini, onların müze yaşamına aktif katılımlarını ve çocuk yaştan birer müze dostu olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Müze bahçesinde ve atölyelerde gerçekleştirilen, mevcut sergi ve müzenin daimi koleksiyonuna paralel olarak sanatsal çalışmalar ve uygulamalardan oluşan bu programlar; sanat tarihi eğitimi ve pedagojik formasyonu olan güçlü bir ekip tarafından yürütülmektedir.

SSM’de açılan sergiler son derece doyurucu bilgi panoları eşliğinde gezilmektedir. Ayrıca müze gezisi için ziyaretçilere ücretsiz olarak elektronik rehberlik (audio guide) verilmektedir. Bu sistem ziyaretçinin sergiyi anlayarak gezmesi ve müzeden daha bilgili olarak ayrılmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra arzu eden ziyaretçilere ve gruplara diledikleri takdirde rehberli geziler de organize edilmektedir (Konukçu, 2008: 129).

Bedensel, işitsel ve görme engelliler için uygulanan özel eğitim programları ile toplumdaki her birey için ulaşılabilir olmak müzenin ana hedefidir. SSM bu hedef doğrultusunda Picasso sergisi için görme engellilere “Braille” alfabesinde sergi katalogları bastırılmış, ilk kez Rodin sergisinde seçilmiş orijinal heykellere dokunma izni vermiştir. Toplumla kaynaşmak ve iletişim kurmalarına yardımcı olmak adına zihinsel ve işitme engelliler için de özel programlar geliştirilmiştir (Konukçu, 2008: 129).

SSM, halka yakın duruşu ile toplumla müze arasındaki mesafeyi azaltmak ve sanatsal meraktan uzak, yetersiz olan toplulukları da sürekli müze ziyaretçilerine dönüştürmek amacıyla “komşu günü” ve “taksici günü” etkinliklerini düzenlemiştir. “Biletler ve çaylar bizden, gelip gezmesi sizden” sloganıyla gelenekselleştirilen bu

proje müze çevresindeki varoş semtlerde yaşayan kimselere ve sürekli müşteri getirdiği mekânların içini görme fırsatını bulamayan taksicilere ulaşmada etkin bir yol olmuştur (Konukçu, 2008: 129).

6 – 14 yaş grubuna yönelik “Sınırsız Düş” Eğitim Atölyesi adlı hafta sonları gerçekleştirilen etkinlikte, çocukların daha katılımcı, daha somut ve kendini ifade edebileceği çalışmalarla, onlar için en etkin zaman kullanımı ve kendilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Çocuklar, bu çalışmalarla, öğretilmek yerine düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirilir, konuşmaya özendirilir, kişisel becerileri ön plana çıkartılarak kendilerine güven duyguları pekiştirilir ve her türlü çalışmada düşünmek temel alınarak, sınırsızca üretmeleri sağlanmaktadır.

Çalışmalar, doğaçlama ve ısınma, öykü yaratma ve ezberleme, sözel ve beden dili ile anlatım gibi bölümlerden içermektedir. Her bölüm kendi içinde, grubun özelliklerine ve yaşına göre farklı aktivitelerden oluşmaktadır. Bunlar, ‘Kelimelerle Oynamak’, ‘Canlı Heykel Yapmak’, ‘Müziği Boyamak’, ‘Düşünde Gezmeye Gitmek’ olarak örneklenebilir.

2009 yılında müze tarafından Faber-Castell sponsorluğunda gerçekleştirilen bir diğer etkinlik olan ‘Pinokyo ile Elele Okula” adlı atölye çalışmasında okula yeni başlayacak olanları okula alıştırmak ve yeni öğretim yılına gülerak girmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu aktivitede çocuklar önce Pinokyo masalının okula gidiş bölümünü dinlemiş, drama ile canlandırmış ve ardından da bahçedeki dev Pinokyo ve okul figürlerini mozaikle kaplamışlardır.

Goethe Enstitüsü, AB – Türkiye Sivil Toplum Diyalogu: Kültür Köprüleri programının finansal desteği ile Mayıs 2009 – Haziran 2010 tarihleri arasında, Türkiye’den başlayarak Brüksel’de son bulacak geniş kapsamlı bir kültür projesini uygulamaya koymuştur. “Avrupa Edebiyatı Türkiye’de, Türk Edebiyatı Avrupa’da” adlı bu proje 24 Türk ve sekiz Avrupa şehrini bu turne çerçevesinde birbirine

bağlamaktadır. Projenin simgesi Gezici Kütüphane AB – Türkiye Sivil Toplum Diyalogu: Kültür Köprüleri Programı “Bilgilendirme günü” kapsamında, 13 Şubat 2010 tarihinde Sabancı Müzesi’nde ziyaretçilerine Avrupa ve Avrupa Edebiyatı ile yakından tanışma fırsatı sunmuş ve SSM Eğitim Bölümü bu kapsamda bir atölye programı düzenlemiştir. Venedik_İstanbul Sergisi’ni rehberle birlikte gezen öğrenciler, ardından basına açık bir atölye çalışması yapmışlardır.

Müzedeki etkinlikler oluşturulurken özel günler de unutulmamaktadır. “Annem Model Oldu, Ben Ressam” adlı atölye çalışmasında çocuklar önce Osmanlı Ressamları’nın sergisini ve portrelerini gezmiş daha sonra da atölyede annelerini çizmişlerdir.

Babalar Günü’nde “Babamla Ben Yelkenleri Kanat Yaptık” başlıklı bir atölye çalışması düzenlenmiştir. Etkinlik kapsamında çocuklar, önce Osmanlı ve Portekiz ressamalarını tanıtan “Batı’ya Yolculuk - Türk Resminin 70 Yıllık Serüveni (1860–1930)” ve “Lizbon Bir Başka Şehirden Hatıralar” sergilerini gezmiş ardından atölyeye geçerek babalarıyla birlikte hayallerindeki yelkenlinin 3 boyutlu maketini yapmışlardır.

Müze ayrıca resim dersliği bulunmayan ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilere, dersin yapılması için uygun bir ortam sunmak amacıyla; bünyesinde yer alan ve dönemsel çocuk etkinliklerinin ve geçici sergiler kapsamında düzenlenen atölye çalışmalarının yapıldığı “Sera Atölye”yi, Pazartesi günleri okulların ücretsiz kullanımına açmıştır. Bu atölye, müzenin ziyarete kapalı olduğu pazartesi günleri 3 ayı öğrenci grubunu kabul etmekte ve atölyede kullanılan malzemeleri ücretsiz olarak öğretmen ve öğrencilerin kullanımına sunmaktadır.

SSM Eğitim Bölümü’nün şirketlere özel olarak gerçekleştirdiği atölye çalışması programları da mevcuttur. Örneğin Bristol Myers Squibb şirketinin doktor, biyolog ve eczacılardan oluşan ekibine atölye çalışması düzenlenmiştir. Katılımcılar

“Batıya Yolculuk - Türk Resminin 70 Yıllık Serüveni (1860 – 1930)” sergisini gezmiş rehberler eşliğindeki bu müze turundan sonra, müzenin bahçesinde, resim yapmışlardır.

Öğrenmeyi eğlenceli hale getiren, üretirken paylaşmayı ve takım ruhunu yerleştirmeyi amaçlayan Sakıp Sabancı Müzesi Yaz atölye programı ise her hafta başlayan yeni bir grupta yaz boyunca devam etmektedir. Beş gün boyunca uygulanan atölyede, çocuklar her günü farklı bir aktivite ve sanat çalışmasıyla geçirmekte etkinliğin 5. günü, hafta boyunca yaptıkları çalışmaları yine kendi hazırladıkları bir sergiyle anne ve babalarına sunmaktadırlar.

Müzenin kurucu müdürlüğünü yapmış olan Emin Mahir Balcıoğlu Antalya Kent Müzesi Projesi Kent –Müze-Tarih Söyleşileri kapsamında yapmış olduğu “Müzelerde Yeni Eğilimler” başlıklı konuşmasında; Sabancı Müzesi’nde en çok önemsenen konuların başında eğitim programlarının geldiğini ve daha çok okul çağı çocuklarına yönelik hazırlanan bu programların, müzenin en başarılı noktası olduğunu vurgulamıştır (antalyakentmuzesi.org.tr, 04.09.2010).

BÖLÜM III

3. ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ (ARHM)

Ülkemizde geçmişı yaklaşık 200 yıla uzanan plastik sanat ürünlerinin sergilendiği ve korunduğu Resim ve Heykel Müzelerinin ilki, 1937 yılında Atatürk'ün emri ile Dolmabahçe Sarayı Veliht dairesinde hizmete girmiş, bunu İzmir Resim ve Heykel Müzesi ile 1980 yılında Ankara Resim ve Heykel Müzesi izlemiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan 3 adet Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü bulunmaktadır. Bunlar Ankara Resim ve Heykel Müzesi, İzmir Resim ve Heykel Müzesi ile Erzurum Resim ve Heykel Müzesi'dir.

Tarihi Türkocağı binasının restore edilmesi sonucu 1980 yılında faaliyete geçen ve batı geleneğindeki Türk plastik sanatlarına ait örnekler yer aldığı Ankara Resim ve Heykel Müzesi bünyesinde; resim, heykel, seramik, fotoğraf koleksiyonu, daimi sergilerin teşhir edildiği altı adet salon, değişen sergilerin açıldığı üç adet galeri salonu ve 426 kişilik akustik özelliğe sahip çok amaçlı bir salon bulunmaktadır.

3.1. Müze'nin Tarihçesi

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin içinde yer aldığı yapı, Namazgâh Tepesi'nde Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu (1888–1982) tarafından inşa edilmiştir. “I. Ulusal Mimarlık Dönemi”nin örneklerinden olan yapı Türk Ocakları merkez binası olarak projelendirilmiştir. 1926 yılında Türk Ocağı merkez binası için bir proje yarışması açılmış Atatürk'ün direktifleriyle Namazgâh Tepesi'nde Etnografya Müzesi'ni yapan Mimar A. Hikmet Koyunoğlu'nun projesi birinci olmuştur. Binanın inşaatına 21 Mart 1927'de başlanmıştır. Atatürk, binada Türk süslemelerinin kullanılmasını istemiş ve yalnızca Türk işçilerinin çalışmasını emretmiştir. 1930'da binanın inşaatı tamamlanmıştır.

Bina, 1931 yılında Türk Ocaklarının kapanmasından sonra 10 Haziran 1931 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası Partisi'ne devredilmiştir. 1932 yılında Türk halkının eğitim ve kültür açısından kalkınmasını sağlamak, Cumhuriyet yönetiminin erdemlerini, Atatürkçülük ilkelerini halka yaymak amacıyla Halkevleri'nin açılması üzerine yapıda Ankara Halkevi hizmet vermeye başlamıştır.

Ankara Halkevi, başkentin kültürel yaşamına hareket getirmiştir. Önemli toplantılar, törenler, konserler, tiyatro, opera, bale temsilleri bu yapının görkemli salonunda gerçekleştirilmiş, zengin bir kitaplık kurulmuştur. Atatürk sık sık söz konusu etkinlikleri Cumhurbaşkanlığı locasından izlemiştir.

Halkevleri'nin 1952 yılında kapatılmasından sonra bina hazineye devredilmiş, kullanma yetkisi ise yeniden açılan Türk Ocakları'na verilmiştir. 1952–1961 yılları arasında binada, Türk Ocakları Derneği'nin düzenlediği etkinliklerin yanında Devlet Tiyatroları'nın 3. Sahne temsilleriyle Ankara Belediyesi'nin nikâh hizmetlerine yer verildiği görülmüştür. Üç kuruluşun binaya sahip çıkmaması

yüzünden gerekli onarımlar yapılmamış, yer yer yıkıntılar oluşmuştur. Bunun üzerine 1961 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in emriyle bina, Millî Eğitim Bakanlığı'na aynı yıl yeniden Türk Ocakları Derneği'ne verilmiştir. 1965 yılında bina bir kez daha el değiştirmiş, Köy İşleri Bakanlığı'nın olmuş ancak Türk Ocakları Derneği etkinliklerini sürdürmüştür. 1971 yılında Millî Savunma Bakanlığı'na devredilen bina, bu bakanlığın raporu üzerine 1972 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Bütün bu el değiştirmeler sırasında bina çok yıpranmış, tarihsel eşyalarının bir bölümü tahrip edilmiş, salonun locaları sökülmüş, sahne kullanılmaz duruma gelmiştir.

1972 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nca Ankara Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu'na dönüştürülen binada büyük değişiklikler yapılmış, odalar birleştirilip atölye haline getirilmiş, bazı pencereler örülmüş, marangoz-torna tezgâhları monte edilmiştir. Çeşitli meslek kursları açılan binada en büyük tahribat bu dönemde olmuş, iç ve dış süslemelerin bir bölümü dökülmüştür.

Cumhuriyet dönemi Türk mimarisinin bu görkemli yapısı nihayet Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün girişimi ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün ilgisiyle 25 Ekim 1975 tarih ve 7/1172 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Resim ve Heykel Müzesi yapılmak üzere Kültür Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Kültür Bakanlığı'nca 1976 yılında teslim alınan bina o yıllarda hayatta olan mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'nun gözetiminde Mimar Abdurrahman Hancı'nın projesine göre aslına uygun bir biçimde restore edilmeye başlanmıştır. Restorasyon sürerken bir yandan da müze koleksiyonlarının oluşturulmasına çalışılmıştır.

Eşref Üren, Arif Kaptan, Turan Erol, Orhan Peker, Refik Epikman, Şefik Bursalı ve Osman Zeki Oral'dan oluşan ikişer kişilik dört ekip kamu kuruluşlarını dolaşarak müzeye konabilecek yapıtları belirlemişlerdir. Kamu kuruluşlarında 800 kadar yapıt tespit edilmiş bunlardan 500 kadarı müzeye konabilecek değerde

bulunmuştur. Başbakanlığın bir genelgesi üzerine bu yapıtlar toplanmış bakım ve onarımları yapılmıştır.

Müze salonlarında teşhir edilecek yapıtlar; Prof. Turan Erol, Prof. Devrim Erbil, Prof. Mustafa Pilevneli, Mehmet Özel ve Müze Müdürü Tunç Tanışık'tan oluşan bir seçici kurul tarafından belirlenip yerlerine asılmıştır. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından 2 Nisan 1980 tarihinde törenle hizmete açılmıştır.

1981 yılında Atatürk Sanat Armağanları'ndan biri binanın mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'na verilmiştir. Bodrum katının 1982 yılında başlayan restorasyonu 1983'te tamamlanmış, 1984 yılında ise bodrumdaki toprak dolgu bir mekân Sedat Simavi Vakfı tarafından değerlendirilerek Sedat Simavi Sanat Galerisi'ne dönüştürülmüştür.

1985 yılında konser salonunun restorasyonuna başlanmıştır. Salonun onarımına Hacı Ömer Sabancı Vakfı da katkıda bulunmuştur. 1985 yılı sonlarında açılan salonda çeşitli sanat etkinlikleri yapılmaktadır.

3.2. Koleksiyon

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin koleksiyonları büyük çabalarla ancak küçük bir harcamayla oluşturulmuştur. 1976 yılında bina Millî Eğitim Bakanlığı'ndan dört değerli tabloyla birlikte teslim alınmıştır. Osman Hamdi Bey'in "Silah Taciri", V. Vereshchagin'in "Timur'un Mezarı Başında", Zonaro'nun "Genç Kız Portresi", Emel Cimcoz (Korutürk)'un "Gazi'ye Şükran" tabloları koleksiyonun ilk yapıtları olmuştur. Kamu kuruluşlarının duvarlarında, depolarında bulunan ve devlet parasıyla satın alınmış tablolar 8 kişilik sanatçı grubunca (Üren, Kaptan,

Peker, Epikman, Erol, Bursalı, Özel, Oral) taranmış ve müzeye girecek değerde 500 kadar tablo belirlenmiştir. Başbakanlığın bir genelgesi gereğince bu tablolar toplanmış, bakım ve onarımları yapılarak müzenin en büyük koleksiyonunu oluşturmuştur.

Millî Kütüphane'nin kurucusu Adnan Ötüken'in başlattığı tablo alımları sonucunda Millî Kütüphane'de oluşan değerli tablo koleksiyonundan bir grup yapıt restore edilerek müze koleksiyonuna eklenmiştir.

Müze'ye yurt dışındaki müzayedelerden tablo satın alınarak da yapıt kazandırılmıştır. Fikret Mualla'nın 26 tablosu Paris'ten satın alınarak yurda getirilip müzeye konmuştur.

Bağış yoluyla müzeye kazandırılan eserler arasında ressam Şeref Akdik'in eşi Sara Akdik'in 40 yapıtlık Şeref Akdik koleksiyonu, Çeik Gülersoy'un 7 yapıtlık hat koleksiyonu, Emel Korutürk'ün İbrahim Çallı portreleri, Bülent-İbrahim Cimcoz'un İbrahim Çallı portresi, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel'in Ayvazovski, Hikmet Onat, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eşref Üren ve Arif Kaptan'ın birer yapıtı yer almaktadır.

Koleksiyonu; kamu kurum ve kuruluşlarından devir, satın alma ve bağış yoluyla oluşturulan Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi'nin envanterinde, 1997 yılında yapılan sayım ve tespit çalışmalarına göre toplam 4687 eser bulunmaktadır. 2008 yılında başlatılan sayım ve tespit çalışmaları kesin bir sonuca bağlanamadığı ve halen bu çalışmalar devam ettiği için eserlerin kesin sayısı hakkında bilgi verilememektedir (Güven, 2010).

Bununla birlikte müze envanterinde 1114 resim olduğu önceki sayım sonuçlarına göre tahmin edilmektedir. Bu resimlerin; 61 tanesi Çallı Kuşığı Ressamlara, 33 tanesi D Grubu Ressamlara, 69 tanesi Müstakil Ressamlara, 17 tanesi Yeniler Grubu Ressamlara, 39 tanesi ise Onlar Grubu Ressamlara aittir (Güven, 2010).

3.3. ARHM İçin Eğitim Planlaması

Dünyadaki örneklere bakıldığında bütün önemli müzelerin sağlam bir politikaya sahip oldukları ve belirledikleri eğitim etkinliklerini bu politikalar doğrultusunda gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Müze eğitimi, günümüzde birer yaygın eğitim kurumu olarak kabul edilebilecek müzelerin ayrılmaz bir parçasıdır. Mevcut durumda Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde herhangi bir eğitim faaliyetinin bulunmaması önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için atılacak ilk adım genel müze politikası içinde bir müze eğitim politikası belirlemek olmalıdır.

Müze eğitimi politikası, hem ulusal eğitim politikaları ile denk düşmeli hem de müzenin diğer politikaları ile ilişki içinde olmalı, eğitim müzenin ek işlevi gibi değil bütünleyici bir ögesi olarak görülmeli, politikayı oluşturan temel amaç ve ilkeler belirlendikten sonra eğitim stratejileri ve eylem planları bu politikaya uygun olarak saptanmalıdır.

Eğitim politikası içinde en önemli ve belirleyici olan öge, müzenin potansiyel ziyaretçileridir. Toplumun her kesimine ulaşabilmek için müzenin ilişki içinde olduğu hedef kitleler ve onların özellikleri belirlenmelidir. Okulöncesi çocuklar, ebeveynler, okul çocukları, öğretmenler, üniversite öğrencileri, yaşlılar, engelliler, uzmanlar, gönüllüler ve turistler müzenin potansiyel ziyaretçileri arasında sayılabilirler.

Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi'nce hedef kitlenin önceden tespit edilmesi; fiziksel ve bilişsel açıdan kişilere uygun, onların ilgisini çekebilecek ve dikkatlerini toplayabilecek, gereksinimlerine cevap verebilecek eğitim programlarının hazırlanması açısından son derece belirleyici olacaktır.

Söz konusu programların oluşturulması ve çeşitlendirilmesi için müzenin kullanacağı en önemli araç ise onu temelde var eden koleksiyonudur. Dolayısıyla müze kendi koleksiyonunu iyi tanımalı ve taşıdığı özelliklere göre ne şekilde kullanması gerektiğine karar vermelidir. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Türk Resim, heykel, seramik ve fotoğraf sanatından oluşan ve okulöncesi eğitim çağındaki çocuktan yaşlılara kadar toplumun tüm kesimlerinden ziyaretçilerin ilgisini çekebilecek bir koleksiyona sahiptir.

Müzelerin sahip oldukları koleksiyonları değerlendirerek farklı gruplar için çeşitli eğitim programları ve etkinlikleri planlayacak olanlar ise müzelerin eğitim birimlerinde görevli müze eğitimi uzmanları olmalıdır.

Birer eğitim kurumuna dönüşen müzelerde, önceleri sergi alanlarının düzenlenmesi, konferanslar ve diğer faaliyetler eğitim birimi dışındaki personel tarafından düzenlenirken, zamanla ziyaretçileri iyi tanıyan, pedagojik eğitim görmüş, müze eğitimcileri müzelerde görev almaya başlamıştır. Ancak, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği incelendiğinde müzelerde eğitim uzmanı kadrosuna yer verilmediği görülmektedir. Yönetmeliğe göre eğitim faaliyetleri müze uzmanlarının görev tanımları içerisinde yer almıştır.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi bünyesinde de bir eğitim birimi oluşturulmalı diğer birimlerdeki personelle koordineli çalışabilecek müze eğitimi uzmanları istihdam edilmelidir. Böylelikle hedef kitleyi, hedef kitlenin öğrenme şekillerini, ilgilerini, gereksinimlerini ve koleksiyonu iyi tanıyan, konusunda uzman

personelle müzenin belirleyeceği politikaya uygun etkili eğitim programları gerçekleştirilebilecektir.

Sözü edilen eğitim programları çerçevesinde düzenlenecek etkinliklerin yapılacağı atölyeler, günümüz müzelerinin vazgeçilmez bölümleridir. Bu bölümler müzenin türüne göre dizayn edilmelidir. Bu görüş doğrultusunda; Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde oluşturulacak atölyelerin de müzenin türü ile bağlantılı olarak; resim, heykel ve seramik yapmaya uygun malzeme ve araç-gereçle donatılmış, hedef kitlenin fiziksel özelliklerine ve gereksinimlerine uygun bir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Müze koleksiyonlarından yola çıkarak hazırlanan atölye çalışmaları ile ziyaretçilerin, müzedeki eserlerin malzemeleri ve bunların yapımı sırasında kullanılan teknikler hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmalıdır.

Bu atölyelerin ve atölyelerde yer alan her türlü yazılı, görsel ve plastik malzemenin, Sakıp Sabancı Müzesi örneğinde bahsettiğimiz gibi okullar tarafından düzenli olarak kullanılmasını sağlamak bir devlet müzesi olarak Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin eğitime vereceği destek açısından büyük önem taşımaktadır. Müze-okul işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek eğitim etkinlikleri; yıllık, dönemlik ve aylık olarak planlanmalı, okulların müzenin eğitim faaliyetlerinden ve eğitim atölyesinden faydalanması randevu sistemi ile sağlanmalıdır.

Müzenin tarihi, koleksiyonu, sergileri, etkinlikleri, eğitim programları ve yayınları ile ilgili bölümlerin, ayrıntılı bilgilerin ve farklı özellikteki gruplara yönelik interaktif uygulamaların yer alacağı hareketli ve sürekli güncellenen bir internet sitesinin hazırlanması; oluşturulacak elektronik posta üyelik sistemi ile üyelere; özel günler, sergiler, etkinlikler ve yeniliklerle ilgili mesajlar gönderilmesi; müzenin tanınması, merak uyandırması ve müzeye olan ilginin artması açısından faydalı olacaktır.

Oluşturulacak internet sitesine ek olarak hazırlanacak tanıtıcı broşürler, yayınlar ve müzede yapılan çalışmaların anlatıldığı müze yıllıkları da müzenin halka ulaşmasında etkili olacaktır. Bunların yanı sıra farklı hedef kitlelere yönelik, çeşitli konularda açıklayıcı, bilgilendirici, okulların müfredatlarıyla uyumlu ve okuldaki eğitime destek verebilecek broşür ve yayınlar da hazırlanmalıdır.

Engelli ocukların eğitim ve öğretimleri kapsamında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarını sağlamak amacıyla müzeye yaptıkları geziler ile ilgili okullarla işbirliği yapılarak daha sistemli hale gelmesi sağlanabilir. Engelli ziyaretçilerin müzede daha rahat bir ortamda ve müzeden daha çok faydalanabilmeleri için uygun saatler seçilmeli, özel bir programla bilgi düzeylerine uygun şekilde müze gezilerini gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır.

Müzede düzenlenecek ve sanatçılarla ziyaretçileri bir araya getirebilecek, sanat anlayışları ve kullandıkları tekniklerle ilgili sohbetler, atölye çalışmaları, özel günlere yönelik programlar, müzelerin eğitim amaçlı kullanımı ile ilgili olarak belirli aralıklarla düzenlenecek, devamlılığı olacak konferanslar, paneller ve sempozyumlar müzenin yaşayan bir mekân haline gelmesine katkı sağlayacaktır.

Müzede gönüllü çalışmaların teşvik edilmesi, kısıtlı bütçe olanakları içinde müzenin faaliyetlerini daha kolay bir biçimde gerçekleştirmesine destek sağlayacaktır. Üniversite öğrencileri, sanatçılar, öğretmenler, sivil toplum kuruluşları vb. gönüllü çalışmalarına katılmak için teşvik edilmelidir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çağdaş anlamıyla sanat eğitimi; kuramsal ve uygulamalı çalışmaların bir arada yürütüldüğü estetik eğitim olarak, sanat biliminden kaynaklanan bilgiyle yaratıcı sanatsal etkinliğin birlikte varlık gösterdiği, planlı bir kültürlenme süreci olarak anlaşılmaktadır.

Sanat eğitiminin amaçlarını oluşturmada temel aldığı çocuk, toplum, eğitim, ders ve sanat iki ayrı yaklaşımda toplanabilir. Bunlardan birincisi sanatı okullarda bir araç olarak gören yaklaşımlar, ikincisi sanatı bir amaç olarak gören yaklaşımlardır.

Eğitimde sanat, ister amaç olsun ister araç; sanatı yaşayarak eğitilen ve yetişen birey, olay ve olguları çok yönlülükleri ve çok boyutlulukları içinde görüp yorumlayabilen, kavrayabilen, yeniliklere, çağdaş her türlü gelişmeye, her tür yeni biçim ve biçimlendirmeye açık, çağındaki gerek bilim ve teknolojide, gerek toplumsal değişme süreçlerindeki yeni gelişmeleri anlamaya yatkın, hoşgörülü bir kişilik geliştirir.

Sanat eğitiminin amacı ne salt sanatçı yetiştirmek ne de salt öğrencileri yaratıcı yapmaktır. Bireylerin sanat eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği ve istenilen davranışları edinebilmesi için zorunludur.

Yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olan müzeler; öğrenmenin aktif olarak gerçekleştirildiği, bireyin deneyerek ve görerek öğrendiği, kalıcı öğrenmenin sağlandığı, öğrenirken eğlenebildiği, bireyin yaratıcılığını uyaran birer eğitim ve kültür merkezi olarak sanat eğitimi için son derece uygun koşullar sağlayan mekânlardır.

Çağdaş müzecilikte koleksiyonların korunması ve sergilenmesi kadar, izleyicilerin eğitim aracılığıyla koleksiyonlarla bağ kurması da müzelerin en önemli görevlerinden biridir. Müze eğitimi, günümüzde iyi yönetilen bütün müzelerin ayrılmaz bir parçası olarak görülmekte, sürekli gözden geçirilmekte, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir.

Müzedede öğrenme, nesnelere aracılığıyla yaşantıya dayanan bir öğrenme türü olduğundan klasik eğitim anlayışından farklıdır; sonuca değil sonuca götüren becerilere, etkinliklere, deneyime, yaratıcılığa odaklanır. Müze eğitiminde önemli olan her ziyaretçinin aynı sonuca ulaşması değil, müzedeki yaşantısı sırasında elde ettiği farklı kazanımlardır.

Okul dışında sanat eğitiminin uygulama merkezi olan müzeler, özellikle sanat müzeleri koleksiyonlarında; estetik referans olabilecek, değerli görsel objeleri esas alarak artistik değerleri öne çıkaran çalışmaları sergilemektedir. Sanat eserlerini koruyup saklayan yerler olarak müzeler, görsel eğitim ile kültürel mirası bir sonraki nesile aktarmanın yanında çağdaş uygulamalarla yeni formlar yaratılması için de teşvik edicidir.

Tez kapsamında incelenmiş olan örneklerle bakıldığında sanatın müze eğitimi için çok önemli bir araç, müzenin ise sanat eğitimi için çok geniş ve kapsamlı bir dünya olduğu görülmüştür.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi barındırdığı koleksiyonu ile çeşitli alanlarda, özellikle sanat alanında çok farklı ziyaretçi grupları için bir çekim merkezi haline getirilebilecek potansiyele sahiptir.

Çalışmanın III. Bölümünde ayrıntılarıyla bahsedildiği gibi; her şeyden önce pek çok alandan uzmanların görüşü alınarak belirlenecek genel bir müze politikası ve buna uyumlu müze eğitimi politikası yol gösterici olacaktır.

Müzedede bir eğitim birimi kurulmalı, pedagojik formasyonu olan ve sanat eğitimi almış müze eğitimi uzmanları istihdam edilmeli ve müzedeki diğer birimlerle koordineli çalışmaları sağlanmalıdır.

Hedef kitleler belirlenmeli, fiziksel, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine, eğitim seviyelerine uygun olarak öğrenme şekilleri de göz önünde bulundurularak farklı eğitim programları hazırlanmalıdır.

Koleksiyonun müzedede çalışanlar tarafından iyi tanınması; hedef kitlelere uygun şekilde değerlendirilmesi, sergilerin ve koleksiyonla bağlantılı yapılacak etkinliklerin daha etkili olmasını sağlayacaktır.

Kalıcı koleksiyon sergisinin yanında temalı geçici sergiler düzenlenerek farklı eğitim etkinliklerinin geliştirilmesi için fırsat yaratılmalıdır.

Donanımlı atölyeler oluşturularak yapılması planlanan etkinlikler daha etkili ve ilgi çekici hale getirilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve okullarla işbirliğine gidilmeli, okulların müzeye düzenli ziyaretlerde bulunmaları sağlanmalı ve okul müfredatı ile bağlantılı, destekleyici eğitim programları geliştirilmelidir.

Yazılı ve görsel materyaller halkla iletişimde bulunmak, müzenin tanıtımını yapmak, eğitim etkinliklerinde kullanmak ve bu materyallerin okullardaki derslere kaynak olması açısından son derece önemlidir. Müfredatla uyumlu, öğretmenlere yol gösterici olabilecek tek derslik konuların yer alacağı ve derse görsel destek sağlayacak yayınlar hazırlanmalıdır. Ziyaretçinin bu yayınlara internet üzerinden ve elden erişimi sağlanmalıdır. Ayrıca Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde örneği

görülen, müze müdürlüğü tarafından hazırlanacak ve her yıl yayınlanacak olan müze yıllıkları da hem müzenin kendi değerlendirmesini yapması açısından faydalı olacak hem de öğrenciler, akademisyenler, sanatçılar ve diğer ilgi duyanlar için kaynak oluşturacaktır.

Yurt dışındaki müzelerde ve Türkiye'deki özel müzelerde örnekleri görülen internet sitelerine benzer, izleyici için merak uyandırıcı, aktif katılımın sağlandığı, renkli, hareketli ve sürekli güncellenen, koleksiyona rahatça ulaşmayı sağlayacak, sergiler ve etkinlikler hakkında bilgi verecek bir internet sitesi hazırlanmalıdır.

Müze etkinlikleri sergiler ve eğitim programları düzenlenirken engelli ziyaretçiler de düşünülmesi, onların gereksinimlerine özel atölye çalışmaları dokunma turları planlanmalıdır. Teknolojik gelişmeler izlenerek işitsel ve görsel rehberlerin kullanılması sağlanmalıdır.

Belli aralıklarla sanatsal uygulamaların yapıldığı sanatçı atölyeleri ve galeri sohbetleri düzenlenerek müze ziyaretçisi ile sanatçıların bir araya gelmesi için fırsat yaratılmalıdır.

Yurt dışında çok yaygın olan gönüllü çalışmalarının Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde de teşvik edilmesi daha çok kişiye ulaşılmasına, faaliyetlerin daha etkili ve kolay bir biçimde gerçekleştirilmesine destek verecektir.

Müzenin öncülüğünü yapacağı müze eğitimi ile ilgili düzenli sempozyum, konferans ve paneller ile mevcut durum tartışılmalı ve dünyadaki gelişmelerin takip edildiği ve paylaşıldığı ortamlar yaratılmalıdır.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin, çağdaş müzecilik anlayışına uygun bir yapı ve işleyiş kazanması, günümüzde bu anlayışın vazgeçilmez bir

parçası haline gelen müze eğitimi alanında gerçekleştireceği uygulamalar ve düzenlemelerle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, H.Ö. (2000), “Müze Pedagojisinin Türkiye’deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları”, *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme* (s. 130-143). Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

AKMEHMET, T. ve ÖDEKAN, A. (2006), “Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi”, *İTÜ Dergisi*, C.3, S.1 (47-58).

ALAKUŞ, A.O. ve MERCİN, L. (2007), “Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği”, *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 9, s. 14–20.

ALKIŞ, S. ve GÜLEÇ, S. (2003), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1 (63-78).

ALLISON, B. (1984), “England Old Stability, New Ferment”, *Art in Education: An International Perspective*, R. W. OTT, A. HURWITZ (Eds.), USA: The Pennsylvania State University Press.

ALTIN, B.N. ve ORUÇ, S. (2008), “Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derneği*, C. 3, S. 35 (125-139).

ALTINKURT, L. (2005), “Türkiye’de Sanat Eğitimi’nin Gelişimi”, *D.P.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, S.12 (s. 125–136)

ANONİM (2004), “Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003–2004 Yılı Eğitim Etkinlikleri, Müze Eğitim Atölyesi ve Çocuk Şenlikleri”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı*, (s. 55–74), Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü.

ANONİM (2006), “Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003–2004 Yılı Eğitim Etkinlikleri, Müze Eğitim Atölyesi, III. Müze Çocuk Şenliği ve Roma Hamamı I. Çocuk Olimpiyatları”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı*, (s. 35–56), Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü.

ANONİM (2007), “Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2006–2007 Yılı Eğitim Etkinlikleri, Müze Eğitim Atölyesi, IV. Çocuk Şenliği ve II. Çocuk Olimpiyatları”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı*, (s. 35-54), Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü.

ARSLAN, A. A. (2010), “Ülkemizde ve Yurt Dışında İlköğretim Düzeyinde Görsel Sanatlar Eğitimi”, *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010)*, Elazığ, 2010, s. 1079-1084.

ARTUT, K. (2007), *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri* (5. bs.), Ankara: Anı Yayıncılık.

ATAGÖK, T. (1997), “Çağdaş Müzecilikte Toplum-Müze İlişkisi Bağlamında Müzelerimizin Konumu”, *Anons Plastik Sanatlar Dergisi*, S.39–40 (6–7)

----- (1999), “Müze Mimarisi”, T. Atagök (Yay. Haz.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, (s. 71–86), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi Matbaası.

----- (1999), “Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze ve İlişkileri”, T. Atagök (Yay. Haz.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, (s. 131–142), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi Matbaası.

----- (2007), “Unesco’ya Bağlı Sivil Toplum Kuruluşları ve Önlemleri”, *Artist Modern*, S. 11/84 (s. 90–94), İstanbul: Artist Yayın endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.

ATASOY, N. (1997), “Müzelerimizde Eğitime Yönelik Çalışmaların İrdelenmesi”, *Kuruluşunun 150’nci Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri (24–26 Eylül 1996)*, (s. 104–112), İstanbul: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

ATASOY, S. (1998), “Bir Kentin Sosyal ve Ekonomik Yaşamında Müzeler”, *4. Müzecilik Semineri (16–18 Eylül 1998)*, (s. 38–39), İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı.

BAYKAL, S. ve PAYKOÇ, F. (2000), “Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin etkinliğine İlişkin Bir Çalışma”, *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme* (s. 102–113). Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

BEYÇİOĞLU, K. ve KONAN, N. (2008), “Yasam Boyu Öğrenme Ve Avrupa Eğitim Politikaları”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi/Electronic Journal of Social Sciences*, Bahar 2008, C. 7, S. 24 (369–382).

BİNGÖL, Y. (1994), “Cumhuriyet Döneminde Plastik Sanatlar Eğitimi Veren Öncü Kurumlar”, *Sanat*, S. 6 (s. 28–37), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

BİROL, M.Ö. (2008), “Türkiye’de Özel Müzecilik: Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi Örneği”. Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 73 – 76). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

BUYURGAN S. ve MERCİN L. (2005), “Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları” V. Özsoy (Ed.) Ankara: Görsed Yayıncılık.

BÜYÜKEKİZ, M. (2008), “Okul Öncesi eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Resim Uygulamalarındaki Farklılıklar”. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 25 (s. 391–404).

CELEP, C. (2003), *Halk Eğitimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Commision of the European Communities (CEC) (2001a), Communication from the Commision: making a European area of lifelong learning a reality (COM (2001) 678, final of 21.11.01), Brussels: EC.

CONDIT, L. (1977), “Children and art”. *Museums, imagination and education* (2.bs.), (s. 61 - 82). Switzerland: UNESCO. (1973)

ÇETİN, Ş. (1999), “Halk Eğitim Merkezlerinde Görevli Öğretmenlerin Birer Yetişkin Eğitimcisi Olarak Eğitim İhtiyaçları”, *MEB Dergisi*, S. 142

ÇOLAK, C. (2008), “Toplumun Sandıkları Müzeler”, *Artist Modern*, S. 12/95, İstanbul: Artist Yayın endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.

----- (2009), “Modern Sanat ve MOMA”, *Artist Modern*, S. 02–03/97, (s. 23–29) İstanbul: Artist Yayın endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.

DEMİR, R. (2005), “Sanat Eğitiminde Bir Program Önerisi: Galeri Eğitimi Programı”, *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 3, S.1

DEMİRDELEN, H. (2002), “Müze Eğitimi Uygulamaları”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2002 Yıllığı*, (s. 331-341), Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü.

DENİZLİ, H. (2007), “Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde eğitim Uygulamaları”, İ. San (Yay. Haz.), *Eğitim Ve Müze Semineri (18–21 Ekim 2007)*, Ankara: Kök Yayıncılık.

ELLIOT, D. (2008), “İstanbul Modern Sanat Müzesi”, Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 91–97). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

ERBAY, F. (2001), “Sanat Eğitiminde Müze ve Sanat Galerilerinin Önemi”, *Türkiye’de Sanat*, S. 48, (s. 26–29), İstanbul.

ERBAY, M. (2000), *Plastik Sanatlar Eğitimi’nin Gelişimi* (2. bs.), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

GARTENHAUS, A.R. (2000), *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*, (R.Mergenci ve B.Onur, Çev.), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (1997)

GÜRTUNA, S. (2003), *Çocuk ve Sanat Eğitimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayıncılık.

GÜVEN, S. (2010), *Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonunun Genel Bir Değerlendirmesi ve Grup Ressamları*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.

HEIN, G.E. (1998), *Learning In The Museum*, London: Routledge.

HOOPER – GREENHILL, E. (1999), *Müze ve Galeri Eğitimi*, (M.Ö. Evren, E.G. Kapçı, Çev.), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (1991)

ICOM, (2003). ICOM Chronology.
<http://icom.museum/chronology.html> (15.05.2010).

İLHAN, A.Ç. (1985), *Temel Eğitim İkinci Basamağında (Ortaokullarda) Plastik Sanatlar Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İLHAN, A.Ç. (1994), “Üniversitelerde Sanat Eğitiminin Gerekliliği”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 27, S. 1, (s. 173 – 183)

KATIRANCI, M.D. (2003), “Sanat Eğitimi Nasıl Olmalıdır?”, *Milli Eğitim Dergisi*, Güz 2003, S. 160, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/katiranci.htm>

KELEŞ, V.(2003), “Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 2, S. 1-2.

KIRIŞOĞLU, O. (1991), *Sanatta Eğitim Görmek-Anlamak-Yaratmak*, Ankara: Demircioğlu Matbaası.

KONUĞU, İ. (2008), “Bir Eğitim Kurumu ve Sosyal Birliktelik Mekânı Olarak Müze Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi”. Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 125 – 132). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

KURTULUŞ, Y. (2002), “İlköğretimde Resim-İş Derslerinin Haftalık Ders Dağıtımı İçindeki Yeri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 153–154, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/kurtulus.htm>

KURTULUŞ, Y. (2006), “Sanat Bilimi ve Sanat Eğitimi Uygulamaları (Örgün Eğitim)”. İ. San, A. Ç. İlhan (Yay. Haz.), *Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü* (s. 45–53). Ankara: Naturel Yayınları.

MACCARIO, N.K. (2002), “Müzelerin eğitim Ortamı Olarak Kullanımı”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1 (275–285).

MADRAN, B. ve ÖNAL, Ş. (2000), “Yerellikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çokpaylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları”, *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme* (s. 170–186). Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

MERCİN L. ve ÖZSOY V. (2003), “Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri”, *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 3

ONUR, B. (2003), “Müze Eğitimi: Temel İlkeler ve Politikalar”, *Müze Eğitimi Seminerleri 1 Akdeniz Bölgesi Müzeleri* (s.7 – 23). Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ÖZKASIM, H. (1999), “T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzelerinde Finansal Sorunlar ve Mali Yapının Biçimlenmesiyle İlişkisi”, T. Atagök (Yay. Haz.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, (s. 45–59), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi Matbaası.

ÖZSOY, V. (2002), “Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, S. 153–154, (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ozsoy.htm>).

PAYKOÇ, F. (2002), “Türkiye’de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarihçe ve Örnekler”, B. Onur (Yay. Haz.), *Müze Eğitimi Seminerleri (I) Akdeniz Bölgesi Müzeleri*, (49–61), Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

PROCTOR, D.V. (1977), “Museums – teachers, students, children”. *Museums, imagination and education* (2.bs.), (s. 23 – 29). Switzerland: UNESCO. (1973)

SAN. İ. (1982), “Sanat ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1 (215-226)

----- (1985), *Sanat ve Eğitim*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

----- (1992), “Evrim İçinde Sanat Eğitimi Politikaları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 25, S. 2 (643–653), Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, <http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdf/1992-25-2/643-652.pdf>

SARI, S. (1996), “İlköğretim Okullarının Birinci Devresinde Sanat ve İş Eğitimi Üzerine”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 1 (57-59)

SCHOLZ, O. ve VOGLER, A. (1995), “Sanat Eğitimi Açısından Avrupa Ülkelerinde Eğitim ve Öğretimin Hedefleri”, *Sanat Eğitiminin Geleceği Semineri*.

SENEMOĞLU, N. (2007), *Gelişim Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Gönül Yayıncılık.

SEZGİN, M. ve KARAMAN, A. (2009), *Müze Yönetimi ve Pazarlaması*, Konya: Çizgi Kitabevi.

SZPAKOWSKI, A. (1977), “Collaboration Between Museum and School”. *Museums, Imagination and Education* (2.bs.), (s. 133 - 143). Switzerland: UNESCO. (1973)

ŞAHAN, M. (2005), “Müze ve Eğitim”, *Gazi Üniversitesi Türk eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 3, S. 4

ŞAHİN, G. (2007), “Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle ilgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 26, S. 42 (s. 101-125).

ŞENTÜRK, Ş. (2008), “Finans Kurumlarının Oluşturduğu Özel Müzelerin Toplumla İlişkisi ve Eğitime Katkısı”. Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 77 – 84). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

ŞİRİN, A. (2007), “Sanat Eğitiminde Yetişkin Eğitiminin Önemi” , *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 23 (s. 145-154), http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_1643/1643_48245.doc (02.08.2010)

TANSUĞ, S. (1993), *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi

TANSUĞ, S. (1997), *Çağdaş Türk Sanatına Temel Yaklaşımlar*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

TELLİ, H. (1990), “Türkiye’de Resim-iş Öğretimine Genel Bir Bakış”, *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: T.E.D. Yayınları.

TEPECİK, A. (2008), “Sanat Eğitimi ve Sanal Müze”, Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 233–241). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

TEZCAN, K. (2008), “Türkiye’de Müze Eğitimi Çalışmaları”, *Artist Modern*, S. 03/87, İstanbul: Artist Yayın endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.

----- (2007), “ Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi”, İ. San (Yay. Haz.), *Eğitim Ve Müze Semineri (18–21 Ekim 2007)*, Ankara: Kök Yayıncılık.

UÇAN, A. (1992), “Sanat Eğitiminin Niteliği, Üç Ana Türü ve Bazı Temel Sorunlar”, *Sanat Yazıları IV*, (s. 95–110), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları

----- (1995), “Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri’nin Yeniden Yapılanması ve Eğitim Programlarının Yeniden Düzenlenmesi”. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (Yay. Haz.), *Sanat* (s. 12–23). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

URALMAN, H. (2008), “Müzedede Görmek”, *Artist Modern*, S. 10/94 (s. 59–61), İstanbul: Artist Yayın endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.

VURAL, D.Ü. (2009), “Sanat Eğitiminin Gerekliliği”, *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi*, A.Alakuş ve L. Mercin (Ed.), Ankara: Pegem Yayınevi.

YILMAZ, M.G. (2009), “Sanat Eğitiminde Tarihsel Süreç”, *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi*, A.Alakuş ve L. Mercin (Ed.), Ankara: Pegem Yayınevi.

YILMAZ, Z. (2008), “Türkiye Müzeciliği ve Özel Müzelerin Önemi”. Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 69 – 72). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

YOLCU, E. (2009), *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YÜCEL, E. (1999), *Türkiye’de Müzecilik*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

ZENGİN, Y.A. (2008), “ Rahmi M. Koç Müzesi ve Eğitim”. Z. Önen, G.Tunç, M.Türkyılmaz (Yay. Haz.), *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I Sempozyum 21 – 22 Mayıs 2007* (s. 109 - 118). Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi.

ZWAKA, P. (2008), “Müzeler Çocuklar ve Gençler İçin Kültürel Mekânlar mı?”, İ. San (Yay. Haz.), *Eğitim Ve Müze Semineri (18-21 Ekim 2007)*, Ankara: Kök Yayıncılık.

<http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr>

Erişim Tarihi: 02.09.2010

<http://antalyakentmuzesi.org.tr/download/19.pdf>

Erişim Tarihi: 04.09.2010

<http://cygm.meb.gov.tr>

Erişim Tarihi: 09.08.2010

<http://digm.meb.gov.tr/ikili/ALM/testr.doc>

Erişim Tarihi: 03.08.2010

http://kuyucakhem.gov.tr/halk_egtm_icrgi.asp

Erişim Tarihi: 26.07.2010

http://meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html

Erişim Tarihi: 27.06.2010

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27587_0.html

Erişim Tarihi: 26.07.2010

<http://www.moma.org/learn/index>

Erişim Tarihi: 03.09.2010

<http://muze.sabanciuniv.edu>

Erişim Tarihi: 03.09.2010

<http://muze.sabanciuniv.edu/collection/collection.php?lngCollectionID=5>

Erişim Tarihi: 03.09.2010

http://www.obmuze.com/2010/metin_010409.asp

Erişim Tarihi: 19.05.2010

<http://ogm.meb.gov.tr/>

Erişim Tarihi: 03.08.2010

<http://osym.gov.tr>

Erişim Tarihi: 10.08.2010

<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/zeynep.htm>

Erişim Tarihi: 22.02.2010

<http://www.sendenonceanadolu.com/atolye.html>

Erişim Tarihi: 02.09.2010

http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf

Erişim Tarihi: 03.08.2010

<http://sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/f9ab1680420bc884864de6147082daa3/Okul+%C3%B6ncesi+d%C3%B6nemde+sanat+e%C4%9Fitimi.pdf?MOD=AJPERES>

Erişim Tarihi: 06.07.2010

<http://ttkb.meb.gov.tr/>

Erişim Tarihi: 01.08.2010

http://yok.gov.tr/content/view/435/183/lang_tr

Erişim Tarihi: 13.08.2010

ÖZET

“Sanat Eğitiminde Müzelerin Rolü: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Örneği” başlıklı bu tez kapsamında; sanat eğitiminde, günümüzde birer yaygın eğitim kurumu olarak kabul edilen müzelerden faydalanılmasının önemi vurgulanmıştır. Bu konuda başarılı olduğu düşünülen dünyadaki ve Türkiye’deki örnekler incelenerek sanat eğitimi ile müze eğitiminin nasıl bir araya getirilebileceği hakkında bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılmış ve bu tespitlerin Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi’ne uyarlanması açısından bir değerlendirmeye gidilmiştir.

Çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan müze tanımlarında; günümüzde müzelerin birer yaygın eğitim kurumu olduğu ve eğitimin müzelerin temel işlevleri arasında yer aldığı özellikle vurgulanmaktadır. Müzeler sundukları maddi kanıtlar ve alternatif öğrenme yolları ile bireylere; aktif katılımın sağlandığı, deneyimler yaşayabilecekleri, uyarıcı ve güdüleyici ortamlar sunmaktadırlar. Kişiyi, zihinsel kavrayışı sağlamaya yardımcı her türlü fiziksel, duygusal ve duyuşsal ortamı hazırlayan müzeler; tarihten coğrafyaya, bilime ve sanata kadar çok çeşitli alanlar için birer kaynak kurum, laboratuvar ve atölye durumundadırlar.

Hem okul öncesi dönemden üniversite düzeyine kadar uygulanan örgün eğitimde, hem de boş zamanları değerlendiren bir hobi olarak yaşam boyu devam edebilecek niteliği ile en önemli eğitim alanlarından biri olan sanat eğitimi; müze eğitimi için bir araç, müze ise sanat eğitimi için çok geniş ve kapsamlı bir dünyadır.

Koleksiyonunda yer alan resim, heykel ve seramiklerle Türk plastik sanatları açısından önemli bir koleksiyona sahip Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi, farklı alanlardan ve yaş gruplarından kişiler için çekim merkezi olabilecek potansiyele sahiptir.

Müzenin genel politikası ile uyumlu bir eğitim politikası belirlemek, formasyona sahip ve alanında uzman kişilerden oluşan bir eğitim birimi oluşturmak, hedef kitlenin müze çalışanları tarafından doğru tespit edilmesini sağlamak, yapılacak eğitim çalışmalarına uygun atölyeler oluşturmak, müzede canlanmayı ve eğitim etkinliklerinin çeşitlenmesini sağlayacak geçici sergi ve programlar hazırlamak, hem müzedeki eğitim etkinliklerine hem de okulların müfredatlarına katkı sağlayacak yazılı ve görsel materyaller hazırlamak ve dünyada çok yaygın bir uygulama olan, daha çok kişiye ulaşılmasını sağlayan ve kısıtlı bütçe olanakları içinde müzedeki faaliyetlerin daha kolay gerçekleştirilmesini sağlayacak olan müzedeki gönüllü çalışmalarını teşvik etmek Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde müze eğitimi açısından yapılması gereken temel düzenlemelerdir.

Eğitim açısından müzede yapılacak bu düzenleme ve uygulamalar hem çağdaş müzecilik anlayışının gereği hem de müzenin ihtiyacı olan canlılığı kazanması için önemli bir fırsat olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, müze eğitimi, müze ziyaretleri, yaşam boyu eğitim.

ABSTRACT

Within the scope of this thesis titled “*The Role Of Museums in Art Education: The State Art and Sculpture Museum Instance*”, the importance of making use of the museums, which are at the moment commonly considered as wide spread educational foundations in art education has been emphasized. By inspecting the model candidates worldwide and in Turkey, an effort has been made to find out the means of how art education and museum education can be merged together and these means were tested for applicability in the specific case of The State Art and Sculpture Museum.

In their descriptions of museums by various researchers, it has been specifically emphasized that in today’s world, museums are considered as wide spread educational foundations and the process of education is among their fundamental functions. By the solid evidence and alternative learning methods, museums offer individuals stimulative and motivational ambiance in which they can actively participate with and live the experience. Museums, providing the individuals with the necessary emotional and sensual platform to achieve mental comprehension, are places of resources, laboratories and workshops for history, geography, science and arts.

Being one of the most important educational fields in both as a primary education before the university and as a life time hobby, art education is a tool for the museum education whereas museums offer an endless world for the art education.

With its collection of paintings, sculptures and ceramics which are of high importance for the Turkish plastic arts, The State Art and Sculpture Museum has a great potential to attract people from different age and interest groups.

Designating an education policy which is in accordance with the general museum policy; forming an education unit consisting of experts and people with suitable formation and background; ensuring the correct selection of the target population by the museum staff; forming workshops in accordance with the educational studies; preparing temporary exhibitions and programs which will enable the liveliness and the variations in the educational performances; preparing visual and printed materials which will contribute to the educational studies in the museum and the educational programs in the schools; encouraging voluntary participation of the people which is a common application worldwide and which will help to reach more people and which will in turn facilitate the museum activities with low budget can be listed as the basic rearrangements which are to be done in The State Art and Sculpture Museum for the improvement of museum education.

These educational rearrangements and applications are both a requirement considering the modern museum understanding and a good opportunity for the museum to become more attractive for the masses.

Keywords: Art education, museum education, museum visits, life long learning.

ÖZGEÇMİŞ

Berrak AYDEMİR, 15.05.1981 tarihinde Ankara'da doğdu. 1999 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünü kazandı ve 2004 yılında mezun oldu. 2007 yılında Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nde Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı olarak göreve başlayan Berrak AYDEMİR, 2008 yılından bu yana Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nde Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.